

Sisekaitseakadeemia
Sisejulgeoleku instituut

Hans Moks

**EESTI ELANIKE TURVATUNNE JA PANUS
SISeturvalisusega seotud vabatahtlikus
tegevuses siseturvalisuse avaliku arvamise
uuringute põhjal**

Magistritöö

Juhendaja: Raivo Küüt, MA

Kaasjuhendaja: Indrek Saar, PhD

Tallinn 2024

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA MAGISTRITÖÖ ANNOTATSIOON

| | |
|---|---------------------------|
| Kolledž/instituut: Sisejulgeoleku instituut | Kaitsmise kuu ja aasta: |
| <p>Töö pealkiri eesti keeles: Eesti elanike turvatunne ja panus siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute põhjal.</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Estonian residents sense of security and contribution to internal security related voluntary activities based on internal security public opinion surveys.</p> <p>Lühikokkuvõte: Magistritöö on koostatud eesti keeles inglise keelse kokkuvõttega, see koosneb 88 leheküljest, millest 64 lehekülge moodustab põhiosa, tööl on viis lisa.</p> <p>Töö uurib Eesti elanike turvatunnet ja huvi siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuse vastu 2016, 2018, 2020 ja 2022 aasta siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringu tulemuste põhjal. Magistritöö eesmärgiks on selgitada välja sisejulgeoleku avaliku arvamuse uuringute tulemuste ja erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste põhjal Eesti elanike turvatunde mõju siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi vastu.</p> <p>Töö eesmärk saavutati turvatunde ja vabatahtlikus tegevuses osalemise huviga seotud teaduskirjanduse ja siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute tulemuste analüüsimise hindamisel. Kvantitatiivse uuringu tulemusel selgus, et Eesti elanike turvatunne on 2016 - 2022 aasta siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute tulemusel vähenenud nagu ka huvi vabatahtlikuna siseturvalisega seotud vabatahtliku tegevuse vastu. Huvi on ikkagi piisavalt kõrge, et leida viise kasutamata potentsiaali rakendamiseks. Riigil on ees palju väljakutseid saavutamaks siseturvalisuse valdkonnaga tegelevate vabatahtlike sihttasel 2030, eriti kuna kõrgharidusega huviliste osakaal on 2022. aasta uuringu tulemusel märgatavalt vähenenud. Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute teisese analüüsi tulemusel sünteesisin praktilised ettepanekud, mida riik võiks teha rohkem vabatahtlike potentsiaalse huvi realiseerimiseks.</p> | |
| Lisad: - | |
| Võtmesõnad: Turvatunne, siseturvalisus, vabatahtlik tegevus, avaliku arvamuse uuringud. | |
| Võõrkeelsed võtmesõnad: sense of security, internal security, voluntary action, public opinion surveys. | |
| Säilitamise koht: | |
| Töö autor: Hans Moks | |
| <p>Olen koostanud magistritöö iseseisvalt. Kõik magistritöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalistest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Annan Sisekaitseakadeemiale tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Annan loa teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.</p> | |
| Allkiri: | Kommentaar (soovi korral) |
| Vastab magistritöö nõuetele | |
| Juhendaja: Raivo Küt | Allkiri: |
| Vastab magistritöö nõuetele | |
| Kaasjuhendaja: Indrek Saar | Allkiri: |

Kaitsmisele lubatud

Kolledži direktor /
instituudi juhataja:

Allkiri:

SISUKORD

| | |
|--|----|
| ANNOTATSIOON | 2 |
| SISUKORD | 4 |
| SISSEJUHATUS | 5 |
| TURVALISUS JA TURVATUNNE ÜHISKONNAS | 9 |
| 1.1. Turvatunne ja seda mõjutavad tegurid | 9 |
| 1.2. Riigi roll turvatunde tekitamisel | 19 |
| 1.3. Vabatahtlik tegevus ja seda mõjutav motivatsioon | 25 |
| 2. SISETURVALISUSE AVALIKE ARVAMUS-UURINGUTE ANALÜÜS 2016-2022 | 34 |
| 2.1 Metoodika ja valim | 34 |
| 2.2 Uuringu andmed | 37 |
| 2.3 Andmete süntees ja analüüs | 41 |
| 2.4. Järeldused ja tähelepanekud | 60 |
| KOKKUVÕTE | 66 |
| SUMMARY | 68 |
| VIIDATUD ALLIKATE LOETELU | 70 |
| Lisa 1. Küsitluses osalenute keskväärtused „Eesti on elamiseks turvaline riik“ | 77 |
| Lisa 2. Küsitluses osalenute keskväärtused „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“ | 79 |
| Lisa 3. Küsitluses osalenute keskväärtused „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes“ | 81 |
| Lisa 4. Küsitluses osalenute keskväärtused „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“ | 83 |
| Lisa 5. Küsitluses osalenute huvi siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemisest | 85 |

SISSEJUHATUS

Iga riigi jaoks on üheks oluliseks ülesandeks tagada elanike elu ja vara kaitse ning üldine turvatunne (Kour, 2021, p. 124). Turvatunne on inimeste subjektiivne tajumise, mis kujuneb ümbritsevast keskkonnast ja toob kaasa reeglina positiivseid emotsioone ning ootuspäraseid tundeid. Tunne on ajas muutuv, kuna seda mõjutab keskkond, emotsioonid ja inimkonna areng. (Carnelley & Rowe, 2010, pp. 258-259) Magistritöö teema on aktuaalne, kuna eriti viimastel aastatel on maailmas muutunud julgeoleku olukord ning järjest enam sõltub riigi julgeolekualane stabiilsus elanikest endist, nende panusest siseturvalisusega seotud valdkondades. Magistritöö annab ülevaate siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringutest, kus hinnatakse Eesti elanike turvatunnet ja nende huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevusse panustamisel nagu abipolitseinik, vabatahtlik merepääste, vabatahtlik pääste, kaitseliit ja naabrivalve.

Subjektiivne turvatunne ehk turvalisuse tunnetamine ei pruugi vastata alati objektiivsele turvalisuse olukorrale. Turvatunde tajumine on individuaalne ning võib erineda tegelikust olukorrast. (Glisovic & Zupac, 2023, p. 58; Buzan, *et al.*, 2009, pp. 29-31) Ühest küljest ei suudeta kogu turvalisusega seotud olulist teavet endasse haarata ja analüüsida. Teisalt traditsiooniline ja uus meedia (sotsiaalmeedia), sh infohulk internetis nõrgendab turvatunnet ning omakorda tugevdab hirmu tegureid (Kis, 2018, pp. 293-294). Turvatunne on lühemas või pikemas perioodis muutuv. Turvatunnet saab hinnata ja suurendada erinevate meetmete kaudu, eesmärgiga vähendada „haavatust“ või püüdes vähendada ohte. Lisaks hindamisele tuleb tegeleda turvatunnet negatiivselt mõjutavate põhjuste välja selgitamisega ning nendele vastavate meetmete välja töötamisega (Kour, 2021, p. 124).

Turvatunde kujundab suures osas riik, kes koostöös riigi elanikega tagavad selle jätkusuutlikkuse. Siseturvalisuse arengukava 2020 - 2030 peamiseks soovitud tulemuseks on uurida ning pakkuda elanikele stabiilset ja turvalist elukeskkonda. Lisaks elanike heaolule kirjeldatakse ka riigi ootusi elanikele, et nad panustaksid turvalise elukeskkonna loomisesse. Turvalisuse tagamine on üks tervik, mis eeldab eri poolte jõupingutusi, st siseturvalisuse valdkond toetub nii kutselistele teenistujatele kui ka vabatahtlikele. (Siseministeerium, 2019, lk 7, 42) Siseturvalisuse arengukava eesmärgiks on saavutada siseturvalisuse vabatahtlike sihttase 2030. aastaks (Siseministeerium, 2019, lk 18). 2020-2030 välja toodud sihiks 2030. aastaks on vabatahtlike päästjaid 5 000, vabatahtlike merepäästjaid 1 000 ning abipolitseinike 3 000 ja enam. Algtasemest üle 2,3 korra

rohkem (Siseministeerium 2019, lk 18). Buttler (2021) toob välja, et vabatahtlikus tegevuses osalemine on sotsiaalselt tähtis iga elaniku jaoks ning teatud juhtudel ka kodaniku kohustuseks. Kogukonna liikmete eeskuju tekitab teistele sotsiaalse surve, et samuti olla aktiivne vabatahtlikus tegevuses. (Buttler, 2021, pp. 15-16, 21- 22) Käger, *et al.*, (2018) uuringust selgub, et Eesti vabatahtlike elanike osakaal on suurenenud 2013. aasta ja 2018. aasta uuringutega võrreldes 31%-lt 49%-le kõikide valdkondade peale kokku. Tõsi, seda tulemust mõjutas haldusreform ja „Eesti Vabariik 100“ üritused. Organisatsioonid, sh siseturvalisust pakkuvate organisatsioonide soov on saada pikaajaline ning regulaarne vabatahtlike elanike panus. Samuti toodi uuringus välja, et nooremad elanikud panustavad Eestis kõige rohkem vabatahtlikus tegevuses. (Käger, *et al.*, 2018, lk 5-6, 23-24) Turvatunde tekitamisel kannab olulist rolli riik, kes koostöös erinevate ametkondadega seda kujundavad.

Magistritöö uudsus seisneb selles, et teadaolevalt pole varasemalt siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringu tulemuste alusel koondina turvatunnet ja huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu uuritud. Varasemalt on Peiponen (2010) uurinud ettevõtete, Lipp (2015) riigiasutuste, Poom (2021) riigiametnike rolli ja panust turvalisuse tagamiseks. Uuetoa (2020) uuris elanike kaasatust elukeskkonna kujundamisele.

Magistritöö uurimisprobleem püstitatakse küsimusena: Milliste sotsiaaldemograafiliste tunnustega Eesti elanikud tunnevad huvi siseturvalisusega seotud vabatahtlikku tegevusse panustamisel? Sekundaaranalüüsiga uurin erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste abil elanike turvatunnet, riigi tegevusega rahulolu ja siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi seost. Vastavalt püstitatud uurimisprobleemile sõnastasin järgnevad uurimishüpooteesid:

1. Eesti viimaste aastate areng on Eesti elanike turvatunnet suurendanud siseturvalise avaliku arvamuse uuringu tulemuste põhjal;
2. turvatunde olemasolu või puudumine mõjutab elanike huvi ja soovi panustada vabatahtlikus tegevuses;
3. Eestis tunnevad ennast kõige rohkem turvalisemalt nooremad, kõrgharitud ja kõrgema sissetulekuga mehed võrreldes teistega;
4. nooremad elanikud tunnevad suuremat huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu nagu abipolitseinik, vabatahtlik merepääste, vabatahtlik pääste, kaitseliit ja naabrivalve.

Magistritöö eesmärgiks on selgitada välja sisejulgeoleku avaliku arvamuse uuringute tulemuste ja erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste põhjal Eesti elanike turvatunde seotus siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi vastu. Vastavalt uurimiseesmärgile püstitan järgnevad uurimisülesanded:

1. Analüüsida ja hinnata teoreetilisi käsitlusi turvatunnet ja vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi mõjutavate tegurite kohta;
2. 2016 - 2022 aastatel läbi viidud siseturvalisuse avaliku arvamusuuringu tulemuste alusel tuua välja muutused läbi erinevate aastate, mis puudutab Eesti elanike turvatunnet ja huvi siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemise vastu;
3. magistritöö teooria ja uuringu tulemuste alusel teha ettepanekuid, millistele meetmetele peab riik täiendavalt tähelepanu pöörama, et saavutada siseturvalisuse vabatahtlike sihttase 2030. aastaks (Siseministeerium, 2019, lk 18).

Magistritöös kasutan eesmärgi saavutamiseks kvantitatiivset ülevaateuuringu strateegiat – survey. Magistritöö raames tehtavaks uuringuks kasutan Siseministeeriumi poolt edastatud avaliku arvamuse uuringu andmeid, mida kogusid koostööpartnerid, kes uuringu läbi viisid. Teen siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute tulemuste sekundaaranalüüsi. Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringud 2016-2022 viidi läbi aastatel 2016-2022 erinevate koostööpartnerite poolt: Saar ja Poll OÜ, AS Emor ja Turu-uuringute AS. Uuringute eesmärkideks oli „selgitada Eesti elanike hinnanguid iseenda, kodukoha ja riigi turvalisusega seonduvalt, hoiakuid igapäevase rolli ja panuse kohta turvalisuse tagamisel ning suhtumist siseturvalisuse valdkonna vabatahtliku tegevuse kohta“ (Siseministeerium, 2020, lk 6). Uute andmete kogumine antud magistritöös pole vajalik kuna kasutan varem kogutud andmeid ja teostan sekundaarse analüüsi. Kvantitatiivne uurimismeetod võimaldab mul varasemate uuringute tulemusi, muutusi ja trende objektiivselt mõõta, selgitada välja vastavad muutujad ning pärast tulemusi neid statistiliselt analüüsida. Küsitlusuuringu küsimused on määratletud identsetena, st eelmiste uuringutega samad või sarnased. Küsitlusuuringutest saadud tulemusi kasutan oma magistritöö valimis. (Ponto, 2015, p. 168; Finlayson, *et al.*, 1999, p. 84; Neuman, 2014, p. 17) Nende uuringute tulemuste ja järelduste kõrvutamisel analüüsin püsitatud hüpoteeside paikapidavust (Lagerspetz, 2021, lk 94).

Magistritöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis uurin turvatunde olemust ühiskonnas. Esimeses alapeatükis keskendun turvatunnet mõjutavate teguritele. Teises

alapeatükis kirjeldan riigi rolli turvatunde tekitamisel. Kolmandas alapeatükis kirjeldan elanike huvi ja panust vabatahtlikena turvatunde suurendamise osalemises. Alapeatükkides analüüsin erinevaid teadusartikleid turvatundest ja seda mõjutavatest teguritest, vabatahtlikuks olemisest ning seda mõjutavast motivatsioonist. Teises peatükis keskendun 2016 – 2022 aastate siseturvalisuse avaliku arvamusuuringute tulemuste analüüsimisele, kirjeldades valitud analüüsi metoodikat ja valimit, et kontrollida püstitatud uurimishüpoteese.

1. TURVALISUS JA TURVATUNNE ÜHISKONNAS

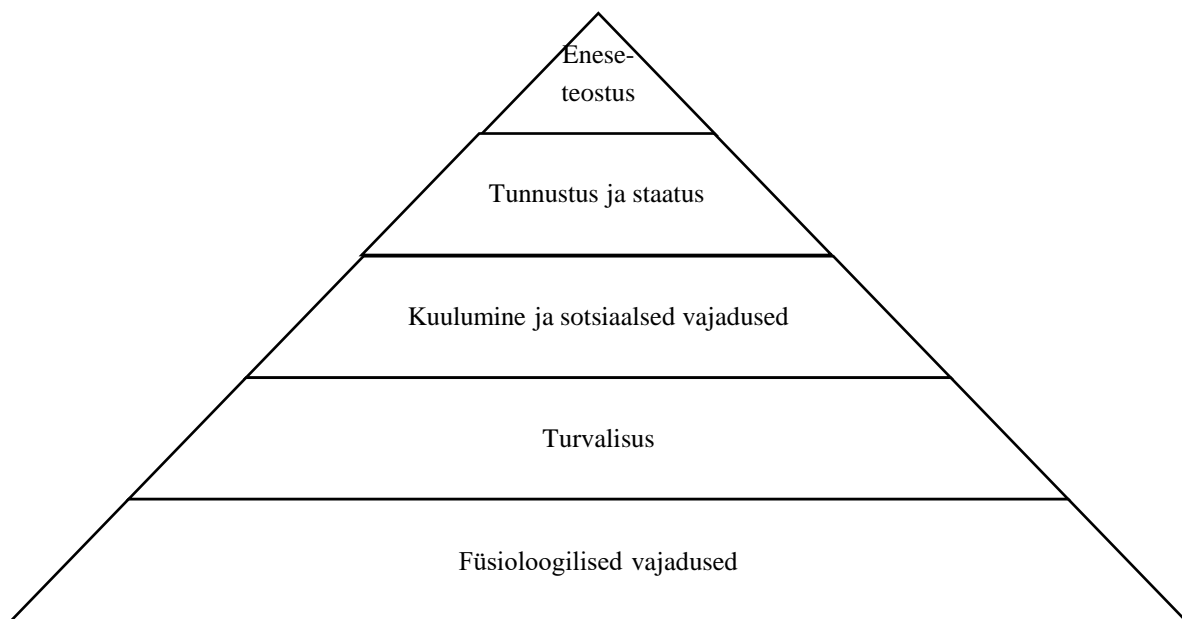
Maaailmas juhtub igal ajahetkel erinevaid sündmusi nagu tulekahjud, röövimised, looduskatastroofid ning teised suuremad vaiksamad õnnetused. Elanike turvatunnet mõjutavad erinevad sündmused ja elukeskkonnad, millega vahetult või kaudselt kokku puututakse. Turvatunde üheks oluliseks mõjutajaks on sotsiaalne ja majanduslik kindlustunne ning riigi üldine julgeolekuolukord. Kogemused ja teadmised arendavad elanikke ning kuna turvatunne on subjektiivne, siis tajutakse hirne, ohte kui ka ümbritsevat keskkonda erinevalt. Turvatunde säilimises omavad elanikud teatud rolli ühiskonna liikmena nii oma tööga seoses, vabatahtlikus tegevuses osalemisel kui ka muul viisil ühiskonda panustamisel. Järjepidevaks arenemiseks vajatakse tugeva riigi kõrval motivatsiooni ning stiimuleid. Esimese peatüki alapeatükkides uurin turvatunde taju ühiskonnas ning seda mõjutavaid tegureid Maslow vajaduste hierarhiale toetudes. Samuti riigi rolli turvatunde kujundamisel ja hoidmisel. Teises alapeatükis uurin ühiskonna liikmete vabatahtliku tegevusse panustamist ning nende motivatsiooni ja huvi.

1.1. Turvatunne ja seda mõjutavad tegurid

Inimese turvatunne ja selle tajumine on subjektiivne, mis põhineb inimese individuaalsetel omadustel ja vastava elukeskkonna tingimustes, milles elatakse (Rogozínska, 2021, p. 88). Turvalisust kui „tunnet“ pole lihtne määratleda kuna see on subjektiivselt pidevalt arenevate ja tekkivate ohtude tagajärje ning elus kogetu tõttu muutuv (Rogozínska, 2021, p. 88; Foster, *et al.*, 2013, pp. 280-281). „Taju on esemete ja nähtuste terviku tunnetamise protsess, mis on kompleksne ja sõltub reeglina varasemast kogemusest, emotsioonidest ja mõtlemisest“ (Bachmann & Maruste, 2003, lk 102). Seda tunnetavad erineval moel nii sotsiaalselt paremal järjel olevad elanikud kui ka teised.

Inimarengu aruanne määratles (1994) aastal turvatunde erinevatesse kategooriatesse: majanduslik turvalisus, toidu turvalisus, terviseiga seotud turvalisus, isiklik turvalisus, keskkonna turvalisus ja poliitiline julgeolek (United Nations Development Program, 1994, pp. 24-25). Akadeemilistes ringkondades on näiteks psühholoogilise turvalisuse määratlemisel kolm vaatenurka. Esmalt individuaalsete vajaduste rahuldamise vaatenurk, mis on seotud enesekindluse ja vabadusega (Liu & Zhang, 2015, pp. 311-312). Abraham H. Maslow'le (1908–1970) omistatud inimvajaduste hierarhia püramiidi joonist (joonis 1) kasutatakse peaaegu kõigil sissejuhatavatel psühholoogiakursustel. Turvatunne on

selles püramiidis kujutatud teisel tasemel peale füsioloogilisi vajadusi. Turvalisuse all peetakse silmas nii füüsilist kui ka psühholoogilist turvalisust. Teiseks vaatenurgaks tajumine, mis on seotud ohu ja riski ettekujutamisega. Kolmandaks vaatenurgaks on subjektiivne hinnang ja kogemused, st turvatunnet võib määratleda kui tunnetust ning kogemust ümbritsevast turvalisusest. Turvatunne on seega mitmete psühholoogiliste tegurite kombinatsioon (Yu, 2022, p. 2; Bakar, *et al.*, 2021, p. 74; Maslow, 2007, lk 80-81; Liu & Zhang, 2015, pp. 311-312).



Joonis 1. Abraham H. Maslow vajaduste püramiid (Yu, 2022, p. 2; Harrigan & Commons, 2015, p. 25; autori kujundatud).

Elanike soov on omada stabiilset keskkonda, kus ollakse kaitstud ning eemal ohuallikatest nagu hirm ja ärevus. Tänapäeval ollakse harjunud nn heaoluühiskonnas olemisega, kus on kujundatud rahulik, stabiilne ja hea elukeskkond. (Yu, 2022, p. 2; Bakar, *et al.*, 2021, p. 74; Maslow, 2007, lk 80-81)

Seotud teguriks, mis võib olla eriti oluline turvaprobleemide ja ettevaatusabinõu mõistmisel, on kogemuse olemasolu (Logan & Walker, 2014, p. 605). Inimestel kujuneb isiklik turvatunne lapsepõlvest saadud kiindumuskogemusest. Näiteks võimalik oht mõjutab inimest nii, et oma vajaduste kaitseks nõuab ta valitsuselt suuremat turvapoliitikat, samas teine suudab säilitada enda isikliku turvatunde ka valitsuse sekkumiseta. Põhiväärtused, mida riiklik turvapoliitika peaks tagama on riigi iseseisvus, sõltumatus ja areng, arvestades võimalikke ohte, väljakutseid ning riske, mis maailmas

võivad tekkida. (Rogozínska, 2021, p. 88, 90; Hodgett, *et al.*, 2022, p. 8; Huddy, *et al.*, 2007, p. 135, 150) Propagandat, valeinfo levitamist, organiseeritud protestiliikumist ja erinevaid kübertööriistu nagu küberrünnak, manipuleerimine – neid kaustatakse inimeste turvatunde mõjutamiseks tänapäeval järjest rohkem (Berzina, 2020, p. 11). Inimesed ongi oma olemuselt erinevad ning turvatunde saavutamiseks tuleb lisaks soodsale elukeskkonnale luua ka strateegia ohtude ja riskide maandamiseks. Kindlasti mõjutavad turvatunde tekkimist lähedased, tuttavad, sõbrad, kogukonna liikmed ning riigi poolt pakutavad võimalused turvaliseks eluks. Baasväärtuste nagu füsioloogiliste vajaduste ja turvalisuse vajaduse rahuldamisel annab inimesele võimaluse oma panust suurendada, st panustada sotsiaalsetele teemadele ning tekitada endas kuuluvustunnet ühiskonnas, mille tulemiks omakorda võib olla tunnustus ning eneseteostus.

Erinevatel inimestel, rahvustel ja inimgruppidel on kujunenud individuaalne subjektiivne turvatunne, mida mõjutavad ümbritseva keskkonna kõrval ka hoiakud ning hirmud. Huddy jt (2007) tõid välja, et pikaajaline turvatunne, mis inimestel tekkinud, aitab tulla toime ka ajutiste stressirohkete sündmustega (Huddy, *et al.*, 2007, p. 135). Välja kujunenud turvatunne ühelt poolt on mõjutatav keskkonnas toimivate arengute poolt, kuid vastupidiselt toetab see meid igapäevaelus toimetulekul, sh ka ajutiselt ärevust tekitavatel hetkedel.

Nagu eelnevalt välja toodud, siis turvatunnet mõjutavateks teguriteks on hoiakud ja hirmud. Esmalt vaatlen hoiakuid. „Hoiak on püsiv valmisolek reageerida teatud viisil, mis võib olla positiivne või negatiivne ning kujunevad faktide, eluprotsessi tulemusel või sotsiaalse õppimise tulemusel“ (Bachmann & Maruste, 2003, lk 79). Sotsiaalse hoiaku puhul on varasemate kogemuste ja tajude baasil kujunenud valmisolek reageerida nähtustele ning olukordadele kindlal viisil (Gleitmann, *et al.*, 2014, lk 606-607).

Gleitmann jt (2014) tõid oma artiklis välja hoiakute muutmise võimalikud punktid (veenmise otsetee, veenmise kõrvaltee, kogemused ja iseenese veenmine) esile (Gleitmann, *et al.*, 2014, lk 607 - 608; 611):

- Otsetee korral analüüsitakse hoolikalt informatsiooni ja kõrvutatakse neid iseenda kaalutlusvõimega.
- Veenmise kõrvaltee kaudu hinnatakse olukorda pealiskaudselt ning otseselt tekkinud analüüsimist vajav uus olukord korda ei lähe.

- Kogemuste korral puututakse kokku konkreetset hoiakutega ja teeme sellest järeldused.
- Iseenda veenmise korral sunnib enda käitumine inimesi oma arusaamu muutma. Reeglina siiski valitakse oma harjumuspärase keskkonnaga sarnanevad hoiakud.

Väljatoodud punktide puhul usun, et hoiakuid muudetakse eluetappides erinevalt. Lapseeas hoiakud tekivad pigem kogemustega, nooremana tekib elus olukordi, kus kasutatakse veenmise kõrvalteid ja iseenda veenmist segamini. Otseteed pigem täiskasvanueas kui kogemuste hulk, analüüsimisvõime ja kaalutusvõime on kõrgem.

Teiseks turvatunnet mõjutavaks teguriks on hirmud. Hirmu tunnet tekitavad signaalid, mis on pigem ohtlikud ja ebameeldivad, soodustades nn kaitsereaktsioonide tekkimist. Hirm võib sõltuvalt inimestest ja tema seisundist, kas tekitada äreva tunde või hoopis passiivsust, jättes inimese abitusse seisu. (Bachmann & Maruste, 2003, lk 212-213; Garwood, 1960, p. 59) Hirmud tekivad pigem negatiivsusest ja ohutajust lähtuvalt. Turvatunne väheneb kas ajutiselt või pikema perioodi jooksul. Pideva hirmu ja ärevuse all olles mõjutab see inimeste vaimset tervist ja elus hakkama saamist.

Hoiakute ja hirmude tekitamisel ning mõjutamisel täidab ühte olulist rolli meedia, kust tarbitakse infot maailmas ning lähiümbruses toimuva kohta. Turvalisust ei seostata niivõrd tegelike, kuivõrd tajutavate ohtudega, mille peamiseks teabeallikaks on massimeedia. Ühiskonna seas pakuvad positiivseid või negatiivseid tunde erinevad sündmused, mis teatud kriteeriumi tõttu tekitavad huvi. Nendeks kriteeriumiteks on seotus mingi sündmuse või probleemiga geograafiliselt lähedal, st sündmuse asukoha järgi, seotus tuntud inimestega ja näiteks ka erakordsus. Reeglina mõjutavad turvatunet siiski negatiivsed uudised ja sündmused nagu näiteks õnnetused, vigastatud inimesed, rünnakud inimkonna vastu jm, mille mõjude visuaalne kuvamine (pilt, video) tekitab inimestes emotsioone. Seega, arvestades julgeolekuolukorda Euroopa Liidus ja maailmas mõjutavad elanike turvatunnet rohkem kõlapinda saavad probleemid, nagu sõjalised konfliktid, poliitiline ebastabiilsus, terrorirünnakud ja pagulaskriisid. (Caple & Bednarek, 2016, pp. 436, 439, 447; Galtung & Ruge, 1965, p. 70-71; Vileikiene & Janušauskiene, 2016, pp. 117-122) Meedia kasutab enda huvides tihti inimeste emotsioone, näiteks võimendatakse uudiseid erinevate piltide ja tähelepanu äratavate sõnadega, mis kutsub uudist lähemalt uurima. See on osaks nende ärimudelile, st olla pildis, olla uue info pakkumises esimene. Paraku efektsed pealkirjad on tekitanud ühiskonnas palju pahameelt ning ärevust. Sotsiaalmeedia laialdane levik omakorda viib kiiremini inimestele jagatavat

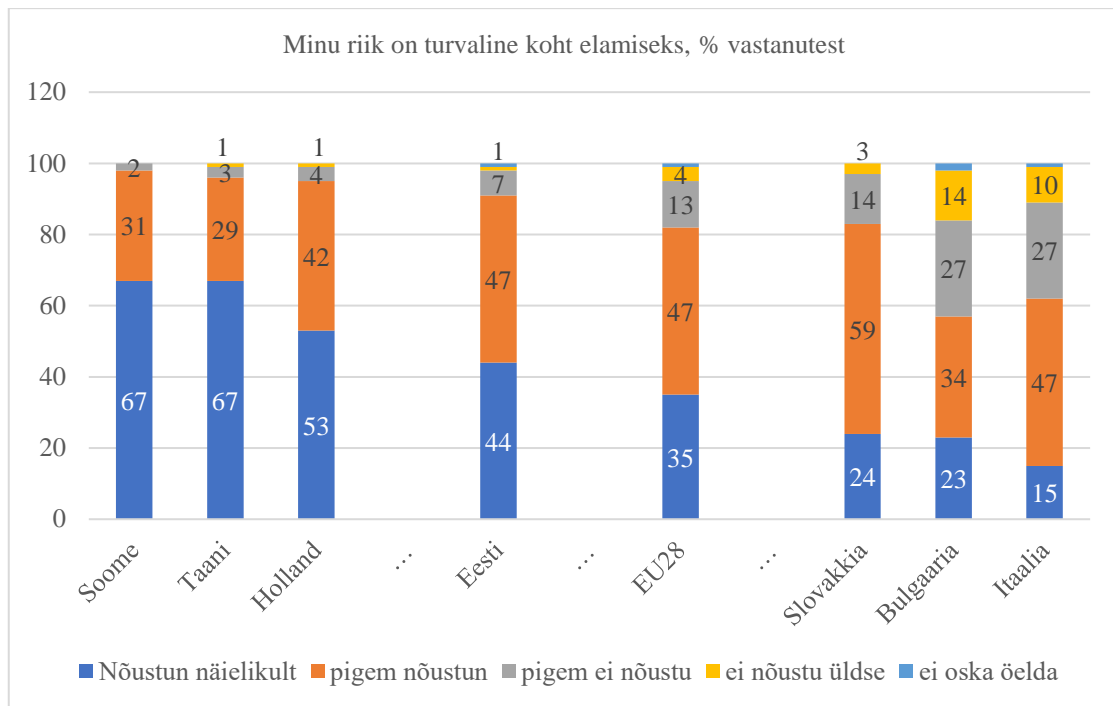
infot, põhjustades negatiivsemate sõnumite puhul ärevust ning hirmu, mille tõttu väheneb elanike turvatunne.

Turvatunnet mõjutavad veel, hoiakute ja hirmude kõrval, elukeskkond ja erinevad sotsiaaldemograafilised tegurid. Turvatunnet võivad mõjutada kohaliku piirkonna füüsilised ja sotsiaalsed tingimused, sh reguleerimata avalik käitumine (üldine seadusandlus, vähene visuaalne turvalisus) ja majanduslik pool (vähene huvi investoritele ja vähene riigi panus). Need aitavad kaasa kogukonna ärevustunde suurenemisele. Elanikud tajuvad igasuguseid visuaalseid, füüsilisi muutusi oma kohalikus keskkonnas, mis toovad kaasa sotsiaalse turvatunde languse. Mida rohkem negatiivseid sündmusi ja muutusi tuleb, seda enam see elanikke mõjutab. (Low, 2017, p. 376) Seega on palju võimalik üksikisikul, kogukonnal ja ka riigil ära teha selleks, et oleks loodud turvaline elukeskkond elanikele.

Turvatunde sotsiaaldemograafilised erisused sõltuvad soost, vanuses, asukohast, haridusest ja sissetulekust. Liu & Zhang uuringust (2015) tuli esile, et mida kõrgemalt haritud inimene, seda kõrgem tema turvatunne. Samamoodi tuli uuringust välja turvatunde seos sissetulekuga, kus kõrgema sissetulekuga elanike seas oli oluliselt kõrgem turvatunnetus kui madalama sissetulekuga elanikel. Samas uuringus toodi välja, et meestel on kõrgem kindlustunne kui naistel. Sotsiaalsed tegurid, nagu tööhõive, sotsiaalkindlustus ja avalik julgeolek, avaldab samuti uuringu tulemustes mõju. Vähem muretsevad vanuserühmas 41–55-aastastased kui vanusegruppides 20–30-aastased ja 31–40 aastased. See on enamasti seotud sotsiaalsete rollidega ja tööjaotusega, mida nad täidavad. (Liu & Zhang, 2015, pp. 313-315) Tulemused ühtisid Wangi (2008) uurimusega, mis näitas, et psühholoogiliselt mõjutas turvatunnet sugu, hariduslik taust ja sotsiaalmajanduslik staatus. Näiteks madalama haridusega inimestel on madalam konkurentsivõime eelis, mis vähendab nende võimalust elus kaugemale jõuda ja toob kaasa psühholoogilise ebakindlustunde (Liu & Zhang, 2015, p. 31; Wang, 2008, pp. 208-210). Vileikiene & Janušauskiene (2016) tõi välja, et kui 00-ndate alguses olid vähesed elanikud mures väliste riskide pärast (nt okupatsioon), siis 10-nendate teises pooles tajutakse potentsiaalseid sõjalisi ohte palju rohkem. Sellest hoolimata on inimesed jätkuvalt väga mures ka oma igapäevaelu turvalisuse pärast. Probleemid kuritegevuse vastu võitlemisel ning elanike majandusliku turvalisuse, sotsiaalkindluse ja tervise tagamisel, on endiselt võtmetähtsusega. (Vileikiene & Janušauskiene, 2016, pp. 136-137)

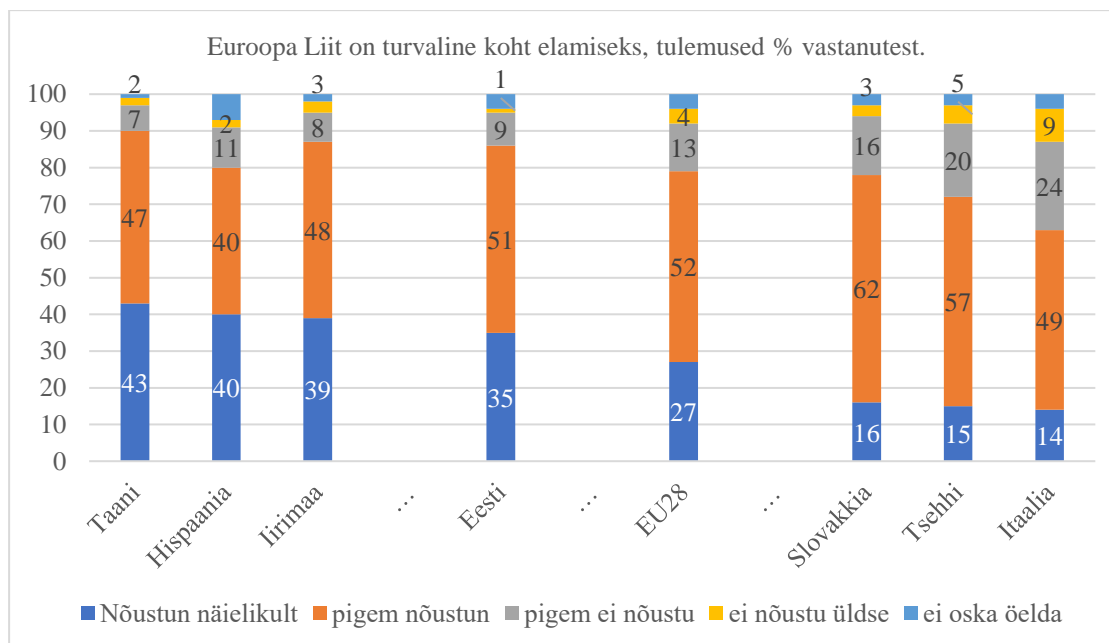
Ka globaalne keskkond mõjutab turvatunnet. 21. sajand on toonud inimkonnale kaasa olulisi väljakutseid: globaliseerumine, tehnoloogia, ränne, kliimamuutused, rahvastiku kasv, usulised ja kultuurilised konfliktid (näiteks, äärmuslus ja rahvusvaheline kuritegevus), poliitiline ebastabiilsus ning suurenev majanduslik ja sotsiaalne ebavõrdsus. Globaliseerumine on viinud riigi funktsioonide ja rolli ümberdefineerimiseni ning esile kerkinud täiendavad väljakutsed tänapäeva julgeolekule. (Hodgett, *et al.*, 2022, p. 1; Blind, 2006, p. 14-15; Hopner, *et al.*, 2020, p 1; Cerny, 2005, p. 13, 29) Mitmete erinevate ohtude esinemisel võib seda nimetada ka hübriidohtudeks, kuna need mõjuvad riikide turvalisust mitmel tasandil (Alaca, 2016, p. 27, 36, 43). 21. sajandi ülemaailmset julgeolekukeskkonda on kõige enam mõjutanud sellised sündmused nagu 11. september 2001 terrorirünnak, erinevad sõjad, usu- ja julgeolekukonfliktid, so Afganistanis ja Iraagis, Lähis-Ida ning Aafrika keerulised julgeolekuolukorrad, Venemaa-Gruusia sõda, Venemaa-Ukraina sõda jm. Lisaks esitab väljakutse ka uute jõukeskuste tekkimine, nt maailmas tõusevad esile uued riigid (Hiina, Venemaa, India ja Brasiilia), millega suureneb ka rahvusvaheline julgeolekuoht. (Berzina, 2020, p. 11) Märkimisväärne, et elanike subjektiivne turvatunne on vaid üks näitajatest, mille järgi hinnatakse ohutut elukeskkonna olukorda. Tõenäoline, et selle turvatunnet määravad kõikehõlmavad muud tegurid: usalduse tase turvalisust tagavates institutsioonides ja individuaalne ohtude tajumine, hindamine ja ohvrikogemus. (Tumalavičius, *et al.*, 2016, p. 546) Magistritöö teises peatükis uurin siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute tulemusi ning saan hinnata nende põhjal, kas Eestis on uuringu tulemuste järgi viimastel aastatel elanike turvatunne suurenenud?

Turvatunnet üldisemalt on uuritud nii Eestis, erinevates Euroopa Liidu riikides tervikuna ja muudes regioonides. Joonisel 2 ja 3 on välja toodud Euroopa Komisjoni uuringu tulemused, kus uuriti kui turvaliselt end tunnevad elanikud nii enda koduriigis (Joonisel 2) kui ka Euroopa Liidus üldiselt (Joonisel 3). Joonisel on välja toodud kolm kõige kõrgema hinnanguga riigid, Eesti, Euroopa riikide keskmine ning kolm kõige madalama hinnanguga riigid.



Joonis 2. Minu riik on turvaline koht elamiseks (Euroopa Komisjon, 2015, p. 10).

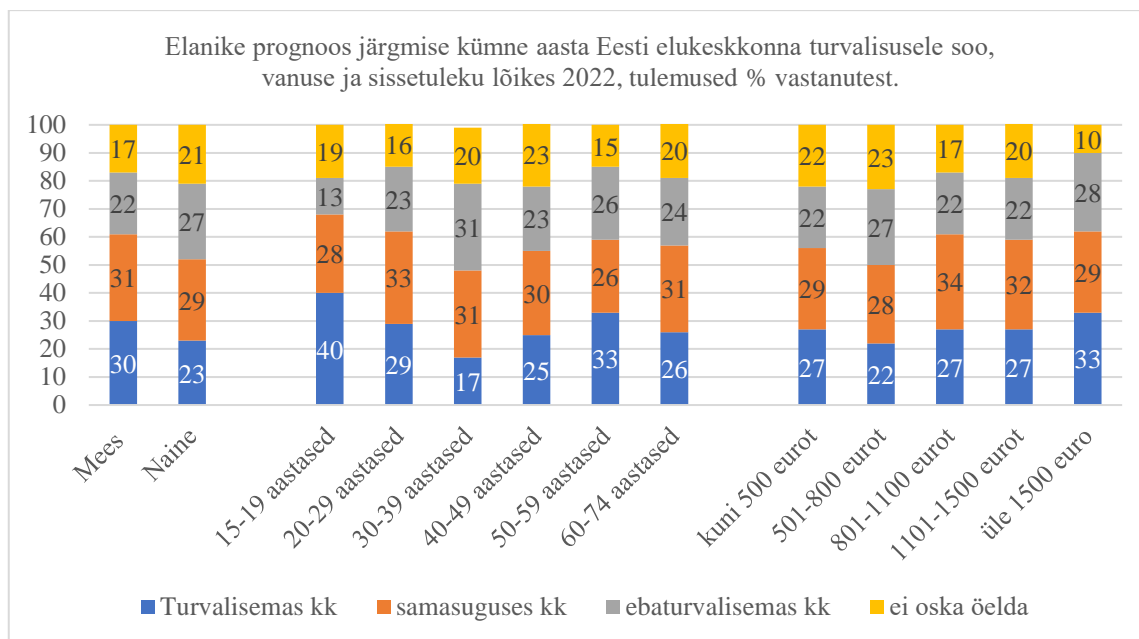
Jooniselt 2 selgub, et Soome 67% ja Taani 67% elanikest nõustuvad täielikult, et nende riigis on turvaline elada. Eesti elanikud, sama uuringu järgi, nõustusid täielikult 44% vastanutest, Euroopa Liidu keskmine tulemus oli 35%. Üldiselt uuringu järgi täielikult nõus ja pigem nõus vastasid üle pooltest küsitluses osalenud elanikest igas riigis. Kõige madalamaks tulemuseks Bulgaaria tulemus 57%, kus täielikult nõus oli 23% ja pigem nõus 34%. Euroopa Komisjoni uuringus paluti vastajatel anda oma seisukoht ka Euroopa Liidus elamise kohta. Tulemused on välja toodud joonisel 3, kus on välja toodud kolm kõige kõrgema hinnanguga riigid, Eesti, Euroopa riikide keskmine ning kolm kõige madalama hinnanguga riigid. (Euroopa Komisjon, 2015, p. 10)



Joonis 3. Euroopa Liit on turvaline koht elamiseks (Euroopa Komisjon, 2015, p. 12).

Jooniselt 3 on näha, et vastajate osakaal, kes nõustuvad täielikult, et Euroopa Liit on turvaline koht elamiseks: Taani 43%, Hispaania 40%, samas Itaalias 14% ja Tsehhis 15%. Eesti näitaja oli 35% ja Euroopa Liidu keskmine 27%. Sotsiaaldemograafiline analüüs näitab, et mehed mõnevõrra nõustuvad enam, et Euroopa Liit on turvaline koht elamiseks (82%), naiste seas tulemuseks 76%. Lisaks nõustuvad 15–24-aastased inimesed tõenäolisemalt kui 55-aastased ja vanemad, et Euroopa Liit on turvaline koht elamiseks (86% vs 73%) ja nende oma riik, kus elavad, on turvaline elukoht (85% vs 80%). Kõrgema haridustasemega inimesed tunnevad end turvalisemalt 85%, samas madalama haridustaseme seas oli vastav näitaja 69%. (Euroopa Komisjon, 2015, pp. 114)

Kaitseministeeriumi 2022 aasta uuringus selgus, milline on vastajate hinnang Eesti elukeskkonna turvalisuse osas järgneva 10 aasta pärast nii soo, vanuse kui ka sissetuleku lõikes. Joonisel 4 on välja toodud vastavad tulemused.



Joonis 4. Elanike prognoos järgmise kümne aasta Eesti elukeskkonna turvalisusele soo, vanuse ja sissetuleku lõikes 2022 (Kaitseministeerium, 2022, lk 24).

Kaitseministeeriumi 2022 uuringus uskusid noorematest vastajatest 15-19 (40%) ja 20-29 (29%), et elame turvalises elukeskkonnas ka edaspidi. 30-39 vanuses oli näitaja 17%, 40-49 (25%), vanuses 50-59 (33%) ja 60-74 (26%). Ebaturvalises keskkonnas elamist 10 aasta pärast arvas 30-39 vanuseliste seas (31%) ning ka 50-59 ja 60-74 aastased (vastavalt 26% ja 24%). Naiste (23%) ja meeste (30%) arvates elame turvalisemas keskkonnas 10 aasta pärast. Vastupidisel seisukohal oli naistest (27%) ja meestest (22%). Alla 500 euro ning 501-800 eurot teenivad vastajate arvates elame turvalisemas keskkonnas 10 aasta pärast vastavalt 27% ja 22% ning kõrgema sissetulekuga 27%-33% vahemikus. (Kaitseministeerium, 2022, lk 24)

Riigikantselei 2023 aasta uuringust selgus, et turvaliselt tunneb ennast 54% vastanutest ning nendest omakorda pigem mehed (62% ja naised 46%). Vanuseliselt pigem nooremad elanikud kui vanemad elanikud. Eriti suur vahe on 15-24 ja 75+ vanusegruppide vahel, vastavalt 63% ja 43%). (Riigikantselei, 2024, lk 17)

Euroopa Komisjoni uuringust selgus, et kui riigi majanduslik olukord on positiivne, siis 31% meestest tunnevad ennast turvalisemalt, naiste näitaja oli 26%. Lisaks toodi välja, et riigi majanduslik olukord omab suurt tähtsust pigem noorematele (15-24 aastased, 25-39 ja 40-54 tulemus oli 30% lähedal) küsitluses osalejatele kui vanematele (55+ aastased ja tulemus 26%). Ka kõrgemalt haritud tundsid ennast turvalisemalt kui majanduslik

olukord on riigis hea (üle 30%), teised alla 30%. Kodu majapidamise majanduslik olukord oli samuti oluline pigem meestele (31% vs 29% naised) ja noorematele (üle 30% küsitlusele vastanutest vs 55+ aastased 26%). Ka kõrgemalt haritud tundsid ennast turvalisemalt kui majanduslik olukord on riigis hea (tulemus 36%), teised alla 30%. (Euroopa Komisjon, 2015, lk 14-18) Eelpool välja toodud uuringutes nii Eestis kui ka Euroopas saame järeldada, et pigem mehed tunnevad ennast turvalisemalt kui naised. Lisaks tunnevad ennast turvalisemalt pigem nooremad küsitlusele vastanutest, elanikud, kes on kõrgharidusega ja kelle sissetulek on suurem kui 800 eurot. Antud tulemus on ka magistritöö hüpoteesina number 3 välja toodud. Nendes uuringutes kinnitati fakti, et eri vanusest, soost, haridustasemest ja sissetulekust tajuvad inimesed ohte erinevalt. Vastava tulemuseni jõudsid erinevad uuringud Aasias. Liu & Zhang (2015) leidsid, et kõrgemalt haritud inimene tundis ennast turvalisemalt kui madalama haridustasemega inimesed. Samuti turvatunne oli suurem uuringus osalejatel, kelle igakuine sissetulek on keskmisest suurem. Samas uuringus tulenes asjaolu, et meestel on suurem kindlustunne kui naistel. (Liu & Zhang, 2015, pp. 313-314) Sarnase tulemuseni jõudis ka teine Hiina uuringu läbiviija Wangi (2008) uurimus, mis näitas, et psühholoogilist turvalisust mõjutas sugu, hariduslik taust ja sotsiaalmajanduslik staatus (Liu & Zhang, 2015, p. 314; Wang, 2008, pp. 208-210). Teisalt Hino et al (2018) Jaapanis tehtud, suurlinna Tokyo, uuringu tulemusel noorematel (alla 35 aastastel) turvatunne üldiselt oli suur, ent samas ka hirm kuritegevuse ees kõrgem kui teistel vanusegruppidel, eriti kuna nad on sellises elujärjes, kus tekitavad endale vara ja loovad pere. Samas uuringus toodi välja ka asjaolu, et meeste turvatunne väheneb kui saadakse lapsevanemaks, naiste puhul turvatunne seetõttu ei muutu. (Hino, *et al.*, 2018, pp. 178, 180-182)

Kui Euroopa Komisjoni (2015) tunnevad ennast uuringu tulemusel elanikud pigem turvaliselt, siis Ameerikas on märkimisväärne ka olukord, kus tuntakse ennast ebaturvaliselt. Ameerika heaolu seisundi uuringus (2014) leiti, et kuigi enamik inimesi tunnevad end öösel oma naabruskonnas kõndides turvaliselt (63%), siis peaaegu pooled (45%) naistest ja veidi enam kui veerandiga (27%) meestest ei tunne end oma naabruskonnas öösel kõndides turvaliselt. (Logan & Walker, 2014, p. 604) Märkimisväärselt rohkem naisi (75,8%) kui mehi (52,2%) teatas, et on kunagi kogunud mõnda mõõdetud ähvardavat käitumist ja 29% naistest teatas, et on kogunud hiljutist ohvriks langemist (meeste näitaja 14,4%). Umbes pooled meestest teatasid, et nad on oma

ohutuse pärast mures, naiste osakaal oli kõrgem - 73%. (Logan & Walker, 2014, pp. 613-614)

Uuringute tulemustest lähtuvalt saame väita, et reeglina tunnevad ennast turvalisemalt inimesed riigis, kus on kindel majanduslik olukord. Reeglina turvalisemana tunnevad end mehed, kes on pigem nooremad, kelle töötasu ja haridustase on kõrgem. Käesoleva töö teises peatükis uurin, kas siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringud 2016. – 2022. aastal kinnitavad seda ka Eesti tulemuste põhjal, et mehed, kes on pigem nooremad, kelle töötasu ja haridustase on kõrgem, tunnevad end turvalisemalt kui teised.

Tänapäeval on suurteks väljakutseteks globaalses julgeolekus nii terrorism, küberturvalisus, usulised konfliktid, loodusõnnetused, organiseeritud kuritegevus kui ka pandeemiad. Samamoodi nende omavahelised seosed ja koosmõjud, mis tekitavad hübriidohte. (Crowcroft, 2012, p. 173; Berzina, 2020, p. 8; Grillot & Cruise, 2014, p. 519)

Turvatunne on subjektiivne ning seda kujundavad nii üldine elukeskkond, inimeste baasväärtused, kogemused, hirmud ja hoiakud. Mõjutajaks on ka meedia, kust saadakse infot ümbritsevas julgeolekuolukorrast. Turvatunde kõige olulisem tagaja on riik koos enda elanikega. Elanike hulgas on mõjutajaks erinevad sotsiaaldemograafilised tegurid. Erinevates vanusegruppides, piirkondades (nii Euroopas, Aasias, Ameerikas ja mujal) tunnetatakse turvatunnet erinevalt, samamoodi sõltub see ka elanike haridustasemest ja haritusest, soost ning sissetuleku tasemest. Inimjulgeoleku komponendid on vastastikku sõltuvad ning seda on lihtsam ennetada kui hiljem sekkumise teel lahendada. (United Nations Development Program, 1994, pp. 22-23) Need tulemused on erinevates uuringutes leidnud kinnitust nagu esimeses alapeatükis välja toodud uuringute tulemustest. Riigi rolli turvatunde tagamisel on oluline ning riigi seotust elanike turvatunde tekitamisel, säilitamisel ning vabatahtlikuna siseturvalisusega seotud tegevustesse kaasamisel kirjeldan järgmistes alapeatükkides.

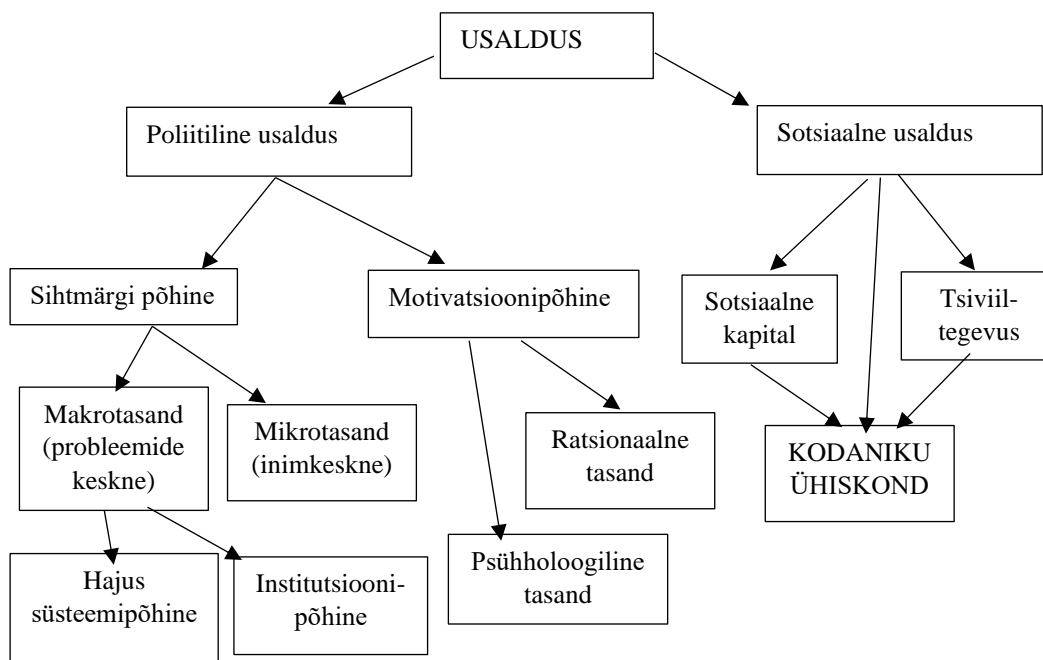
1.2 Riigi roll turvatunde tekitamisel

Turvatunde üheks olulisemaks loojaks on riik, kes loob elanikele jätkusuutlikku elukeskkonna ning tagab julgeolekuasutustega ja elanikega koostöös selle säilimise. Ühiskonnad ja riigid püüavad reeglina tagada maailmas korda ja stabiilsust. (Maslow, 2007, lk 82) Turvalisus kuulub nii riigi, üksikisikute, kogukondade, rahvaste põhivajaduste ja väärtuste hulka (Rogozińska, 2021, pp. 86-87). Riik peab olema

usaldusväärne, läbipaistev ning vältima asjatut hirmutamist oma julgeoleku tagamisel (Hill, *et al.*, 2007, p. 40; Blind, 2006, pp. 3-4). Alapeatükis käsitletakse riigi rolli turvatunde tekkimisel, mh usalduse, siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö, elanike kaasamise ja tsiviil-militaar koostöö kaudu.

Turvalisuse tajumine elanikkonnas sõltub suuresti sellest, milline on poliitiline, majanduslik ja sotsiaalne olukord riigis. Lisaks on ka oluliseks mõjutajaks riiki ähvardavate väliste ohtude olemasolu ja nende ohtude kajastamine massimeedia poolt. (Vileikiene & Janušauskiene, 2016, lk 136-137) Riikide julgeoleku ohustamine kaasaegsetes rahvusvahelistes suhetes on keeruline sotsiaalne nähtus, millel on kaks komponenti: sisemine oht ja väline oht (Glisovic & Zupac, 2023, pp. 72-73).

Kõige olulisemaks riigi rolliks turvatunde tekitamisel on **usaldus**. Blind (2006) joonisel (Joonis 5) on välja toodud riigi usalduse tugipunktid. Poliitiline usaldus võib olla suunatud nii poliitilise süsteemi ja selle organisatsioonide kui ka üksiku võimukandja poole. Poliitilise usalduse kategooriateks on makrotasand ja mikrotasand.



Joonis 5. Usalduse määratlus (Blind, 2006, p. 8; autori kujundatud).

Makrotasand on organisatsiooni tasand, mille kohaselt kodanikud muutuvad valitsuse suhtes usaldavaks või umbusaldavaks. Organisatsioonipoliitilist usaldust saab veelgi jagada hajusa või institutsioonipõhise usalduse komponentideks. Hajus poliitiline usaldus viitab kodanike üldise poliitilise süsteemi hinnangule ja institutsioonilise tasandil viitab näiteks usaldusele politsei või teiste institutsioonide vastu. Poliitilise usalduse teine

kategooria, nn mikrotasand ehk üksikpoliitiline usaldus tekib siis, kui usaldus on suunatud üksikute poliitiliste juhtide vastu. Individuaalne poliitiline usaldus hõlmab inimesele orienteeritud vaatenurka. (Blind, 2006, pp. 4-5)

Usaldusväärsest poliitikakujundamisest sõltuvad nii organisatsiooniline kui ka üksikisiku poliitiline usaldus. Sellega seoses muutub usaldusväärsus otseseks seoseks poliitilise usalduse mõistega, sest tulemuste pinnalt tekib usaldus pikema aja jooksul. Ratsionaalne poliitiline usaldus hõlmab huvipõhist hinnangut, mille käigus kodanikud hindavad, kas valitsus ja/või poliitilised liidrid tegutsevad vastavalt oma erakondlikule tegevuskavale. Elanikud kipuvad usaldama erakonda või poliitilisi juhte, kellega nad samastuvad. Poliitiline usaldus ületab aga parteilisi ja/või ideoloogilisi kiindumusi. (Blind, 2006, pp. 4-5) Eestis on usaldus riiklike institutsioonide kohta uurinud Kaitseministeerium. Uuringust on välja toodud, et suurim usaldus elanike seas on Päästeteeametil (ca 96%), Politsei- ja Piirivalveametil (~85%), Kaitseväel (~77%) ja Presidendil (77%). Kõrge tulemus on ka Kaitseliidul (76%). Nende tulemus on 2019-2023 uuringutes olnud jäänud põhimõtteliselt sarnaseks. Kohalike omavalitsuste vastu on elanike usaldus püsinud vahemikus 66-73%, kuid 2023. aasta uuringus on tulemuseks 67%. Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu vastu on usaldus erinevate aastate uuringute põhjal olnud vastavalt 52-60% ning 48-59%. 2023. aasta uuringu tulemusel on Vabariigi Valitsuse vastu usaldus elanike seas vähenenud võrreldes 2022. aasta tulemustega (so. 57%), Riigikogu tulemus suurenenud 50%lt 51%-le. (Kaitseministeerium 2023, lk 13-14) Riigikantselei 2024 aasta uuring toob välja, et usaldus riigiinstitutsioonide vastu on vähenenud olulisel määral, eriti alates märtsist 2022, kus Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse vastu oli tulemus vastavalt 58% ja 61%. Viimase uuringu tulemus 2024. aasta alguses toob välja Riigikogu vastu usalduseks 28% ja Vabariigi Valitsuse vastu 39%. Märgatavalt on tõusnud „üldse ei usalda“ osakaal. Kui märtsis 2022 oli see Riigikogu puhul 11% ja Vabariigi Valitsuse osas 13%, siis 2024. aprilli seisuga on see rohkem kui kahekordistunud, vastavalt 26% ja 28%. Kõige rohkem ei usalda Riigikogu ega Vabariigi Valitsust 35-49. aastased uuringus osalejad. (Riigikantselei, 2024, lk 6-7) Eesti elanike usaldus riigi julgeolekuasutuste vastu on endiselt kõrge viimaste aastate Kaitseministeeriumi uuringute tulemusel. Sellega seoses olen sõnastanud magistritöö hüpoteesi number 1., et siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringu tulemusel on Eesti elanike turvatunne suurenenud. Arvestades asjaolu, et globaalselt on julgeolekuolukord maailmas muutunud, aga usaldus riigi julgeolekuasutuste vastu on kõrge.

Sotsiaalne usaldus viitab elanike usaldusele üksteise kui sotsiaalse kogukonna liikmete vastu. Sotsiaalse kapitali teooria kohaselt on kodanikukapitaliks kogukonnas osalemine ja selle liikmete vaheline usaldus, mis aitab kaasa üldisele sotsiaalse usalduse tõusule antud ühiskonnas. Üldteada on fakt, et kodanikutegevusega mitteseotud elanikud kalduvad suhtuma valitsusse ja selle institutsioonidesse negatiivsemalt, kuigi sotsiaalne usaldus ja poliitiline usaldus ei välista üksteist. (Blind, 2006, p. 6-7)

Riigi olulisemaks rolliks on olla aktiivne julgeoleku tagamisel, kuna pidevalt tuleb suurendada julgeolekualaseid jõupingutusi, et tõsta avalikkuse turvatunnet, sest kui elanikud tunnevad end stabiilselt ja hästi, siis suureneb nende osalemisvalmidus. (Bakar, *et al.*, 2021, pp. 83-84) Poliitikute roll on samuti suur kuna avalikkus vaatab ja hindab nende poolt tehtud poliitikaid ning samme turvalisuse suurendamiseks. Tegevuste hulka kuuluvad kriisideks valmisolekud ja nende juhtimine, näiteks viiruspuhangud, rändekriisid jm julgeolekuohud. (Crowcroft, 2012, p. 174)

Sellega on seotud nii **sise- kui ka välisjulgeolek** (Kour, 2021, p. 124). Globaliseerumine on viinud riigi funktsioonide ja rolli ümberdefineerimiseni ja esile kerkinud väljakutsed tänapäeva julgeolekule (Hopner, *et al.*, 2020, p. 1; Cerny, 2005, p. 13, 29).

Riigi roll on nii sise- kui ka välisjulgeoleku tagamisel äärmiselt oluline. Ametkondade vaheline koostöö nagu tsiviil-sõjalist koostöö erinevate piirkondade vahel, et tagada kriisisituatsioonides elanike ja jõustruktuuride vastupanuvõime (Loik, 2020, lk 3). Üha enam peab riik vaatama elanike turvatunnet laiemalt:

- Majanduspoliitilises vaates;
- Sotsiaalmajanduslikus vaates;
- Sise- ja välisjulgeoleku vaates.

Turvatunnet võib tõlgendada majanduspoliitilises vaates, kus riiklik julgeolek ei võrdu enam riigi endaga, vaid on oluliselt laiem – rahvusvaheline. Hea julgeolekuolukord võimaldab näiteks kaupade pakkumist avalikkusele. (Crowcroft, 2012, p. 173)

Majanduslik turvatunne on oluline nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt, sest see on seotud välismaiste ja riigisiseste investeeringutega, mis omakorda mõjutavad elukvaliteeti ja sotsiaalset taset (Hill, *et al.*, 2007, p. 38). Lisaks tuleb riikidel teha koostööd teiste riikidega, et tulla toime piiriüleste kuritegevusega nii nende ennetamisel kui ka uurimisel (Addo, 2008, p. 203). Selle tulemusel ollakse valmis toimetulekuks nii üksikisiku, kogukondade kui ka institutsioonide tasemel (Hopner, *et al.*, 2020, p. 1;

Hodgett, *et al.*, 2022, p. 1). Teisalt kui vaadata turvalisust üksikisiku tasandil, siis inimeste elu ei ole täielikult sünkroniseeritud elutingimuste paranemisega ning kodaniku subjektiivne heaolu ei parane koos nende materiaalse heaoluga (Liu & Zhang, 2015, p. 311). Julgeolek pole ainult sõjaline ja turvalise elukeskkonna vaade, vaid oluliselt laiem ning mitmekesisem. Ressursid nagu inimesed, raha, reservid, head suhted koostööpartnerite ja lähi naabritega ning elutähtsa teenuste toimepidevus mõjutavad igapäeva elu oluliselt. Balkanimaades viidi läbi uuring 2014. aastal, kus uuriti turvatunnet vastava piirkonna elanike seas. Grillot ja Grusie uuring viitab sellele, et Lääne-Balkani riigid Albaania, Horvaatia ja Makedoonia on suutnud luua julgeolekukoostöö oma piirkonnas. Kui piirkonnas elanike reisimine suurenes ja valitsuse tehtavad jõupingutused suurenesid (näiteks võitlus korrupsiooniga), siis suurenes ka nende elanike tulevikuvaade positiivsemaks, eriti Albaania näitel. (Grillot & Cruise, 2014, p. 521) Sama uuringust toodi esile see, et Horvaatia elanikkonnast suur hulk näeb piirkondlikku koostööd lihtsalt vahendina (majanduskasv, julgeolek, organisatsiooni liikmelisus), mitte meeldiva partnerlusena sõbralike riikide vahel. Küsimusele, kuidas vastajad piirkondlikku koostööd iseloomustaksid, märkis 21,5%, et koostöö põhineb usaldusel ja kuulumisel, arvestades, et 69% nimetas selleks vajadust ja kohustust. (Grillot & Cruise, 2014, pp. 517-518) Kokkuvõtvalt on koostöö Balkanimaades pigem vajalik vahend majanduslikus ja üldises julgeoleku vaates.

Riigid võtavad järk-järgult kohustuse ennetada, hinnata ja arvestada ohtudega nii riigile kui ka üksikisiku tasandile, eriti ohustatud isikutele, kellel puudub tugev turvatunne (Coaffee & Fussey, 2015, pp. 94- 95; Huddy, *et al.*, 2007, p. 137; Aradau, *et al.*, 2008, p. 148-149). Valitsus on ideede ja tegude elluviimise vahend, ent lõpuks saab ühiskonnast arengu objekt ja subjektiks areng ise. See tähendab, et nii kogukonnal kui ka üksikisikul peab olema võimalus osaleda nii rahvuse kui ka riigi arendamisel. (Bakar, *et al.*, 2021, p. 71)

Riigi koostöö elanike, kogukondade ja siseriiklike ametite kaudu on turvalise elukeskkonna loomise aluseks. Elanike turvatunde tagamiseks ja kaitsmiseks teeb riiklik keskvalitsus tööd kogukondadega ning loodud ametkondadega. Sisejulgeoleku osas on riik avaliku korra tagamiseks loonud politsei, piirivalve, päästeameti ning õiguskorra tagamiseks kohtusüsteemi. (Crowcroft, 2012, p. 172) Seega saab järeldada, et riigid on loonud erinevaid ühendusi, võimalusi elanike kaasamiseks nii turvatunde tekitamisele kui ka riigi arengusse panustamisel. Nendeks on erinevad ühendused, mis toetavad

konkreetsed valdkonda või riigi julgeoleku tagamiseks vabauhendused ja institutsioonid (näiteks abipolitsei, vabatahtlik merepääste, vabatahtlik pääste, naabrivalve ja kaitseliit).

Valitsuse tegevusetus või ebapiisav toimimine võivad tekitada riikides olukorra, kus üksikisikud või kogukonnad on sunnitud võtma julgeoleku tagamise enda kätte, olles tihti peale ka loominguisemad selle elluviimisel (Hill, *et al.*, 2007, p. 38). Elanike jõupingutused turvalise kogukonna loomisel ei tasu alahinnata, isegi kui seda tehakse valitsuse tegevusetuse tõttu. Tugev kogukond aitab kaasa liidrite tekkimisele, st aitab kaasa tulevasele poliitilisele stabiilsusele. (Hodgett, *et al.*, 2022, p. 4) Elanike üheks kaasamise vormiks on vabatahtlik tegevus, millega ollakse eeskujuks nii kogukonna liikmetele kui ka riigile.

Lisaks kogukondade ja riikidevahelisele koostööle on oluline **tsiviil-militaarkoostöö**. Üks riigi arengusuundi ja riiki panustamise jõupingutusi elanike poolt võiks toimuda riigikaitsetegevuses osalemise kaudu (Bakar, *et al.*, 2021, p. 71). Elanike õigused ja kohustused peavad olema tasakaalus, st riigilt julgeoleku tagamise nõudmisele, tuleb ka igal üksikisikul anda oma panus. Riiki ei ole ilma kodaniketa ning kodaniketa pole ka riiki. Julgeolekulises ja sõjalises vabatahtlikus panuses on motivaatoriks patriotism, eriti noorte meeste seas. (Hadar & Häkkinen, 2020, p. 188-189)

Strateegiline kommunikatsioon omab tähtsat rolli patriotismi suurendamisel. Narratiivid patriotismist ja kollektiivsest vastutusest kasutab riik ajateenistuse atraktiivseks muutmiseks, et tugevdada kodanike kohusetunnet riigi teenimiseks, nimetades seda kui väärtust, mis toetab ühiskonda. (Hadar & Häkkinen, 2020, p. 194) Tsiviil-militaar koostöö tulemusel panustavad kaitseväelased ja kaitseliidu vabatahtlikud ühendused aktiivselt tsiviil valdkondlikus koostöö tegevuses. Lähiajalos kasutati tsiviilsõjalist koostööd Eestis Covid-19 ajal. 150 sõjaväelast kutsuti algul toetama Politsei- ja Piirivalve Ametit maismaapiiri valvamiseks ja patrulliks. Samamoodi ka vabatahtlikku ühendust Naiskodukaitse, kes asus abistama temperatuuri seires ja elanike teadlikkuse tõstmises Tallinna Sadamas, Tallinna Lennujaamas ja bussijaamades üle Eesti. (Loik, 2020, lk 3) Kokkuvõtteks riigi roll on turvatunde tekitamisel ja hoidmisel elanike seas väga suur. Turvatunde tekitamise aluseks on elanike usaldus riigi ja selle poliitikate vastu. Lisaks ka partnerriikide ja lähiriikide usaldus vastava riigi vastu, millega tagatakse rahvusvaheline koostöö. Majanduspoliitilises vaates head tingimused ettevõtluskeskkonnaks, huvi tekitamine investoritele maailmas, hea kaubavahetus riikide vahel, läbipaistev poliitika, koostöö ametkondade, sh ka tsiviil-militaar koostöö ja kogukondade või üksikisikute

vahel on aluseks usalduse tekkimisele. Kõik eelpool välja toodud tegurid annavad riigile elanike näol olulise partneri, et tagada jätkusuutlik riigi säilimine. Mida kõrgem on elanike usaldus riigi ja riigiasutuste vastu, seda suurem on nende huvi panustada ka riigi tegevustesse nii kogukondlikul tasandil kui ka vabatahtlikuna siseturvalisuse valdkonnas, näiteks abipolitseis, vabatahtlikus merepäästes, vabatahtlikus päästes, kaitseliidus ja naabrivalves.

1.3 Vabatahtlik tegevus ja seda mõjutav motivatsioon

Vabatahtliku tegevust võib kirjeldada kui abistavat tegevust, millel pole omakasu püüdlikkust (Stebbins, 1996, p. 213). Teisiti öelduna vabatahtlik tegevus ei ole peamiselt seotud rahalise kasu saamiseks, seda tehakse omal vabal tahtel (teatud juhtudel tehakse nt sotsiaalne surve tõttu), kasu toomiseks kolmandale osapoolle nagu näiteks ühiskond või keskkond. Lisaks on vabatahtlike roll mitte üksnes abistamine, vaid ta on kogukonna mõjuvõimu suurendamise tegur, mis suurendavad sotsiaalset ühtekuuluvust ja elanike kaasajad keerulisematel hetkedel. Need omakorda annavad kogemused edaspidiseks tegevuseks. Ühised tegevused loovad positiivseid inimeste vahelisi suhteid, aidates kaasa turvatunde tekkimisele ja kogukonna motivatsioonile edu saavutamiseks. Tekib ühtsusetunne ja seotus kogukonna kaaslastega. Näitena praegune Ukraina sõda, kus Ukrainas on tekkinud väga tugev kodanikuühiskond, kus kodanikud on aktiivselt kaasatud. Vabatahtlike hulgas on teadlased, infotehnoloogia spetsialistid, tehnikud, relvade ja sõjatehnika spetsialistid, kellest on palju abi. (Ganoe, *et al.*, 2023, pp. 206-208, 211; Boichak & McKernan, 2024, p. 67; Madryha, *et al.*, 2023, pp. 332-333)

Vabatahtliku tegevuse riigipoolse vajaduse eesmärkideks on suurema kokkupuutekoha tekitamine riigi ja kodanike vahel ning kaudse majandusliku kasu saamine. Vabatahtliku tegevuse olulisuse peamine küsimus seisneb selles, et millist rolli vabatahtlikud riigis täidavad, nt kuidas nad riigi turvatunde võimekust tõstavad? Vabatahtlikud pakuvad väga vajalikku lisaabi, panustades oma teadmisi ja aega erinevatesse organisatsioonidesse. (Blumberg, *et al.*, 2020, p. 2) Riigi roll on olla toeks nendele ning aidata nende tegevust organiseerida, st seada selged reeglid, ülesanded ja kohustused (Simsa, *et al.*, 2018, p. 16).

Vabatahtlik tegevus on viimastel aastatel pälvinud laialdast avalikku ja poliitilist huvi, millega üritatakse seda tegevust igati soodustada kuna see annab teatud positiivset eelarvelist mõju (Dekker & Halman, 2003, p. 1; Blumberg, *et al.*, 2020, p. 2).

Vabatahtlikud aitavad parandada avalikku turvalisust ning toimida täiendava „silmadena“ ja „kõrvadena“ kogukonnas (Godshall, 2009, p. 50). Näiteks Rootsisis rakendati vabatahtlikke politsei pressiesindajatena ja kogukonnas politseipoolse esindajatena. Selle tulemusel anti panus politsei vastu usaldusväärse suurendamisele ja kogemusele, kuidas omavahel paremini kogukonnaga suhestuda ning suhelda. (Uhnoo & Löffstrand, 2018, p. 53) Seega on üheks eesmärgiks tekitada suurem usaldus riigi ja elanike vahel, kaasates neid olulistesse rollidesse ühiskonnas kogukondade tasandil.

Teine vabatahtliku tegevuse riikliku edendamise eesmärk on kaudne majandusliku kasu saamine. Paljudes riikides nagu näiteks Ühendkuningriik, kasutatakse vabatahtlikke, kes töötavad politseis selleks, et täita lihtsamaid tööülesandeid, mida varem täitsid politseiametnikud. Selle tulemusel on vähendatud politseiametnike arvu. (Nichols, *et al.*, 2014, p. 214; Uhnoo & Löffstrand, 2018, p. 54) Lisaks tegevteenistuse ametikohtade vähendamisele kaasatakse vabatahtlikke erinevatesse teistesse kohtadesse, kus asendavad osaliselt teisi tasustatud ametikohti (Schmidt, 2006, p. 20). Näiteks politsei kasutab vabatahtlikke haldusülesannete täitmisel, nagu näiteks andmete sisestamisel, logistiliste ülesannete lahendamisel ja hankimisega seotud ülesanded. Lisaks eelnevale kasutatakse vabatahtlikke vähem ohtlike patrullülesannete täitmisel nagu parkimise korraldamisel, määruste rikkumise menetlemisel ja üldise liikluskorralduse tagamisel. (Schmidt, 2006, p. 20; Blumberg, *et al.*, 2020, pp. 2-3) Samas vabatahtlike hulga tõttu tegevpersonali vähendamine on väga ohtlik trend, mida kasutada. Vabatahtlik on vabatahtlik tegevus, st elanikud ei pea seda tegema ning saavad oma rollist loobuda ning seetõttu mida õhem on palgaliste teenistujate arv, seda suuremaks muutub oht, et riik ei saa oma julgeolekuasutustega tagada riigis turvalisust.

Kui riigi prioriteediks on vabatahtlike kasutamine, siis tuleb välja selgitada, miks keegi üldse tegutseb vabatahtlikuna. Vabatahtlike värbamine nõuab arusaama sellest, mis inimest motiveerib vabatahtlikuks olemises. Pikemas vaates tähendaks see, et õiguskaitseorganid saaksid sellest teadmisest kasu uute vabatahtlike kaasamisega. Näiteks, et eakatele pakkuda rohkem sidusust ühiskonnas, tuleks sellest kasu ka vanuselises sihtvärbamises. Teiseks kasuteguriks on värbamisega seotud kulutuste optimeerimine, kuna värbamine on kallis. Kompetentsimudelite ja õigete strateegiatega saab otsekanali luua võimalike huvilistega ning nendega kontakti hoida (pakkuda näiteks täiendkoolitusi). Lisas uute vabatahtlike värbamisele saab kasutada andmestikke selleks, et vabatahtlikke seotuna hoida, mis omakorda oleks organisatsioonidele abiks. Oluline on

eristada ka vanuselisi erisusi, näiteks noorematel vabatahtlikel on tavaliselt teised motiivid kui vanematel vabatahtlikel. (Blumberg, *et al.*, 2020, p. 3) Kui inimesed mõistavad oma töö väärtust ja eesmärki, tunnevad nad selle elluviimisel naudingut ja rõõmu. Lisaks loodavad nad saada selget tagasisidet ja tuge, mis paneb neid paremini pühenduma oma tegemistesse, sh õppimine, olla parem inimene ja paremini kohanema muutustega. (Deci, *et al.*, 2017, p. 20) Vabatahtlikus töös osalemise motivatsioon on mitmeid. „Motivatsioon on vajaduste rahuldamisele suunatud eesmärgipärane aktiivsus, tekitades üldjuhul positiivseid emotsioone“ (Bachmann & Maruste, 2003, lk 74-75). Vabatahtlike motivatsiooni üheks oluliseks stiimuliks on inimeste vajadused, mis neid tegutsema paneb (Bachmann & Maruste, 2003, lk 71). Tuleb esitada küsimus, miks inimesed vabatahtlikult oma aega, ressursse ja energiat erinevatesse olukordadesse panevad ning miks on vabatahtliku tegevuse motivatsioon oluline? (Clary *et al.*, 1998, p. 1521; Kee, *et al.*, 2018, pp. 933) Vajaduste hierarhia järgi on vabatahtlike motivatsioon seotud nii kuuluvuse, staatuse, eneseteostusega ja ka turvatundega. Pakkudes vabatahtlikele head keskkonda toimetamiseks, pakkudes piisaval koolitust, tugevat kuuluvustunnet, siis võivad vabatahtlikud muutuda äärmiselt lojaalseteks partneriteks. Seega vabatahtlik tegevus on kasulik ka vabatahtlikule (Blumberg, *et al.*, 2020, p. 2). Näiteks õiguskaitsealase karjääri loomine, tavatööl usaldusväärse suurendamine, võimalik suhelda sarnaselt mõtlevate inimestega ja panustamine kogukonda (Schmidt, 2006, p. 20).

Vabatahtlike sotsiaaldemograafilised andmed, näiteks haridus, sissetulekud, elukeskkond, vanus, sugu ja oskused, mõjutavad vabatahtlikuna tegutsemist. Olemasolev haridus ja rahalised vahendid võivad mõjutada seda, kas inimene on võimeline vabatahtlikuna tegutsema. Lisaks kodune olukord, sugu, vanus, oskuslik taust, elustiilid, tööstaatus ja vaba aja olemasolu. Choi (2003) väidab, et „abielus inimestel on rohkem rahalisi ressursse ja seetõttu on tõenäolisemalt vabatahtlikud“ (Choi, 2003, pp.181-182). Inimeste turvatunnetus on erinev ja ajas muutuv, nii ka vabatahtlike panusega. Paljud muutujad mõjutavad elanikke vabatahtlikuks hakkamisel, mida ka Choi (2003) välja tõi. Sissetulekute suuruse kõrval võib mõjutada vabatahtlikus tegevuses osalemist ka tervislik seisund. Seega kui puudutada tervislike võimaluste pakkumist, siis oleks see üks meede värbamisel. Samamoodi töötute ja pensionäride rakendamine vabatahtlikena on üks võimalus. Lisaks vabatahtlikele areneb selle mõjul ka keskkond, milles vabatahtlikud tegutsevad. (Choi, 2003, p. 180) Karjäärimotivatsioon on oluline tegur nooremate

vabatahtlike jaoks võrreldes vanemaealistele vabatahtlikele, kes on enamasti pensionil (Clary, *et al.*, 1998, p. 1521). Nooremad vabatahtlikud kipuvad olema motiveeritud uute oskuste õppimisest, karjääri arendamise võimaluste leidmisel ja kasutamisel, lisades sellele vabatahtliku töö nende CV-d ja kokkupuude uute kogemustega. Selle asemel on tõenäoliselt vanemad vabatahtlikud motiveeritud soovist jääda aktiivseks seetõttu, et vältida isolatsiooni jäämist ning sotsiaalse elu hääbumist. Oluline on eristada ka vanuselisi erisusi, näiteks noorematel vabatahtlikel on tavaliselt teised motiivid kui vanematel vabatahtlikel. (Blumberg, *et al.*, 2020, p. 3; Clary, *et al.*, 1998, p. 1521)

Vabatahtlikku tegevusse on 2022 a uuringu alusel viimase 12 kuu jooksul panustanud 27% Eesti elanikest. Vabatahtlikuna panustavad kõige sagedamini 50-64 aastased, eestlased, kõrgharidusega ja maapiirkondade (Kesk- ja Lääne-Eesti) elanikud. Eestis huvituvad, viimase siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringus, rohkem mehed (vanuses 25-34) osalema aktiivselt vabatahtlikus tegevuses, kuid pole nii aktiivsed panustamisel kui vanemad vastajad. (Siseministeerium 2022, lk 14, 18, 32-33, 55, 57, 59, 62-63)

Leedu uuringus leiti, et inimesed oleksid nõus vabatahtlikuna panustama 54% elanikest (täielikult nõus 17% ja pigem nõus 37%). Sellised andmed tekitavad hüpoteesi, et kogukondadel on tõenäoliselt tohtul hulgal kasutamata potentsiaal avaliku julgeoleku olukorra parandamiseks. (Tumalavičius, *et al.*, 2016, p. 547)

Vabatahtlikuna tegutsemise suurimaks takistuseks on välja toodud ajapuudus 58% ning vanuse ja tervisega seotud põhjused 43% (Siseministeerium 2022, lk 14, 18, 32-33, 55, 57, 59, 62-63). Käger, *et al.*, (2019) tõi välja asjaolu, et vanuses 65-74 pole ajapuudus suurimaks põhjuseks kui nooremates vanusegruppides. Ajapuudust võimendavad suurlinna elu, juhtivatel kohtadel töötamine ning alla 18-aastaste lastega leibkonnas elamine. (Käger, *et al.*, 2019, lk 45-46)

2022. aasta avaliku arvamuse uuringus on Eesti elanike seas üheks vabatahtlikuna mitte osalemise põhjusena välja toodud, so „ei ole sõpru tuttavaid...kes tegeleks“ ning „ei ole tajunud, et tema panus on ühiskonnale vajalik“ (Siseministeerium 2022, lk 58).

Uuringute tulemustest lähtuvalt saame väita, et reeglina tunnevad huvi vabatahtlikuna panustamisele nooremad inimesed, kuid panustavad vähem kuna noorematel pole vaba aega. Vastavalt on sõnastatud ka magistr töö hüpotees number 4.

Käger, *et al.*, (2019) uuringust selgub, et vabatahtlike sooline erisus on vähenemas ning 2018. aasta tulemuste põhjal on meeste ja naiste osakaal vastavalt 47% ning 53%. Meeste aktiivsus tuli välja füüsilisemates tegevustes, nt transport ja korrakaitse. Vanusegrupp on pigem alla 55 ning viimasest uuringu tulemustest selgus, et 15-24 vanusegrupis on elanike

hulk vähenenud ja 35-49 aastaste seas suurenenud. Lisaks saab välja tuua eakate kaasamise potentsiaali, millega tuleb riigil senisest enam tegeleda. Haridustasemelt on viimaste uuringute tulemusel muu haridusega elanike osakaalu tõusmas ja kõrgharidusega vähenemas. (Käger, *et al.*, 2019, lk 23-24) Käesoleva töö teises peatükis uurin, kas siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringud 2016. – 2022. aastal kinnitavad seda, et noorematel on suurem huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevusse panustamisel. Lisaks uurin, kuidas siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute tulemused muutunud huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste seas.

Riigi ülesandeks vabatahtlike toetamisel on vabatahtlike järelkasv ja koolitamine, mis aitavad kaasa võimekuse suurendamiseks, et omandatud teadmisi rakendada (Godshall, 2009, p. 52; Blumberg, *et al.*, 2020, p. 3; Principi, *et al.*, 2016, p. 727; Clary, *et al.*, 1998, p. 1518). Vajalikud on investeeringud vabatahtlike koolitusprogrammidesse ja vabatahtlike tegevuste juhtimisse ning eesmärkide elluviimisesse. Vabatahtlikud peaksid saama põhjaliku koolituse, mis varustab neid vajalike oskuste ja teadmistega erinevate katastroofide stsenaariumide jaoks. (Ganoë, *et al.*, 2023, p. 208)

Ameerika Ühendriikides loodi kodanikuühenduste programme aidata koordineerida vabatahtlike tegevusi ja tõsta Ameerika kogukondadele võimekust hädaolukorrale reageerimisel. Programmi eesmärgiks oli tunnustada vabatahtlikke ning neid motiveerida ja muuta nende pered, kodud ja kogukonnad turvalisemaks looduskatastroofide, kuritegevuse, terrorismi ja terrorismiohtude vastu. (Godshall, 2009, p. 48) Tõhus koordineerimine vabatahtlike organisatsioonide vahel ja ametlike hädaabiteenistustega on ülioluline vabatahtlike panuse optimeerimiseks ning jõupingutuste dubleerimise vältimiseks (Ganoë, *et al.*, 2023, pp. 206-207).

Riik peaks toetama vabatahtlikku tegevust professionaalse väljaõppega kuna väljaõppe ja täiendõppe pakkumine on äärmiselt vajalik nii organisatsioonile kui ka vabatahtlikule. Organisatsioon saab testida enda arusaadavust ja elanike võimeid ning vabatahtlikud saavad enda CVsse uusi oskusi ning elukogemust. Areneda ja teadmisi omandada on äärmiselt oluline iga inimese jaoks, et oma potentsiaali rakendada ning elukogemusi juurde hankida.

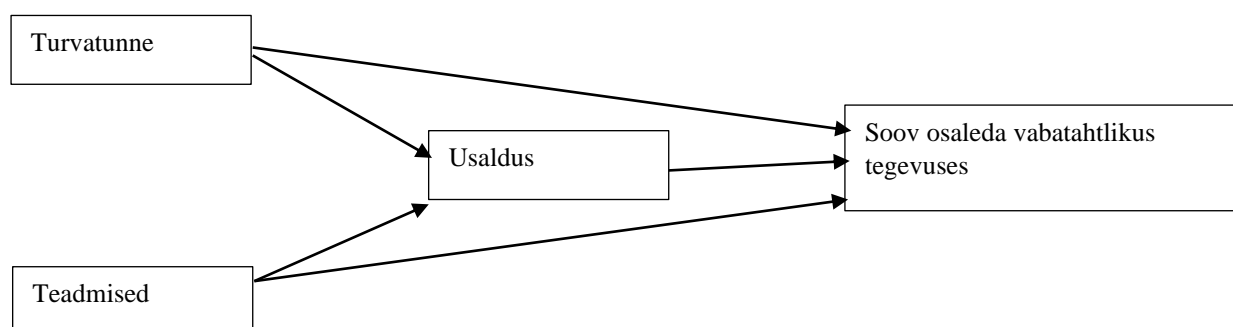
Keskkonna tegurid, nagu näiteks piirkond, keskenduvad välisele, füüsilisele asukohale, kus isik elab. (Choi, 2003) toob välja, et „näiteks need, kes elavad linnapiirkondades, on

rohkem avatud organisatsioonidele, mis võivad pakkuda rohkem võimalusi vabatahtlikuks minna.“ Sotsiaalsed tegurid nagu vanus, sugu, haridus, sissetulek, amet ja religioossed eelistused keskenduvad üksikisiku isikuomadustele. Näiteks mehed on suurema tõenäosusega seotud füüsilist jõudu nõudvad vabatahtliku tegevusega kui naised. Teine erinevus on usulise taustaga inimestes, kus teatud kultuurilised või usulised põhimõtted võivad mõjutada vabatahtlikku tegevust. (Choi, 2003, pp. 180-181)

Principi jt (2016) tõdesid, et „Hollandi vanemad vabatahtlikud on vähem ajendatud altruistlikest tõekspidamistest. Saksa vanemad vabatahtlikud on rohkem valmis treenima teadmisi ja võimeid. Itaalia vanemad vabatahtlikud soovivad omada sotsiaalseid suhteid ning kaitsta end negatiivsete tunnete eest, et saada parem enesehinnang ja eneseteostus. Seoses sooviga parandada töösituatsioon läbi vabatahtliku tegevuse, siis saksa ja hollandi vanemad vabatahtlikud kogevad sellist motivatsiooni tõenäolisemalt. Selle uuringu tulemusel oli soov parandada töösituatsiooni ja soovi õppida uusi oskusi nendel uuritavatel, kellel uuringu hetkel oli kindel töökoht olemas“. (Principi, *et al.*, 2016, p. 724)

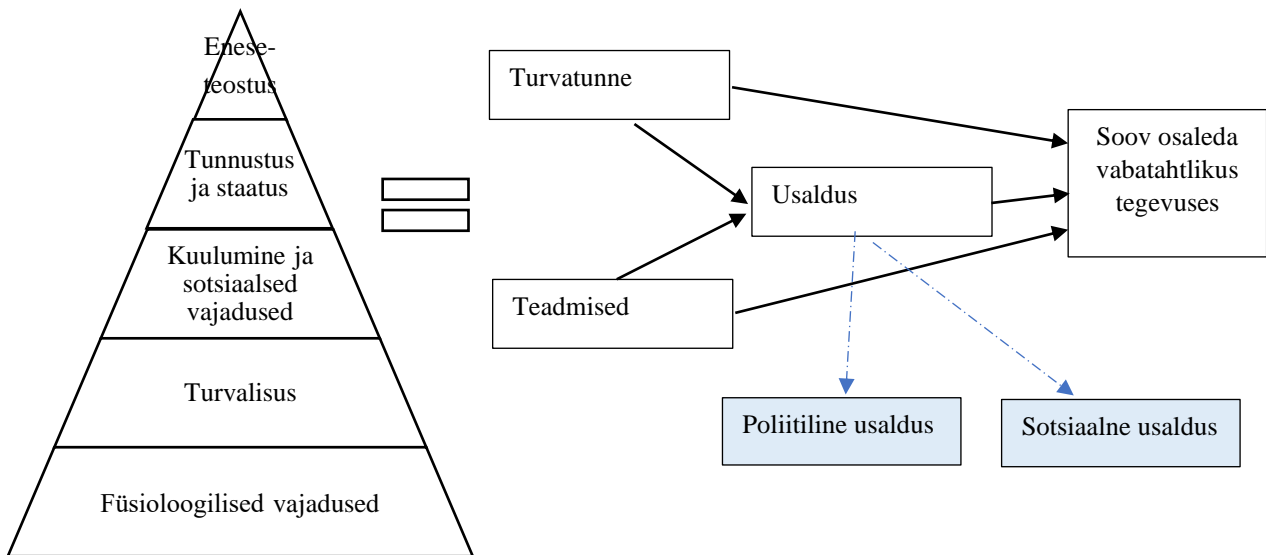
Sotsiaalne kuuluvus peegeldab motiive, mis puudutavad suhteid teistega. Vabatahtlikkus võib pakkuda võimalusi sõpradega koosolemiseks või suhtlemiseks tegevuses, mida vabatahtlikud positiivselt hindavad. Lisaks uute sarnaselt mõtlevate inimestega suhtlemine ja sõprussuhete loomine. (Blumberg, *et al.*, 2020, p. 3 - 4; Clary, *et al.*, 1998, 1518)

Kokkuvõtvalt Bakari joonis (Joonis 6) toob välja, et vabatahtlikus tegevuses osalemise soov määrab ära inimeste turvatunne, teadmised vabatahtliku töö sisust, st teadmus ja võimaluste pakkumine ning kolmandaks oluliseks rolliks, mis on ka eelnevate aluseks – usaldus. Usaldus oma riiki ja riigi juhtimisse.



Joonis 6. Vabatahtlik tegevus. (Bakar, 2021, p. 78; autori kujundatud)

Aktiivselt vabatahtlikult kaasatud kogukonnad mitte ainult ei taastu kiiremini, vaid näitavad üles ka suuremat ühtekuuluvust ja valmisolekut tulevaste katastroofide jaoks. Vabatahtlikud aitavad luua iseseisvaid ja võimekaid kogukondi, mis suudavad raskustele vastu seista ja neist taastuda. (Ganoë, *et al.*, 2023, p. 208)



Joonis7. : Kokkuvõtlik joonis kuidas inimese baasvajadused toovad kaasa usalduse ning huvi vabatahtlikus tegevuses osalemiseks (Yu, 2022, p. 2; Harrigan & Commons, 2015, p. 25; Blind, 2006, p. 8; Bakar, 2021, p.78; autori kujundatud).

Jooniselt 7 on võimalik näha, kuidas omavahel on seotud turvatunne, usaldus riigi vastu ja valmisolek panustada riigi jätkusuutlikku arengusse. Oluline on riigi poolt tekitatud areng ja jätkusuutlikkus, mis toob kaasa kõrgema turvatunde riigis ning mille elanikud on valmis panustama rohkem. Vajaduste hierarhia alusel jaotatud vabatahtliku motivatsiooni tegutsemise gruppides kuulumine, tunnustus ja eneseteostus tõid esile motivatsiooni, miks vabatahtlikud soovivad oma aega ja teadmisi rakendada vabatahtlikus töös. Selleks olgu töö kogukonna heaks, sisejulgeoleku valdkonnas või mujal. Teadmised ja oskused ning turvatunde tulemuseks on usaldus, mis omakorda koosneb poliitilisest ja sotsiaalsest usaldusest ning tekitavad inimeses huvi ja soovi panustada vabatahtlikuna. Reeglina tegid seda inimesed, kellel olid ühel või teisel moel inimvajaduste hierarhias alumistes kihtides olevad eeldused täidetud. (Blumberg, *et al.*, 2020, p. 2; käesolev töö lk 27) Kokkuvõtvalt on vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi ja soovi eeldusteks füsioloogiliste vajadustega ja turvalisusega rahulolu.

Kirjeldasin esimeses peatükis turvatunnet ning seda mõjutavad tegureid. Esmalt turvatunde tekkimise aluseks on individuaalsete vajaduste rahuldamine (Liu & Zhang, 2015, p. 311-312). Teiseks objektiivne ja kolmandaks subjektiivse turvatunne (Yu, 2022, p. 2; Bakar, *et al.*, 2021, p. 74; Maslow, 2007, lk 80-81; Liu & Zhang, 2015, pp. 311-312). Turvatunnet mõjutab isikliku kogemuse järel tugevalt ka väline sekkumine, nt propaganda, üldised hirmud, lähedased, tuttavad, sõbrad, kogukonna liikmed ning riigi poolt pakutavad võimalused turvaliseks eluks (Rogozińska, 2021, p. 88, 90; Hodgett, *et al.*, 2022, p. 8; Huddy, *et al.*, 2007, p. 135, 150; käesolev töö lk 14). Lapseas hoiakud tekivad pigem kogemustega, nooremana tekib elus olukordi, kus kasutatakse veenmise kõrvalteid ja iseenda veenmist segamini ja täiskasvanueas kui analüüsimisvõime ja iseenda kaalutlusvõime arenenud, siis otseteed (käesolev töö lk 11-12) .

Liu & Zhang uuringust (2015) ja Wangi (2008), et turvatunne on erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste alusel erinevad. Näiteks kõrgema sissetulekuga inimesed, meestel, kõrgemalt haritud ja noorematel kui 55 elanikel on turvatunne suurem. (Liu & Zhang, 2015, pp. 313-315; Wang, 2008, pp. 208-210, käesolev töö lk 13) Lisaks sotsiaaldemograafiliste tunnustele on elanike jaoks oluline usaldus riiki juhtivate ja julgeolekut pakkuvate institutsioonide vastu oleks kõrge (Tumalavičius, *et al.*, 2016, lk 546). Turvalisuse tagamine kuulub riigi ning tema poolt hallatavate ametiasutuste ja kõikide elanike ülesannete hulka (Rogozińska, 2021, pp. 86-87). Selleks, et riik ning tema hallatavad asutused saaksid elanike toetuse, tuleb saavutada rahva usaldus nii makro kui ka mikrotasandil (Blind, 2006, p. 4-5). Kaitseministeeriumi uuringust (2023) on välja toodud, et elanikud usaldavad kõrgelt julgeolekut tagavaid ametiasutusi, kuid riigi täidesaatvad ja seadusandlikku võimu vähem (Kaitseministeerium 2023, lk 13-14). Riigi ja tema poolt hallatavate ametiasutuste koostöö elanikega on turvalise elukeskkonna loomise aluseks (Crowcroft, 2012, p. 172). Elanike rolli olulisust ei tohi riigid alahinnata kuna see tagab poliitilise stabiilsuse (Hodgett, *et al.*, 2022, p. 4).

Üheks oluliseks kodaniku ja riigi koostöö tulemuseks on vabatahtlike kaasamine erinevates riigi turvalisuse jaoks olulistest kohtades, nt abipolitseinikud, kaitseliit ja vabatahtlikud päästjad. Elanikud pakuvad selle kaasamise tulemusel riigile vajalikku lisaabi ning teadmist kogukonna jaoks aktuaalsete muredele ning kommunikeerimisel. (Blumberg, *et al.*, 2020, p. 2; Uhnöo & Löfstrand, 2018, p. 53) Vabatahtlikud ei anna panust ainult missioonitundest, vaid riik peab tahte ja huvi tekitamisel ning hoidmisel panustama erinevate meetmetega nagu vabatahtlikele head keskkonda toimetamiseks,

pakkudes piisaval koolitust, tugevat kuuluvustunnet. Vabatahtlike sotsiaaldemograafilised andmed, näiteks haridus, sissetulekud, elukeskkond, vanus, sugu ja oskused, mõjutavad vabatahtlikuna tegutsemist. Mehed soovivad pigem füüsiliselt panustada kui naised. Nooremad vabatahtlikud on motiveeritud uute oskuste õppimisest, karjääri arendamise võimaluste leidmisel ning vanemad soovist säilitada sotsiaalsust. (Choi, 2003, pp. 181-182; Blumberg, *et al.*, 2020, p. 3; Clary, *et al.*, 1998, p. 1521; käesolev töö lk 27-28) Vastavalt eelnevale sõnastasin magistritöö hüpoteesiks number 2, et turvatunde olemasolu või puudumine mõjutab elanike huvi ja soovi panustada vabatahtlikus tegevuses. Järgmises peatükis analüüsin siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute (2016-2022) pinnalt Eesti elanike turvatunnet ja huvi vabatahtlikus tegevuses osalemise vastu.

2. SISETURVALISUSE AVALIKE ARVAMUS- UURINGUTE ANALÜÜS 2016-2022

2.1. Metoodika ja valim

Magistritöös kasutan eesmärgi saavutamiseks kvantitatiivset ülevaateuuringu strateegiat – *survey*. Hirsijärvi ja Huttuneni (2005) kasutab *survey* väljenduseks sõna "kaardistus", mille uurimisega püütakse välja selgitada tegelikkuses valitsevaid asjaolusid, uuritavaid manipuleerimiseta. Uurimise eesmärk on kirjeldav ja võrdlev (Hirsijärvi ja Huttunen, 2005, lk. 197), mis magistritöö kontekstis tähendab, et analüüsin ainult siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute tulemuste põhjal inimeste turvatunde ja siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi olemasolu ja muutusi erinevate aastate lõikes. Magistritöö eesmärgiks on selgitada välja sisejulgeoleku avaliku arvamuse uuringute tulemuste põhjal ja erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste põhjal Eesti elanike turvatunde seost siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi vastu. Eesmärgi täitmiseks kontrollin püstitatud hüpoteeside paika pidamist. Püstitatud hüpoteesideks on järgmised punktid:

1. Eesti viimaste aastate areng on Eesti elanike turvatunnet suurendanud siseturvalise avaliku arvamuse uuringu tulemuste põhjal;
2. Turvatunde olemasolu või puudumine mõjutab elanike huvi ja soovi panustada vabatahtlikus tegevuses;
3. Eestis tunnevad ennast kõige rohkem turvalisemalt nooremad, kõrgharitud ja kõrgema sissetulekuga mehed võrreldes teistega;
4. Nooremad elanikud tunnevad suuremat huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu nagu abipolitseinik, vabatahtlik merepääste, vabatahtlik pääste, kaitseliit ja naabrivalve.

Magistritöös püstitatud eesmärgi saavutamiseks ning hüpoteesi kontrollimiseks viisin läbi kvantitatiivse uuringu. Uurimuse strateegiaks on ülevaateuuring ning andmed saan valmisandmestikest, teostades sekundaaruuringu. Kasutan varasemalt Siseministeeriumi poolt tellitud ja uuringufirmade poolt kogutud andmeid uuel eesmärgil.

Kasutan kirjeldavat statistilist andmeanalüüsi meetodit ja andmete kirjeldamisel protsentjaotust ja keskväärtust. Lisaks t-testi, kus kasutan kõrvutamiseks kaht teineteisest sõltumatut kogumit, millega testin hüpoteeside paikapidavust, kus hindan valimiandmete

põhjal andmeid sotsiaaldemograafiliste tunnuste põhjal. (Tooding, 2015, p. 40, 57, 161-162; Tartu Ülikool, 2014) Ülevaateuuringu andmetel saan hinnata, kes, mida ja millises mahus tunnetab ning huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevusse omab, kuid ei näita nende taga olevaid põhjuseid ega seoseid (Babbie, 2010, p. 344; 467). Valisin selle meetodi seetõttu, et andmed olid juba olemas ning nende pinnalt pole seni teisest analüüsi tehtud.

Andmete **analüüsi** puhul kasutan ühe- ja mitmemõõtelist analüüsi. Ühemõõtmeline analüüs annab tulemused ühe muutuja distributsiooni kohta ning nende tulemused esitan suhtarvudena ja statistiliste keskmiste kujul. Ühemõõtmeline analüüs on eelduseks ja sissejuhatajaks mitmemõõtmelisele analüüsile, mille põhjal võrdlen erinevaid seoseid. Uuringu tulemused kirjeldan erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste nagu soo, haridustaseme, sissetuleku ja vanuseosas, et testida püstitatud hüpoteese ning võrrelda tulemusi aastate ja nende gruppide vahel. T-testi läbiviimiseks rühmitan andmed erinevatesse soovitud gruppidesse ning arvutan keskväärtused. T-testi puhul viin läbi kahepoolse olulisustesti ja tulemuse esitan olulisusnivool 0,05. Lisaks kasutan t statistikut ja toon välja vabadusastmete arvu. (Lagerspetz, 2021, lk 29-231, 239; Tooding, 2015, lk 57, 146, 154, 161-164) Vaatlen üldistavat statistikat ning leian uuringus osalejate vastuste põhjal keskväärtused erinevates sotsiaaldemograafiliste tunnuste põhjal.

Uuringu läbiviimiseks alustasin ettevalmistava etapiga, kus hankisin Siseministeriumist küsitluse algandmed. Tõstsin kokku kõik sarnased küsimused ja uuringus osalejate vastused läbi aastate ning uurimishüpoteeside paika pidevuse hindamiseks vajalike andmete ülevaate. Muutujate määramisel toetusin töö teoreetilises osas tutvustatud kirjandusele konkreetsetele valdkondadele (turvatunne, riigi roll ja elanike huvi siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemiseks). Selle eesmärk oli leida andmeid, mille varal oleks võimalik saada diferentseeritud ja struktuurne andmestik vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi kohta. Ankeetküsimuste võrdlemiseks koostasid kõikide aastate maatrikstabeli, kus tõin välja kõik küsimused ja vastusevariandid. Mina kasutan andmete analüüsimiseks SPSS tarkvara, PivotTabelit ja Exceli teisi funktsioone. 2016 – 2022 uuringutes esitati 4 peamist küsimust või väidet turvatunde kohta:

„1. Eesti on elamiseks turvaline riik“

„2. Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“;

„3. Vajadusel julgen öösel kodust väljuda ja ümbruskonnas liikuda“

„4. Tunnan end turvaliselt oma linnas/vallas toimuvatel üritustel“.

Vastuste variantideks on:

- 4 pt = „nõustun täielikult“
- 3 pt = „pigem nõustun“
- 2 pt = „pigem ei nõustu“
- 1 pt = „ei nõustu üldse“

Välja jäävad need, kes „ei oska öelda“ või ei vastanud konkreetsele küsimusele üldse. Rühmitasin vastused gruppidesse ja tegin kokkuvõtlikud tabelid erinevate tunnuste jaotuse järgi. Julgeolekualasesse vabatahtlikku panustamise uurimisel küsitleti 2018-2022 uuringutes (nt huvi abipolitseinikuks, vabatahtlikuks päästjaks, vabatahtlikuks merepäästjaks saamisel, liitumine katiseliidu või naabrivalvega). Seega 2016. aasta uuringu kohta vastavad andmed puuduvad ning uuring keskendub selles küsimuses 2018, 2020 ja 2022 aasta uuringute tulemuste analüüsimisele. Samuti tõin välja vastava jaotuse erinevate tunnuste järgi.

Valim

Uuringute läbiviimiseks on uuringufirmad kasutatud ankeetküsitlust, mis aitab koguda uuritavatel süsteemset teavet, et uuringu eesmärki täita (Lagerspetz, 2017, lk 156). Lisaks kasutati nii telefoni- kui ka veebiküsitlust ning 2016. aasta uuringus ka paberküsitlust veebiküsitluse asemel (Siseministeerium, 2016, lk 7; Siseministeerium, 2018, lk 47, 49; Siseministeerium, 2020, lk 7; Siseministeerium, 2022, lk 6). Valimiks kasutati juhuvalimit ning kvootvalimit kui ei saavutata tatud gruppides piisavat vastajate hulka, st kõik Eesti elanikud 15+ vanuses oli võrdne võimalus osutada valituks. Eesmärgiks on teada saada tulemusi erinevate tunnuste alusel (Rahman, *et al.*, 2022, p. 47). Internet pakub odavat ja laialast kasutust ning selle abil jõuab küsitlus kiiremini kõikide vajalike inimgruppideni (Groves, 2011, pp. 867-868). Kasutatakse süstemaatilist juhuslikku valimit, kus esialgne subjekt valitakse juhuslikult, järgnevad süstemaatiliselt, et tagada igas grupis soovitud vastajate minimaalne hulk. Kõik andmed liigitatakse alarühmadeks, milleks on vanuse, soo, sissetuleku, hariduse jt tunnused. Selle eeliseks on kõigi inimgruppide esindatus uuringus. (Rahman, *et al.*, 2022, p. 48) Siseturvalisue uuringute dokumendianalüüs võimaldab uurida, koondada andmed analüüsiks ja muutusi võrrelda (Bowen, 2009, p. 27, 30). Valimi valiidsus on uuringufirmade poolt tagatud. 2016. aasta uuringu vastajate hulgast oleks igast maakonnast vähemalt 80 inimest ning

analüüsi ka sotsiaaldemograafiliste tunnuste alusel, et valim ning elanikkonna struktuur oleksid võimalikult identsed. Maksimaalse valimivea suuruseks hinnati kõikides uuringutes 95-protsendilisel usaldusnivool 2,45% piiridesse (2016. aasta uuringus), 3,1% piiridesse (2020. ja 2022. aasta uuringutes). (Siseministeerium, 2016, lk 7-9; Siseministeerium, 2018, lk 51, Siseministeerium, 2020, lk 8, Siseministeerium, 2022, lk 7) Magistritöös valimi puhul jagasin uuritavad teema seisukohalt oluliste tunnuste alusel gruppidesse. Antud valim on otstarbekas, kuna käsitletakse spetsiifilist teemat ning on kindlaks tehtud grupid, mis teemaga eriomasel viisil on seotud. Valik tehakse minu veendumusel konkreetse valimi sobivuses. (Lagerspetz, 2021, lk 259) Kogutud andmete korrastamine, töötlemine ja statistiline analüüsimine ja ettevalmistus esitluseks teostan MS Excel programmis.

2.2. Uuringu andmed

Siseministeeriumi 2016, 2018, 2020 ja 2022 uuringutes vastas keskmiselt 1066 inimest. Kõige enam oli vastanuid 2018. aasta uuringus, kus vastas 1240 inimest ning kõige vähem oli 2020. aasta uuringus, kus vastas 1000 inimest. Joonisel 8 on välja toodud ka mehe ning naiste osakaal vastanute hulgast.

Hüpoteeside paikapidavuse kontrollimise aluseks valisin järgmised sotsiaaldemograafilised tunnused:

- sugu,
- sissetulek,
- vanus,
- haridustase.

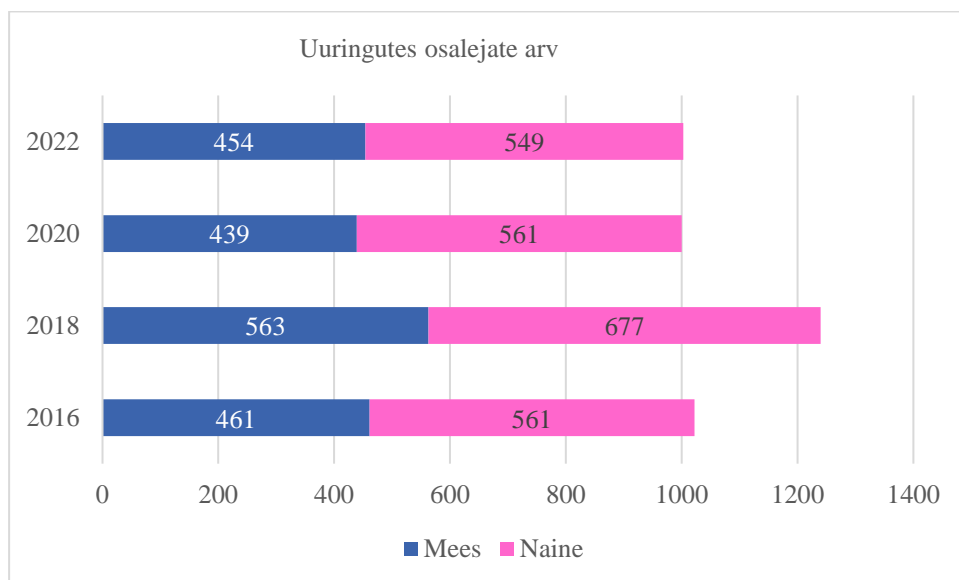
Uuringuid on erinevatel aastatel läbi viidud erinevad uuringufirmad ning natukene on muudetud ka uuringu vastuste nimetusi, nt „pigem nõustun“ ja „üldiselt nõus“ ja küsimuste lauseehitust ja tunnuste vahemikke.

Peamine jaotus on sugude vahel – naine ja mees. Järgneva jaotuseks on haridus. Hariduse puhul oli välja toodud erinevaid vastusevariante 2016-2022 uuringutes, nt „Ametikool, mis annab keskerihariduse (kutsekeskkool, tehnikum)“, „Põhiharidus või lõpetamata keskerharidus“, teisendasin need 2 peamisesse rühma:

- Muu ehk alg-, põhi- ja keskharidus, kuhu hulka kuuluvad mõisted, nt „vähem kui põhiharidus“, Põiharidus või lõpetamata keskharidus“, „ametikool, mis ei anna keskharidust (kutsekool, tööstuskool)“ ja „keskeri“ haridus.
- Kõrgharidus, kuhu kuuluvad nii erinevad teaduskraadid kui ka rakenduslik kõrgharidus.

Vanuselised jaotused aastatel 2020 ja 2016 olid erinevad võrreldes 2022 ja 2018. Näiteks 2020 olid vanusevahemikud 35-44 ja 45-54. 2020 aasta uuringus ei küsitud uuritavatel täisaastates vanust, seetõttu võtsin 2020 välja toodud vanusegrupid aluseks ning muutsin teiste aastate täisaasta vanused võrreldavaks 2020. andmetega, vastavalt tegelikule vanusele täisaastates. Valikuks jäi alla 55 aastased ja üle 55 aastased kuna moodustavad tabelid muutuksid erinevate vanusegruppide välja toomisel liiga suureks ja raskesti jälgitavaks. Sissetulekute määramisel oli samuti valim suur ning valikuks osutusid „alla 800“, „üle 800“ ja „ei oska öelda“ või „keeldus vastamast“, kus viimased on kokku arvestatud.

Esmalt uuringus osales 2016. aastal 1022, 2018. aastal 1240, 2020. aastal 1000 ja 2022. aastal 1003 vastajat, soo alusel on välja toodud jaotus joonisel 8. Uuringutele vastanud on reeglina iga aastal umbes 45% mehi ja 55% naisi, 2020. aasta uuringu puhul oli naiste



Joonis 8. uuringus osalejad naise ja mehe osakaal. (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

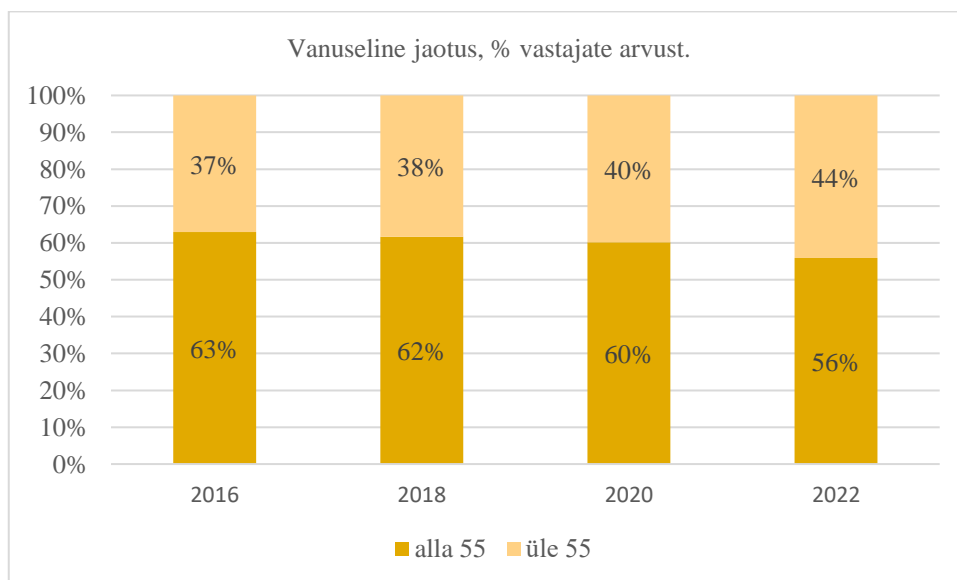
osakaal veelgi suurem (56%). (Siseministeerium, 2016, lk 7; Siseministeerium, 2018, lk 47, 49; Siseministeerium, 2020, lk 7; Siseministeerium, 2022, lk 6)

Uuringutes vähenes 2016. aastast „kuni 800“ eurot neto leibkonna kohta teenivate vastajate arv, kui 2016. aasta uuringus oli vastajatest ligikaudu pool (49%) alla 800 eurot teenivad, siis 2020. oli see ligi poole võrra vähenenud (24%). 2022. uuringus uuriti konkreetse vastaja netosissetulekut ning vastajatest alla 800 eurot neto teenis 17% (Tabel 1). Uuringute jooksul muutus üle 800 eurot teenivate vastajate hulk suuremaks, vastavalt oli see 2016. aastal 13% ning 2020. aastal juba 35%. 2022. aastal vastav näitaja (küll küsitluses isiklik neto sissetulek, mitte leibkonna) 36%. Netotasu muudatuse tingis aastate jooksul tõusnud Eesti miinimum ja keskmine palk.

Tabel 1. Uuringus osalejate sissetulekute võrdlus (Siseministeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud). Tulemus, vastajate arv.

| | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 |
|-----------------------|------------|------------|------------|------------|
| Keeldus/ei oska öelda | 183 | 312 | 168 | 92 |
| kuni 800 eurot | 498 | 349 | 235 | 169 |
| üle 800 eurot | 137 | 326 | 345 | 363 |
| KOKKU | 818 | 987 | 748 | 624 |

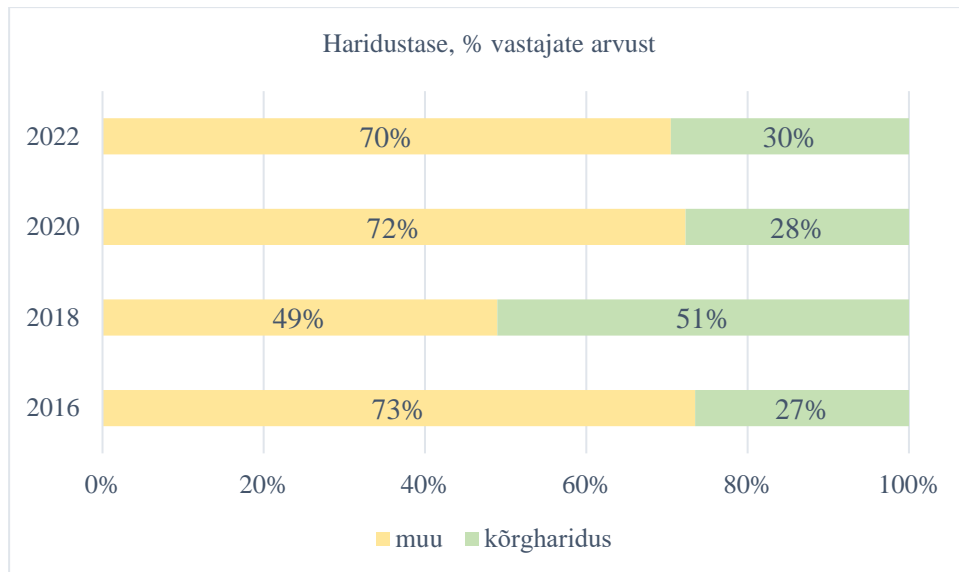
Joonisel 9 on näha, et üle 55 aastaste osakaal vastajate koguarvust vastavalt uuringuaastale on suurenenud ning alla 55 aastaste vastanute osakaal vähenenud. Kui



Joonis 9. uuringus osalejate vanuseline jaotus (Siseministeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

2016. aasta uuringus osales alla 55 aastaseid 63% ja üle 55 aastaseid 37%, siis 2022 aastal oli see omavaheline suhe vähenenud 56% vs 44%.

Jooniselt 10 on näha, et vastanute hulgas on iga uuringuaasta olnud reeglina muu haridusega vastajaid tunduvalt rohkem, siis 2018. aasta uuringu vastajate hulka tuli rohkem kõrgharidusega vastajaid kui teistel aastatel.



Joonis 10. Vastajate haridustaseme jaotus (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

Saadud algandmete põhjal moodustasin peamiste turvalisust puudutavate küsimuste: „1. Eesti on elamiseks turvaline riik“; „2. Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“; „3. Vajadusel julgen öösel kodust väljuda ja ümbruskonnas liikuda“ ja „4. Tunnen end turvaliselt oma linnas/vallas toimuvatel üritustel“ põhjal kokku ülevaatlikud tabelid. Tabelite alajaotus oli mees ja naine kokku – haridustase – vanus – netosissetulek ning järgnevalt uurin nende tulemusi selle põhjal, kas nad on väitega nõus või ei ole vastavaltuuringu aastale. Arvestatud keskväärtnus:

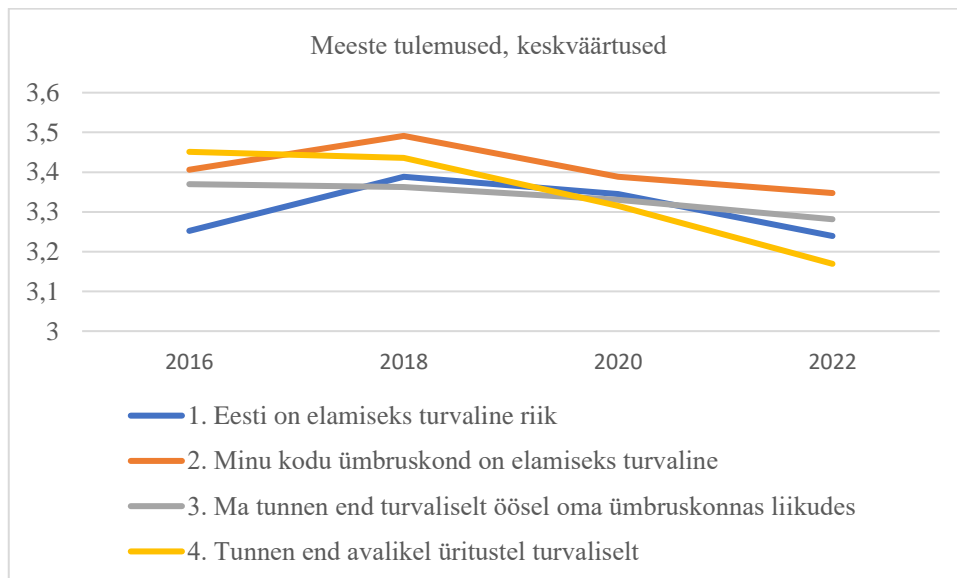
- 4 pt = „nõustun täielikult“
- 3 pt = „pigem nõustun“
- 2 pt = „pigem ei nõustu“
- 1 pt = „ei nõustu üldse“

Kui vastanuid konkreetses grupis oli alla 10, siis toon nad välja, kuid edaspidi analüüsis ja järeldustes jätan välja.

2.3. Andmete süntees ja analüüs

Sünteesitud andmed – Turvatunne ja huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu meeste ja naiste seas

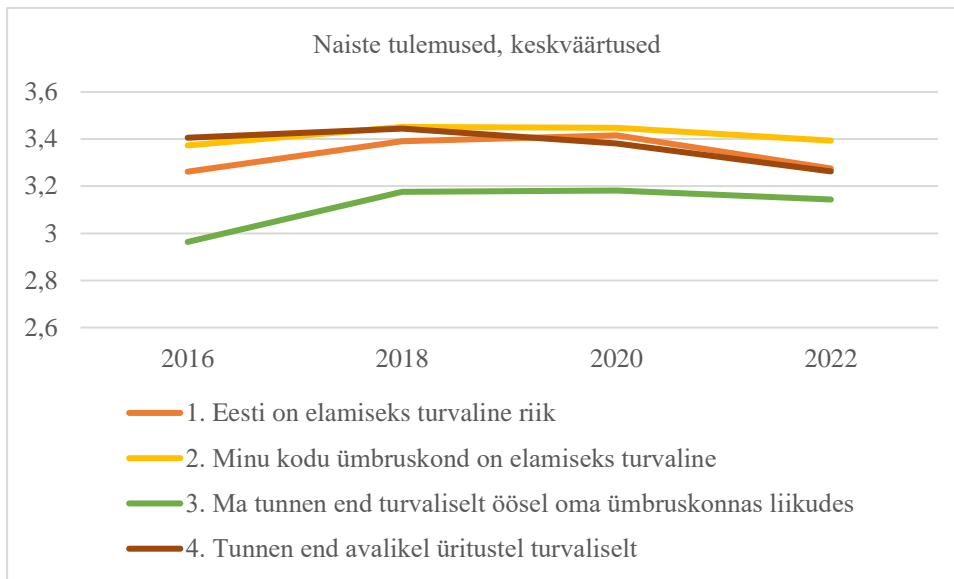
Toon välja meeste (joonis 11) ja naiste (joonis 12) võrdluse turvalisust puudutavates küsimustes. Joonistel on meeste ja naiste keskväärtused esile toodud graafilise joonisena, et näidata vastavaid muutusi. Arvuliselt toon välja tulemused joonise kirjeldamisel. Üksnes uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et graafiliselt on meestel turvatunne muutunud madalamaks oluliselt suuremal määral kui naistel. Naiste puhul on visuaalselt võimalik järeldada, et üksiku küsimuse puhul on avaliku arvamuse uuringu tulemusel isegi hinnang märgatavalt kõrgem (so küsimus 3. "Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes,,"). Teistel juhtudel on tulemused liikunud aastate jooksul kõrgemaks ja madalamaks või jäänud sarnaseks erinevatel perioodidel.



Joonis 11. Meeste turvatunde vastuste keskväärtused (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

Esimese küsimuse „Eesti on elamiseks turvaline riik“ võrdlus meeste (joonis 11) ja naistega (joonis 12) aastatel 2016 – 2022. Meeste keskmine tulemus ($M = 3,31$; $SD = 0,07$) on väiksem kui naiste keskmine tulemus ($M = 3,34$; $SD = 0,08$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -0,56$, $p > 0,05$). Meeste puhul oli 2018. aasta uuringus kõrgem tulemus ($M = 3,38835$) ning 2020. ja 2022. uuringutes on keskmine tulemus märgatavalt vähenenud $M = 3,23937$ (2022. aasta uuringu tulemus). Naiste osas oli 2016. aasta

uuringust alates tõus kuni 2020. aasta uuringuni, kus $M = 3,41591$. 2022. uuringus tuli langus $M = 3,27509$.



Joonis 12. Naiste turvatunde vastuste keskväärtused (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

Teise küsimuse „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“ meeste keskmine tulemus ($M = 3,41$; $SD = 0,06$) on väiksem kui naiste keskmine tulemus ($M = 3,42$; $SD = 0,04$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -0,23$, $p > 0,05$). Meeste puhul oli 2018. aasta uuringus kõrgem tulemus ($M = 3,49126$) ning 2020. ja 2022. uuringutes on keskmine tulemus märgatavalt vähenenud $M = 3,34744$ (2022. aasta uuringu tulemus, mis on madalam kui 2016. aasta uuringu tulemus). Naiste osas oli 2018. aasta uuringuni tõus, kus $M = 3,45141$, olles sama aasta võrdluses väiksem kui meeste oma. 2020 ja 2022. aastate uuringutes oli naiste keskmine tulemus parem kui meeste oma, kuid oli võrreldes 2018. aasta tulemustega languses $M = 3,39299$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Kolmanda küsimuse „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes,“ meeste keskmine tulemus ($M = 3,34$; $SD = 0,04$) on suurem kui naiste keskmine tulemus ($M = 3,12$; $SD = 0,1$). Erinevus on statistiliselt oluline ($t(6) = 3,98$, $p < 0,05$). Keskväärtuste vahel on suur efekt, $d = 1,16$. Meeste puhul oli 2016. aasta uuringu tulemus ka kõrgem ($M = 3,3694$). Järgnevad uuringud on langenud $M = 3,28153$ (2022. aasta uuringu tulemus). Naiste osas oli 2020. aasta uuringuni tõus, kus $M = 3,18164$, kuid langes vähesel määral 2022. aasta uuringus $M = 3,14286$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Neljanda küsimuse „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“ meeste keskmine tulemus ($M = 3,34$; $SD = 0,13$) on väiksem kui naiste keskmine tulemus ($M = 3,37$; $SD = 0,08$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -0,4$, $p > 0,05$). Meeste puhul oli 2016. aasta uuringu tulemus ka kõrgem ($M = 3,45111$). Järgnevad uuringud on langenud, eriti viimase uuringu tulemus $M = 3,16937$ (2022. aasta uuring). Naiste osas oli 2018. aasta uuringuni tõus, kus $M = 3,44444$, kuid langes vähesel määral 2020. aasta ja 2022. aasta uuringus $M = 3,26285$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Turvatunde uuringu raames on näha, et Eesti meeste tulemused on vähenenud kõikide küsimuste vastuste puhul kui võrrelda 2016. aasta ja 2022. aasta tulemusi. Naiste osas on esimese kolme küsimuse keskmised tulemused paremad kui 2016. aastal, neljanda küsimuse puhul saab järeldada, et naised ei tunne ennast avalikel üritustel turvaliselt. Naiste ja meeste turvatunde on uuringute võrdluses jäänud samale tasemele keskmiselt, ent meeste osas on madalam kui võrrelda neid 2016. aasta tulemustega, 2016. aastal ei uuritud otseselt huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu, küll aga uuriti seda alates 2018. aastast. Tabelis 2 olen välja toonud meeste ja naiste vastused küsimusele, kas ning millistes valdkondades nad oleksid huvitatud oma aega ja oskusi rakendama.

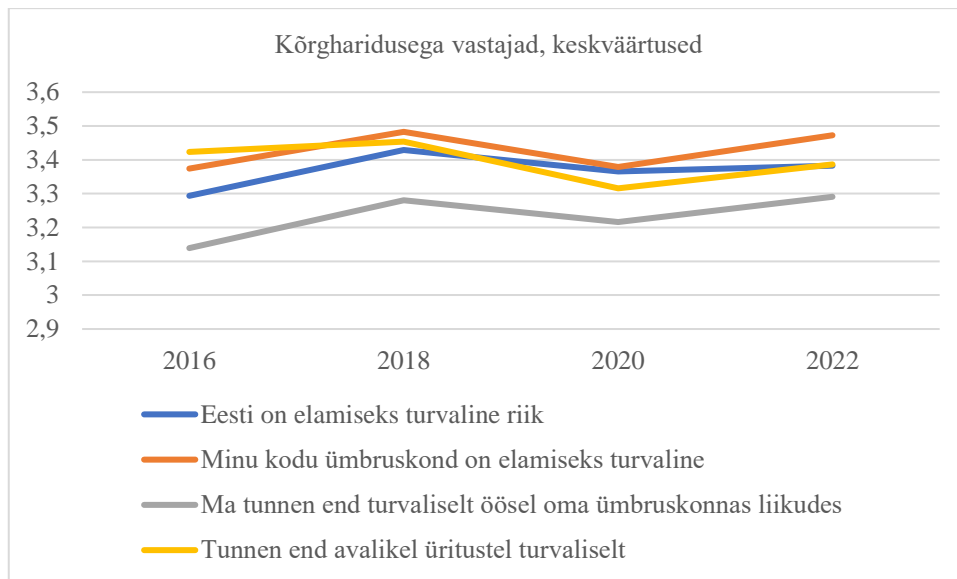
Tabel 2. Meeste ja naiste huvi erinevate vabatahtlike rollide vastu (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud). Tulemus, vastajate arv.

| | Abipolitsei | | |
|-------|---------------------------|-------------|-------------|
| | 2018 | 2020 | 2022 |
| Mees | 64 | 64 | 81 |
| Naine | 76 | 68 | 60 |
| | Merepääste | | |
| Mees | 67 | 60 | 49 |
| Naine | 25 | 22 | 22 |
| | Vabatahtlik pääste | | |
| Mees | 111 | 104 | 111 |
| Naine | 68 | 62 | 70 |
| | Kaitseliit | | |
| Mees | 152 | 75 | 129 |
| Naine | 86 | 45 | 66 |
| | Naabrivalve | | |
| Mees | 307 | 219 | 224 |
| Naine | 410 | 229 | 262 |

Huvi arvuliselt on pigem langustrendis, va meeste huvi abipolitseinikeks saamisel, mis on kõrgem ning vabatahtliku päästjaks saamise huvi jäänud stabiilseks. Abipolitseinikuks on huvitatud saama umbes 11% naisi ja 18% mehi 2022. aasta uuringu tulemusel, mis on näitaja poolest kõrgem kui vabatahtlikuks merepäästjaks saamisel (mehed = 11% ja naised 4%). Kõige populaarsem huvi on naabrivalvesse panustamisel, kus naiste ja meeste osakaal on ligikaudu 50% küsitlusest osalenutest (mehed = 49% ja naised =48%). Kaitseliidu tegevusest huvitub 2022. aasta uuringu järgi mehi 28% ja naisi 12% ning vabatahtlikust päästja tegevusest vastavalt 24% mehi ja 13% naisi. Üldised tulemused toovad välja, et abipolitseiniku tegevuse vastu huvi on vähesel määral meeste seas tõusnud, naiste osas jäänud stabiilselt 11% juurde. Vabatahtlikuks merepäästjaks saamise huvi on jäänud aastate jooksul samaks nagu ka kaitseliitlaseks saamise vastu. Vabatahtlikuks päästjaks saamise huvi on mõnevõrra tõusnud nii naiste kui meeste seas, kuid naabrivalve tegevuse vastu huvi väheneb.

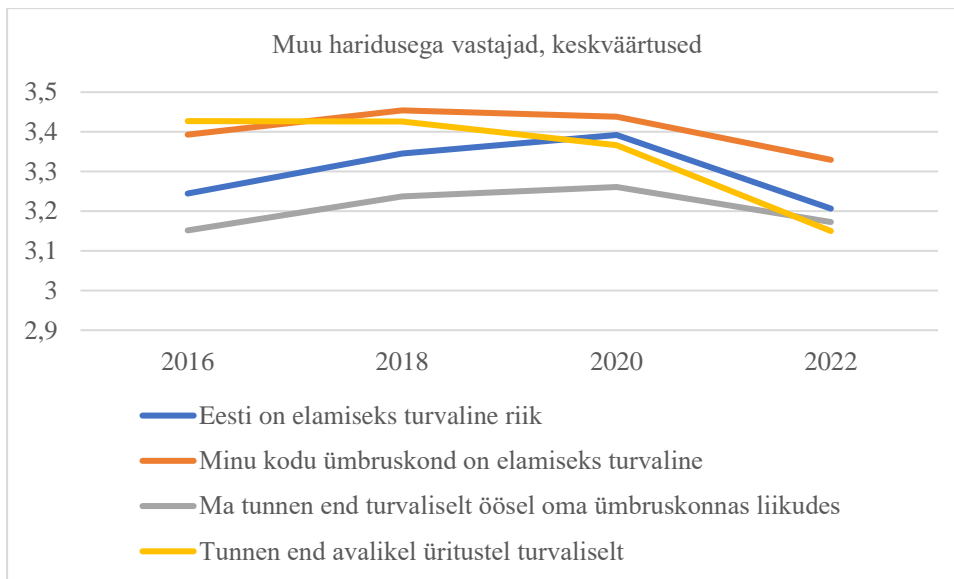
Sünteesitud andmed – Turvatunne ja huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu hariduse tunnuse alusel.

Toon välja joonisel 13 kõrgharidusega ja muu haridusega (joonis 14) võrdluse turvalisust puudutavates küsimustes. Joonistel on kõrgharidusega ja muu haridusega vastajate keskväärtused esile toodud graafiliselt, et näidata vastavaid muutusi. Arvuliselt toon välja tulemused joonise kirjeldamisel. Üksnes uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et graafiliselt on kõrgharidusega elanike turvatunne muutunud kõrgemaks võrreldes muu haridusega elanike seas. Kõrgharidusega elanikud tunnevad end turvalisemalt kodukohas elades ja öösiti liikudes. Muu haridusega elanike puhul on visuaalselt võimalik järeldada, et madalamaks on muutunud nende jaoks turvalisus kodu ümbruskonda ja avalikel üritusel osalemise osas.



Joonis 13. Kõrgharidusega elanike turvatunde vastuste keskväärtused (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

Esimese küsimuse „Eesti on elamiseks turvaline riik“ küsimuse esimeseks grupis on kõrghariduse grupp (joonis 13) ja võrdlus teise grupi muu haridus (joonis 14) 2016. aasta – 2022. aasta võrdluses. Kõrgharidusega vastajate keskmine tulemus ($M = 3,37$; $SD = 0,06$) on suurem kui muu haridusega keskmine tulemus ($M = 3,3$; $SD = 0,09$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = 1,37$, $p > 0,05$). Kõrgharidusega vastajate puhul oli 2018. aasta uuringus kõrgem tulemus ($M = 3,429038$), mis 2020. aasta uuringus vähenes, kuid 2022. uuringutes on taas tõusis 2020. aasta uuringuga võrreldes $M = 3,382253$ (2022. aasta uuringu tulemus). Muu haridusega elanike osas oli 2016. aasta uuringust alates tõus kuni 2020. aasta uuringuni, kus $M = 3,392102$. 2022. uuringus tuli langus $M = 3,206647$, mis oli ka madalam kui 2016. aasta tulemus.



Joonis 14. Muu haridusega elanike turvatunde vastuste keskväärtused (Siseministeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

Teise küsimuse „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“ kõrgharidusega vastajate grupi keskmine tulemus ($M = 3,43$; $SD = 0,06$) on suurem kui muu haridusega grupi keskmine tulemus ($M = 3,4$; $SD = 0,06$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = 0,58$, $p > 0,05$). Kõrgharidusega vastajate puhul oli 2018. aasta uuringus kõrgem tulemus ($M = 3,4827594$) ning 2020. aasta uuringus tuli langus, mis 2022. uuringutes taas suurenes $M = 3,472973$ (2022. aasta uuringu tulemus, mis on madalam kui 2016. aasta uuringu tulemus). Muu haridusega elanike osas oli 2018. aasta uuringuni tõus, kus $M = 3,454044$, olles sama aasta võrdluses väiksem kui kõrgharidusega vastajate oma. 2020 ja 2022. aastate uuringutes oli muu haridusega elanike keskmine tulemus languses $M = 3,329496$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Kolmanda küsimuse „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes,“ kõrgharidusega grupi keskmine tulemus ($M = 3,23$; $SD = 0,07$) on suurem kui muu haridusega grupi keskmine tulemus ($M = 3,21$; $SD = 0,05$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = 0,6$, $p > 0,05$). Keskväärtuste vahel on suur efekt, $d = 1,16$. Kõrgharidusega elanike puhul oli 2022. aasta uuringu tulemus kõrgem ($M = 3,29078$), eelnevalt oli 2018. aasta uuringu tõusu järgselt 2020. aasta uuringus langus. Muu haridusega elanike osas oli 2020. aasta uuringuni tõus, kus $M = 3,260933$, kuid langes vähesel määral 2022. aasta uuringus $M = 3,172363$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Neljanda küsimuse „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“ kõrgharidusega vastajate grupi keskmine tulemus ($M = 3,39$; $SD = 0,06$) on suurem kui muu haridusega grupi keskmine tulemus ($M = 3,34$; $SD = 0,13$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = 0,73$, $p > 0,05$). Kõrgharidusega elanike puhul oli 2018. aasta uuringu tulemus ka kõrgem ($M = 3,453795$). 2020. aasta uuringu tulemus oli languses, kuid viimase uuringu tulemus oli taas kõrgem $M = 3,386282$ (2022. aasta uuring). Muu hariduse osas oli 2018. aasta uuringu tulemus väga vähesel määral madalam kui 2016. aasta uuringu tulemus, kuid viimased uuringud o suurel määral tulemus vähenenud $M = 3,15$ (2022. aasta uuringu tulemus). Turvatunde uuringu raames on näha, et kõrgharidusega elanike tulemused on suurenenud kõikide küsimuste vastuste puhul, va küsimuse „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“ osas, kus toimus vähene langus kui võrrelda 2016. aasta ja 2022. aasta tulemusi. Muu haridusega elanike hulgas on kolmanda küsimuse keskmine tulemus parem kui 2016. aastal. Esimese, teise ja neljanda küsimuse puhul saab järeldada, et muu haridusega elanikud tunnevad ennast ebaturvalisemalt.

Uuringu tulemustest selgub, et kõrgharidusega elanikud tunnevad ennast turvalisemalt kui muu haridusega elanikud, kuid milline on nende gruppide võrdluses huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu? Tabelis 3 olen välja toonud kõrgharidusega ja muu haridusega elanike vastused küsimusele, kas ning millistes valdkondades nad oleksid huvitatud oma aega ja oskusi rakendama.

Tabel 3. Kõrg- ja muu haridusega elanike huvi erinevate vabatahtlike rollide vastu (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud). Tulemus, vastajate arv.

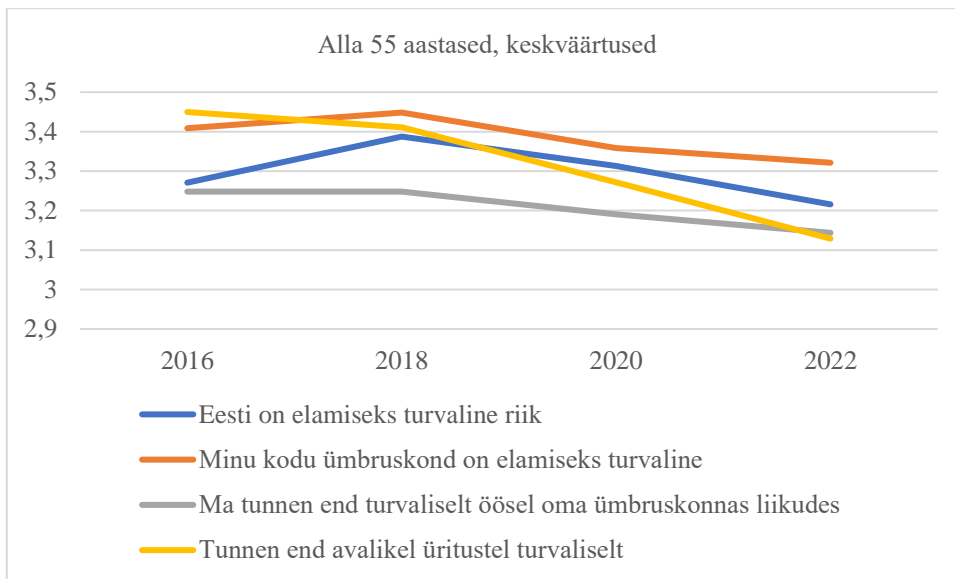
| | Abipolitsei | | |
|-------------|--------------------|-------------|-------------|
| | 2018 | 2020 | 2022 |
| Kõrgharidus | 61 | 25 | 35 |
| Muu haridus | 79 | 107 | 106 |
| | Merepääste | | |
| Kõrgharidus | 33 | 19 | 15 |
| Muu haridus | 59 | 63 | 56 |
| | PÄÄSTE | | |
| Kõrgharidus | 88 | 36 | 39 |
| Muu haridus | 91 | 130 | 142 |
| | Kaitseliit | | |
| Kõrgharidus | 125 | 27 | 62 |
| Muu haridus | 113 | 93 | 133 |

| | Naabrivalve | | |
|-------------|-------------|-----|-----|
| Kõrgharidus | 407 | 128 | 161 |
| Muu haridus | 310 | 320 | 325 |

Huvi arvuliselt kõrgharidusega elanike seas tugevas langustrendis arvuliselt, muu haridusega elanike seas tõusutrendis. Abipolitseinikuks on huvitatud saama umbes 12% kõrgharidusega ja 15% muu haridusega vastanutest 2022. aasta uuringu tulemusel, mis on näitaja poolest kõrgem kui vabatahtlikuks merepäästjaks saamisel (kõrgharidusega = 5% ja muu haridusega 8%). Kõige populaarsem huvi on naabrivalvesse panustamisel, kus kõrgharidusega elanike seas 54% ja muu haridusega 46% küsitlusest osalenutest. Kaitseliidu tegevusest huvitub 2022. aasta uuringu järgi kõrgharidusega 21% ja muu haridusega 19% ning vabatahtlikust päästjaks saamisest vastavalt 13% kõrgharidusega ja 20% muu haridusega elanikest. Üldised tulemused toovad välja, et abipolitseinikuks saamisehuvi on vähesel määral mõlemas grupis suurenenud võrreldes 2018 aasta uuringu tulemustega. Kõrgharidusega elanike huvi teiste vabatahtlike tegevuste vastu pigem jäänud samale tasemele või vähenenud. Vabatahtlik merepäästjaks saamise huvi on jäänud aastate jooksul samaks nagu ka kaitseliitu panustamine. Vabatahtlikuks päästjaks saamise huvi on mõnevõrra tõusnud nii, kuid naabrivalve tegevuse vastu huvi väheneb.

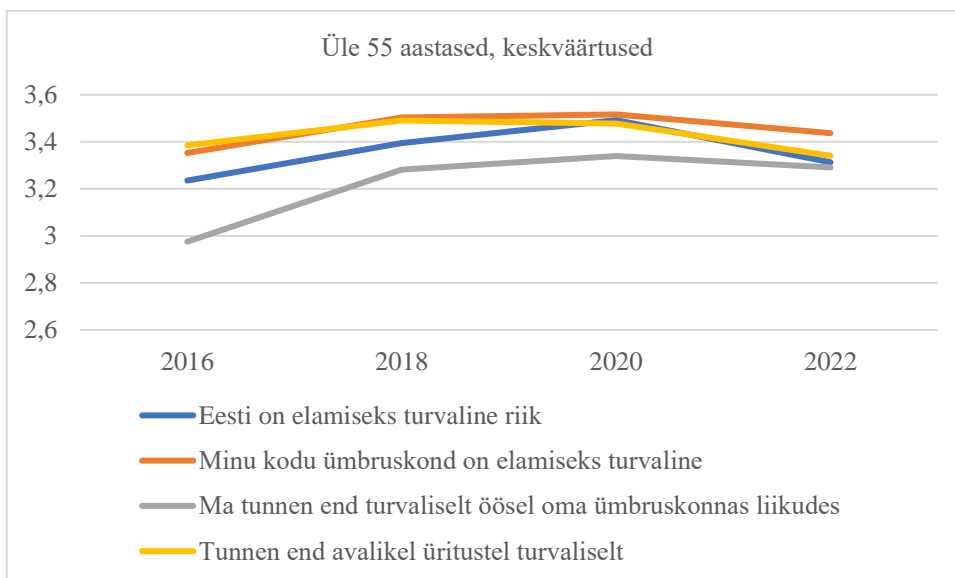
Sünteesitud andmed – Turvatunne ja huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu vanuselise tunnuse alusel.

Toon välja joonisel 15 alla 55 aastaste ja üle 55 aastaste (joonis 16) võrdluse turvalisust puudutavates küsimustes. Joonistel on alla 55 aastaste ja üle 55 aastaste vastajate keskväärtused esile toodud graafiliselt, et näidata vastavaid muutusi. Arvuliselt toon välja tulemused joonise kirjeldamisel. Üksnes uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et graafiliselt on alla 55 aastaste vastajate turvatunne muutunud madalamaks oluliselt suuremal määral. Üle 55 aastaste puhul saab väita, et pigem n turvalisus suurenenud või jäänud samaks kui võrrelda 2022. aasta uuringu tulemusi 2016. aasta uuringu tulemustega.



Joonis 15. Alla 55 aastaste elanike turvatunde vastuste keskväärtused (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

Esimese küsimuse „Eesti on elamiseks turvaline riik“ küsimuse esimeseks grupis on alla 55 aastate grupp ja võrdlus teise grupi üle 55 aastaste 2016. aasta – 2022. aasta võrdluses. Alla 55 aastaste grupi keskmine tulemus ($M = 3,3$; $SD = 0,07$) on väiksem kui üle 55 aastaste grupi keskmine tulemus ($M = 3,36$; $SD = 0,11$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -0,94$, $p > 0,05$). Alla 55 aasta vanuseliste vastajate puhul oli 2018. aasta



Joonis 16. Üle 55 aastaste elanike turvatunde vastuste keskväärtused (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

uuringus kõrgem tulemus ($M = 3,387413$), mis edaspidistes uuringutes on vähenenud $M = 3,215722$ (2022. aasta uuringu tulemus). Üle 55 aastaste elanike osas oli 2016. aasta uuringust alates tõus kuni 2020. aasta uuringuni, kus $M = 3,492386$. 2022. uuringus tuli langus $M = 3,312785$, mis on kõrgem tulemus kui 2016. aasta uuringus.

Teise küsimuse „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“ alla 55 aastaste grupi keskmine tulemus ($M = 3,38$; $SD = 0,06$) on väiksem kui üle 55 aastaste grupi keskmine tulemus ($M = 3,45$; $SD = 0,08$).Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -1,46$, $p > 0,05$). Alla 55 aasta vanuseliste vastajate puhul oli 2018. aasta uuringus kõrgem tulemus ($M = 3,448324$) ning järgnevates uuringutes on tulemus langenud $M = 3,321234$ (2022. aasta uuringu tulemus), mis on madalam kui 2016. aasta uuringu tulemus. Üle 55 aastaste elanike osas oli 2018. ja 2020 aasta uuringu tulemuste paranemine $M = 3,516456$ (2020. aasta uuringu tulemus). 2022. aastate uuringus on tulemus languses $M = 3,436364$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Kolmanda küsimuse „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes,“ alla 55 aastaste grupi keskmine tulemus ($M = 3,21$; $SD = 0,05$) on väiksem kui üle 55 aastaste grupi keskmine tulemus ($M = 3,22$; $SD = 0,17$).Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -0,17$, $p > 0,05$). Keskväärtuste vahel on suur efekt, $d = 1,16$. Alla 55 aasta vanuseliste elanike puhul oli 2016. aasta uuringu tulemuskõrgem ($M = 3,248038$), järgnevates uuringutes vähenenud $M = 3,143646$ (2022. aasta uuringu tulemus). Üle 55 aastaste elanike osas oli 2020. aasta uuringuni tulemused paranenud, kus $M = 3,339674$, kuid langes vähesel määral 2022. aasta uuringus $M = 3,291262$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Neljanda küsimuse „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“ alla 55 aastaste grupi keskmine tulemus ($M = 3,32$; $SD = 0,15$) on väiksem kui üle 55 aastaste grupi keskmine tulemus ($M = 3,42$; $SD = 0,07$).Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -1,33$, $p > 0,05$). Alla 55 aasta vanuseliste elanike puhul oli 2016. aasta uuringu tulemus ka kõrgem ($M = 3,449686$). Järgnevate uuringute tulemused on langenud $M = 3,128972$ (2022. aasta uuringu tulemus). Üle 55 aastaste elanike osas oli 2018. aasta uuringu tulemus kõige kõrgem $M = 3,490566$. Järgnevatel uuringutel on tulemus vähenenud $M = 3,340796$ (2022. aasta uuringu tulemus). Turvatunde uuringu raames on näha, et alla 55 aastaste elanike tulemused on vähenenud kõikide küsimuste vastuste puhul. Üle 55 aastaste elanike hulgas vastupidiselt on põhimõtteliselt kõikides küsimustes turvatunne

suurenenud, va avalikel üritustel turvaliselt tundmine on vähenenud vähesel määral võrreldes 2016. aasta uuringu tulemustega.

Alla 55 aastate seas on turvatunne vähenenud ja üle 55 aastaste seas suurenenud, kuid milline on nende gruppide võrdluses huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu? Tabelis 4 olen välja toonud alla ja üle 55 aastaste vastused küsimusele, kas ning millistes valdkondades nad oleksid huvitatud oma aega ja oskusi rakendama.

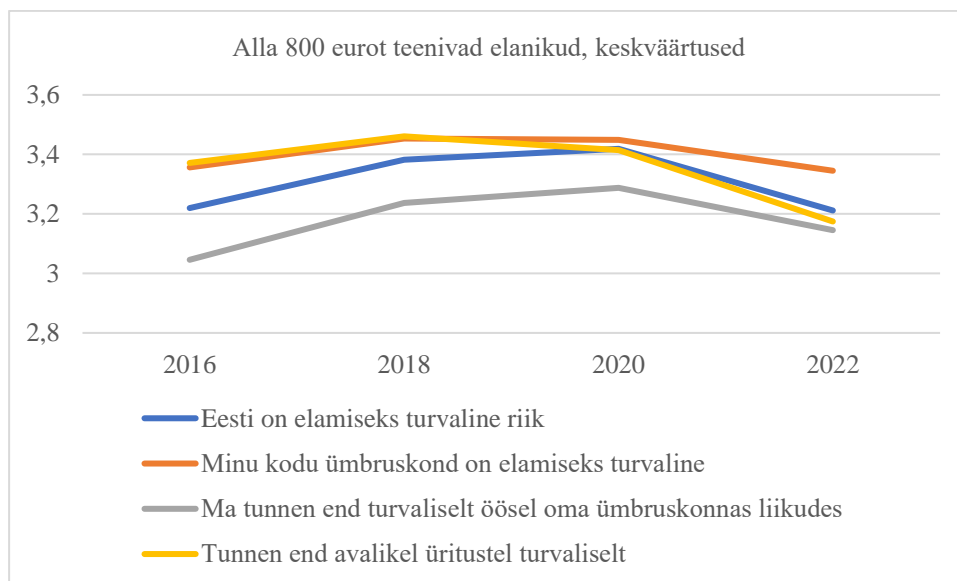
Tabel 4. Vanuste alla 55 ja üle 55 elanike huvi erinevate vabatahtlike rollide vastu (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud). Tulemus, vastajate arv.

| | Abipolitsei | | |
|---------|--------------------|-------------|-------------|
| | 2018 | 2020 | 2022 |
| alla 55 | 130 | 117 | 117 |
| üle 55 | 10 | 15 | 24 |
| | Merepääste | | |
| alla 55 | 86 | 71 | 60 |
| üle 55 | 6 | 11 | 11 |
| | PÄÄSTE | | |
| alla 55 | 161 | 147 | 148 |
| üle 55 | 18 | 19 | 33 |
| | Kaitseliit | | |
| alla 55 | 194 | 101 | 139 |
| üle 55 | 44 | 19 | 56 |
| | Naabrivalve | | |
| alla 55 | 448 | 315 | 274 |
| üle 55 | 269 | 133 | 212 |

Huvi arvuliselt alla 55 aastaste elanike seas langustrendis arvuliselt, üle 55 aastaste elanike seas pigem tõusutrendis. Abipolitseinikuks on huvitatud saama umbes 22% alla 55 aastastest ja 5% üle 55 aastastest elanikest 2022. aasta uuringu tulemusel. Vabatahtlikuks merepäästjaks märkis huvi 11% alla 55 aastastest, mis on läbi uuringute jäänud samaks, üle 55 aastaste seas on see ainult 2%, mis samuti jäänud sarnasest varasemate tulemustega. Kõige populaarsem huvi on naabrivalvesse panustamisel, mis on alla 55 aastaste seas 49% ja üle 55 aastaste seas 48%. Kaitseliidu tegevusest huvitub 2022. aasta uuringu järgi alla 55 aastased elanikud 25% ja üle 55 aastased 13% ning vabatahtlikust päästjast saamisest vastavalt 26% alla 55 aastased ja 7% üle 55 aastastest elanikest. Üldised tulemused toovad välja, et abipolitseinikuks saamisehuvi on vähesel

määril mõlemas grupis suurenenud võrreldes 2018 aasta uuringu tulemustega. Alla 55 aastaste elanike huvi teiste vabatahtlike tegevuste vastu pigem jäänud samale tasemele, ent vabatahtlikuks päästjaks huvi on suurenenud ja naabrivalvesse panustamise huvi vähenenud. Üle 55 aastaste seas on vähesel määral huvi tõusnud kõikide eelpool kirjeldatud tegevuste vastu, va naabrivalve, kus 2018. aastaga võrreldes on tulemus vähenenud, ent võrreldes 2020. aasta tulemustega, suurenenud.

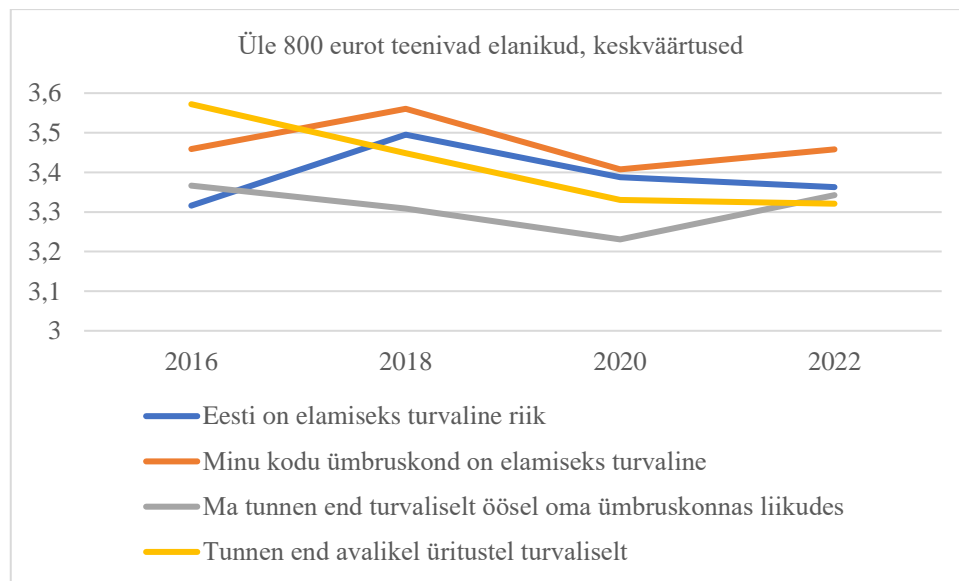
Sünteesitud andmed – Turvatunne ja huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu sissetuleku tunnuse alusel. Toon välja joonisel 17 alla 800 eurot teenivad elanikud ja üle 800 eurot teenivad elanikud (joonis 18) võrdluse turvalisust puudutavates küsimustes. Joonistel on alla 800 eurot teenivate ja üle 800 eurot teenivate elanike keskväärtused esile toodud graafilise joonisena, et näidata vastavaid tuua muutusi. Arvuliselt toon välja tulemused joonise kirjeldamisel. Üksnes uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et graafiliselt on alla 800 eurot teenivate elanike turvatunne muutunud madalamaks kui võrrelda üle 800 eurot teenivate elanikega.



Joonis 17. Alla 800 teenivate elanike turvatunde vastuste keskväärtused (Siseministeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

Esimese küsimuse „Eesti on elamiseks turvaline riik“ küsimuse esimeseks grupis on alla 800 neto teenivate grupp ja võrdlus teise grupi üle 800 neto teenivate elanike 2016. aasta – 2022. aasta võrdluses. Alla 800 eurot teenivate elanike grupi keskmine tulemus ($M = 3,31$; $SD = 0,11$) on väiksem kui üle 800 eurot teenivate elanike grupi keskmine tulemus ($M = 3,39$; $SD = 0,08$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -1,25$, $p > 0,05$). Alla 800 teenivate vastajate puhul oli 2020. aasta uuringus kõrgem tulemus ($M = 3,41875$), mis

2022. aasta uuringus vähenes $M = 3,211503$ (2022. aasta uuringu tulemus). Üle 800 teenivate elanike osas oli 2018. aasta uuringus parim tulemus $M = 3,495238$. 2020. ja 2022. aastate uuringutes tuli langus $M = 3,363128$ (2022. aasta uuringu tulemus).



Joonis 18. Üle 800 teenivate elanike turvatunde vastuste keskväärtused (Siseministeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud)

Teise küsimuse „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“ alla 800 eurot teenivate elanike grupi keskmine tulemus ($M = 3,4$; $SD = 0,06$) on väiksem kui üle 800 eurot teenivate elanike grupi keskmine tulemus ($M = 3,47$; $SD = 0,06$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline ($t(6) = -1,63$, $p > 0,05$). Alla 800 teenivate vastajate puhul oli 2018. aasta uuringus kõrgem tulemus ($M = 3,453405$) ning järgnevatel uuringutes on tulemus langenud $M = 3,345018$ (2022. aasta uuringu tulemus), mis on madalam kui 2016. aasta uuringu tulemus. Üle 800 teenivate elanike osas oli 2018. aasta uuringu tulemus samuti parim $M = 3,56051$ (2020. aasta uuringu tulemus). 2020. aasta uuringu tulemus vähenes, kuid 2022. aasta uuringu tulemus suurenes sarnaseks 2016. aasta tulemusele $M = 3,458333$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Kolmanda küsimuse „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes,“ alla 800 eurot teenivate elanike grupi keskmine tulemus ($M = 3,18$; $SD = 0,11$) on väiksem kui üle 800 eurot teenivate elanike grupi keskmine tulemus ($M = 3,31$; $SD = 0,06$). Erinevus on statistiliselt oluline ($t(6) = -2,19$, $p < 0,05$). Keskväärtuste vahel on suur efekt, $d = -0,65$. Alla 800 teenivate elanike puhul oli 2020. aasta uuringu tulemus kõrgem ($M = 3,287611$), järgneval uuringul vähenes $M = 3,145068$ (2022. aasta uuringu tulemus). Üle

800 teenivate elanike seas oli parim tulemus 2016. aasta uuringus, kus $M = 3,36649$, kuid tulemused vähenesid 2020. aastani ning 2022. aasta uuringus tõusis $M = 3,342776$ (2022. aasta uuringu tulemus).

Neljanda küsimuse „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“ alla 800 eurot teenivate elanike grupi keskmine tulemus ($M = 3,36$; $SD = 0,13$) on väiksem kui üle 800 eurot teenivate elanike grupi keskmine tulemus ($M = 3,42$; $SD = 0,12$). Erinevus ei ole statistiliselt oluline $t(6) = -0,73$, $p > 0,05$. Alla 800 teenivate elanike puhul oli 2018. aasta uuringu tulemus ka kõrgem ($M = 3,460695$). Järgnevate uuringute tulemused on langenud märgatavalt $M = 3,17451$ (2022. aasta uuringu tulemus). Üle 800 teenivate elanike seas oli 2016. aasta uuringu tulemus kõige kõrgem $M = 3,572165$. Järgnevatel uuringutel on tulemus vähenenud $M = 3,320917$ (2022. aasta uuringu tulemus). Turvatunde uuringu raames on näha, et alla 800 teenivate elanike tulemused on vähenenud kõikide küsimuste vastuste puhul, va öösel oma ümbruskonnas liikumine, kus tulemused paranenud võrreldes 2016. aasta tulemustega. Üle 800 teenivate elanike hulgas on tulemused jäänud samaks (küsimus 2. puhul), suurenenud (küsimus 1 puhul) ning vähenenud nii küsimus 3 kui ka 4 puhul.

Alla ja üle 800 eurot teenivate elanike turvatunne on mitme küsimuse puhul vähenenud, kuid milline on nende gruppide võrdluses huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu Tabelis 5 olen välja toonud Alla ja üle 800 eurot teenivate elanike vastused küsimusele, kas ning millistes valdkondades nad oleksid huvitatud oma aega ja oskusi rakendama.

Tabel 5. alla ja üle 800 eurot neto teenivate elanike huvi erinevate vabatahtlike rollide vastu (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud). Tulemus, vastajate arv.

| | Abipolitsei | | |
|----------|--------------------|-------------|-------------|
| | 2018 | 2020 | 2022 |
| alla 800 | 73 | 49 | 65 |
| üle 800 | 38 | 58 | 62 |
| | Merepääste | | |
| alla 800 | 40 | 28 | 36 |
| üle 800 | 29 | 39 | 27 |
| | PÄÄSTE | | |
| alla 800 | 81 | 56 | 94 |
| üle 800 | 58 | 77 | 72 |

| | Kaitseliit | | |
|----------|-------------|-----|-----|
| alla 800 | 108 | 40 | 83 |
| üle 800 | 76 | 60 | 89 |
| | Naabrivalve | | |
| alla 800 | 355 | 174 | 269 |
| üle 800 | 200 | 189 | 179 |

Huvi arvuliselt alla 800 teenivate elanike seas langustrendis ning üle 800 teenivate elanike seas tõusutrendis kokkuvõtlikult arvuliselt. Abipolitseinikuks on huvitatud saama umbes 12% alla 800 teenivatest ja 17% üle 800 teenivate elanikest 2022. aasta uuringu tulemusel. Vabatahtlikuks merepäästjaks märkis huvi mõlemas grupis 7%. Kõige populaarsem huvi on naabrivalvesse panustamisel, mis on mõlemal grupil 49%. Kaitseliidu tegevusest huvitub 2022. aasta uuringu järgi alla 800 teenivad elanikud 15% ja üle 800 teenivad 25% ning vabatahtlikust päästjaks saamisest vastavalt 17% alla 800 teenivatest ja 20% üle 800 teenivatest elanikest. Üldised tulemused toovad välja, et abipolitseinikuks saamise vastu huvi on suurenenud vähesel määral või jäänud samaks mõlemas grupis võrreldes 2018 aasta uuringu tulemustega. Alla 800 teenivate elanike huvi suurenes vabatahtlikuks päästjaks saamise vastu ning vähenes nii kaitseliitu kui ka naabrivalvesse panustamise vastu. Üle 800 teenivate elanike seas vähenes huvi vabatahtliku pääste vastu ja naabrivalve vastu ning suurenes kaitseliitu ja vabatahtlikuks päästjaks saamise vastu.

Sünteesitud andmete kokkuvõte

Alapeatükis toin välja küsitlustele vastanute keskväärtused aastate kaupa. Lisas 1 on näha, et viimaste uuringute tulemusel on enim muutunud „Eesti on elamiseks turvaline riik“ kõrgharidusega alla 55 aastane ning alla 800 eurot teenivate meeste turvatunne (keskväärtuste kasv 2022 vs 2016 - 0,325). Üle 0,15 kasv 2022 vs 2016 oli veel kõrgharidus üle 55 ja üle 800 Muu hariduse mehe üle 55 üle 800 teenivate turvatunne. Naiste turvatundes oli suurim tõus kõrgharidus üle 55 ja üle 800 (kasv 0,1847) Kõrgharidus alla 55 alla 800 teenivad naised (kasv 0,1807). Suurimad muutused negatiivse poole pealt oli Mees muu haridus alla 55 ja alla 800 teenivad (muutus -0,2515), naiste osas muutused nii suured polnud negatiivselt. Üldiselt oli 2022 vs 2016 võrdluses hinnang paranenud, et Eesti on elamiseks turvaline riik. Meeste keskväärtuse keskmine kasv oli 0,0836, naistel 0,0892.

Teise küsimuse puhul „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“ on (Lisa 2) keskväärtuste võrdluses meestest enim positiivsemaks muutunud kõrgharidusega üle 55

ja üle 800 teeniv ning kõrgharidusega alla 55 aastane ning alla 800 teenivate meeste vastused (vastavalt 0,2582 ja 0,2292). Naiste osas saab välja tuua Kõrgharidusega üle 55 ja alla 800 teenivad ja kõrgharidusega üle 55 aastased ja üle 800 teenivad naised (vastavalt 0,2676 ja 0,2387). Halvemaks on muutunud meeste osas Muu haridusega alla 55 aastased ja alla 800 teenivad mehed (-0,3434) ning naistel muu haridusega alla 55 aastased naised, kes oma sissetulekut ei avaldanud või ei osanud öelda (muutus -0,2983). Üldiselt oli 2022 vs 2016 võrdluses hinnangpigem suurenenud, et „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“. Meeste keskmine hinnang oli negatiivne -0,0078, aga naiste hinnang positiivne 0,1134.

Kolmanda küsimuse puhul „Vajadusel julgen öösel kodust väljuda ja ümbruskonnas liikuda“ on (Lisa 3) keskväärtuste võrdluses toimunud suuri vastuste erinevusi erinevatel perioodidel. Kõrgeimaid tulemusi meeste seas kõrgharidus üle 55 aastased ja alla 800 teenivad ning kõrgharidus üle 55 aastased ja üle 800 teenivad (vastavalt 0,36 ja 0,2637) ning muu haridus üle 55, kes oma sissetulekut ei avaldanud või ei osanud öelda ja muu haridus üle 55 alla 800 teenivad (vastavalt 0,2333 ja 0,2212). Naiste osas muu haridus üle 55 ja alla 800 teenivad (0,4825). Lisaks kõrgharidusega üle 55 aastased ja alla 800 teenivad ning sama grupi üle 800 teenivad (vastavalt 0, 2933 ja 0,2727) ning muu haridusega alla 55 aastased ja üle 800 teenivad (0,1918). Negatiivselt muutus meeste hinnang, kus Muu haridusega alla 55 aastased kõikides sissetulekugruppides muutus negatiivsemaks (alla 800 teenivate seas -0,4308, üle 800 teenivate seas -0,3812 ja need, kes oma sissetulekut ei avaldanud või ei osanud öelda -0,2831). Naiste osas oli väga vähesel määral negatiivseid muutujaid, va ühes grupis: muu haridus, alla 55 aastased naised, kes oma sissetulekut ei avaldanud või ei osanud öelda (-0,57). Üldiselt oli 2022 vs 2016 võrdluses hinnang pigem suurenenud, et „Vajadusel julgen öösel kodust väljuda ja ümbruskonnas liikuda“. Meeste keskmine hinnang oli negatiivne -0,0301, aga naiste hinnang positiivne 0,2656.

Neljanda küsimuse puhul „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“ on (Lisa 4) keskväärtuste võrdluses toimunud suur muutus negatiivses suunas 2022 vs 2016. Paremaks on tulemused muutunud Kõrgharidus alla 55 ja alla 800 teenivate ning kõrgharidusega üle 55 aastased alla 800 teenivate seas (vastavalt 0,2833 ja 0,2548). Naiste gruppides suuri muutusi üle 0,15 ei esinenud positiivses suunas. Negatiivses muutuses olid järgmised grupid:

- kõrgharidus alla 55 aastased ja üle 800 teenivad mehed -0,3345;

- muu haridus alla 55 aastased alla 800 teenivad mehed -0,5878
- muu haridus alla 55 aastased mehed, kes oma sissetulekut ei avaldanud või ei osanud öelda -0,3956;
- muu haridus alla 55 aastased üle 800 teenivad mehed -0,3893;
- muu haridus üle 55 aastased alla 800 teenivad mehed -0,3113
- muu haridus üle 55 aastased mehed, kes oma sissetulekut ei avaldanud või ei osanud öelda -0,1691;
- muu haridus üle 55 aastased üle 800 teenivad mehed -0,2429;
- kõrgharidusega alla 55 aastased alla 800 teenivad naised -0,2486;
- kõrgharidusega alla 55 aastased üle 800 teenivad naised -0,2451;
- kõrgharidusega üle 55 aastased üle 800 teenivad naised -0,1667;
- muu haridus alla 55 aastased alla 800 teenivad naised -0,2798
- muu haridus alla 55 aastased naised, kes oma sissetulekut ei avaldanud või ei osanud öelda -0,4486;
- muu haridus alla 55 aastased üle 800 teenivad naised -0,3254.

Üldiselt oli 2022 vs 2016 võrdluses hinnang vähenenud märgatavalt, et „Vajadusel julgen öösel kodust väljuda ja ümbruskonnas liikuda“. Meeste keskmine hinnang oli negatiivne -0,6079 ja naiste hinnang -0,5363.

Viimase küsimuse negatiivne hinnang võttis kogu nelja küsimuse keskmise muutuse negatiivseks. Meeste osas oli sissetulekute alusel keskmine muutus -0,14054 ja naistel 0,01703. Järgnevalt (Tabelis 6) muutuseid üldisemalt vanuse lõikes, hariduse võrdluses. Keskmiselt turvalisemalt tunneb end 2022 ja 2016 aastate uuringu võrdluses kõrgharidusega mehed (0,11). Muu haridusega meestel on turvatunne muutnud vähemaks (-0,18). Naiste osas on turvatunne suurenenud kõrgharidusega vastajate seas 0,05 ja muu

Tabel 6. keskväärtuste tulemuste muutus 2022. aasta uuring vs 2016. aasta uuring erinevate küsimuste pinnal. Meeste ja naiste tulemused (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud). Tulemus, keskväärtuste vahe.

| | | | Eesti on elamiseks turvaline riik | | Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline | | Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes | | Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt | | Keskmine |
|-------------|------|---------|-----------------------------------|-------------|---|-------------|---|-------------|---|--------------|--------------|
| | | | kv | kv | kv | kv | kv | kv | kv | kv | kv |
| Mees | Kõrg | | 0,12 | | 0,11 | | 0,16 | | 0,05 | | 0,11 |
| | | alla 55 | | 0,12 | | 0,09 | | 0,01 | | -0,07 | 0,04 |
| | | üle 55 | | 0,13 | | 0,14 | | 0,34 | | 0,18 | 0,20 |
| | Muu | | -0,06 | | -0,11 | | -0,16 | | -0,39 | | -0,18 |
| | | alla 55 | | -0,13 | | -0,20 | | -0,35 | | -0,45 | -0,28 |
| | | üle 55 | | 0,08 | | 0,06 | | 0,21 | | -0,25 | 0,02 |
| Naine | Kõrg | | 0,07 | | 0,09 | | 0,14 | | -0,09 | | 0,05 |
| | | alla 55 | | 0,08 | | 0,08 | | 0,12 | | -0,19 | 0,02 |
| | | üle 55 | | 0,07 | | 0,16 | | 0,21 | | 0,01 | 0,11 |
| | Muu | | -0,02 | | -0,02 | | 0,19 | | -0,17 | | 0,00 |
| | | alla 55 | | -0,08 | | -0,08 | | 0,00 | | -0,30 | -0,11 |
| | | üle 55 | | 0,05 | | 0,07 | | 0,47 | | -0,01 | 0,14 |
| KESK | | | 0,03 | 0,04 | 0,02 | 0,04 | 0,08 | 0,12 | -0,15 | -0,13 | |

hariduse osas on jäänud samaks. Üle 55 aastaste meeste ja naiste seas on turvatunne suurenenud ja alla 55 aastaste seas vähenenud.

Hüpoteesi, et Eesti viimaste aastate areng (majanduskasv, hariduse areng) on erinevate sotsiaaldemograafilise tunnusega elanike turvatunnet suurendanud. Saab järeldada, et turvatunne on osaliselt suurendanud. Sissetulekute (alla ja üle 800 eurot teenivate elanike) vaates on turvatunne vähenenud kui võtta aluseks küsitlustulemuste muutused 2022. aasta uuring vs 2016. aasta uuring. Vähem turvaliselt tunnevad uuringu tulemustel ennast mehed ning seda just haridusnäitajate poole, st muu haridusega mehed tunnevad ennast ebakindlamana ning nende turvatunne on vähenenud. Kõrgharidusega meeste seas on pigem turvatunne suurenenud. Seega kolmas hüpotees, et „Eesti uuringud kinnitavad, et sarnaselt teiste riikidega, reeglina tunnevad ennast turvalisemalt mehed, nooremad, kõrgemalt haritud ja suurema sissetulekuga elanikud“. Ei pea paika kuna nooremad mehed tunnevad ennast Eestis ebakindlamini, mis mõjutab nende turvatunnet. Sama saab

välja tuua ka naiste osas, et pigem on ebakindlamad nooremad naised. Hariduse osas peab hüpotees paika, kuna nii naiste ja meeste näitajad on suurenenud. Samamoodi alla 800 eurot teenivad mehed tunnevad ennast ebakindlalt.

Järgmiseks uurin tabelit (Tabel 7), kus on välja toodud huvilised ning nende turvatunnetus, st vastajad olid huvitatud panustama vabatahtlikena siseturvalisusega seotud valdkonnas ning nende vastused turvalisust puudutavatele küsimustele: „1. Eesti on elamiseks turvaline riik“; „2. Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“; „3. Vajadusel julgen öösel kodust väljuda ja ümbruskonnas liikuda“ ja „4. Tunnen end turvaliselt oma linnas/vallas toimuvatel üritustel“. „Nõustun täielikult“ ja „pigem nõustun“ võrdub „nõustun“ ning „pigem ei nõustu“ ja „üldse ei nõustu“ võrdub „ei nõustu“. Eesmärgiks vaadata andmete põhjal, kas on seos turvatunde olemasolul ja vabatahtliku tegevuse vastu huvi tundmisel.

Tabel 7. Vabatahtlikus tegevuses huvi omamine ning turvatunne, st seisukoht turvalisust puudutavates küsimustes. Meeste ja naiste tulemused koos (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud). Tulemus, vastajate arv.

| | 1. nõustub | 1. ei nõustu | 2. nõustub | 2. ei nõustu | 3. nõustub | 3. ei nõustu | 4. nõustub | 4. ei nõustu |
|------|------------|--------------|------------|--------------|------------|--------------|------------|--------------|
| 2018 | 739 | 39 | 750 | 29 | 684 | 83 | 737 | 31 |
| 2020 | 512 | 41 | 510 | 44 | 460 | 87 | 493 | 49 |
| 2022 | 541 | 48 | 553 | 39 | 508 | 74 | 508 | 58 |

Tabeli 7 tulemustest nähtub et 2018. uuringus oli huvi vabatahtliku tegevuse vastu suurem. 2018. aasta uuringus oli huvi erinevate vabatahtlike panustamistele oli 778, kes vastasid esimesele küsimusele „nõus“ või „ei ole nõus“. 2020. aasta uuringus oli huvilisi 553, aga 2022. aastal taas suurenes huviliste arv - 589. Kui vaadata huvilisi, siis on näha esimese küsimusele positiivselt või negatiivselt vastates, et osakaal on aastate jooksul muutunud. Kui 2018. aasta uuringus oli huvilisi 95% seas, kes tundsid, et Eesti riik on turvaline, ja 5% mitte, siis 2022 uuringus oli osakaal muutunud 92% vs 8%.

Teise küsimuse osas on samuti vähenenud huviliste hulk ning ka „nõus“ osakaal küsimusele. 2018. aasta uuringus oli huvi erinevate vabatahtlike panustamistele oli 779, kes vastasid esimesele küsimusele „nõus“ või „ei ole nõus“. 2020. aasta uuringus oli huvilisi 554, aga 2022. aastal taas suurenes huviliste arv - 592. Kui vaadata huvilisi, siis on näha esimese küsimusele positiivselt või negatiivselt vastates, et osakaal on aastate jooksul muutunud. Kui 2018. aasta uuringus oli huvilisi 96% seas, kes tundsid, et Minu

kodu ümbruskond on elamiseks turvaline ja 4% mitte, siis 2022 uuringus oli osakaal muutunud 93% vs 7%.

Kolmanda küsimuse osas on samuti vähenenud huviliste hulk ning ka „nõus“ osakaal küsimusele. 2018. aasta uuringus oli huvi erinevate vabatahtlike panustamistele oli 767, kes vastasid esimesele küsimusele „nõus“ või „ei ole nõus“. 2020. aasta uuringus oli huvilisi 547, aga 2022. aastal taas suurenes huviliste arv - 582. Kui vaadata huvilisi, siis on näha esimese küsimusele positiivselt või negatiivselt vastates, et osakaal on aastate jooksul muutunud. Kui 2018. aasta uuringus oli huvilisi 89% seas, kes tundsid, et Vajadusel julgen öösel kodust väljuda ja ümbruskonnas liikuda ja 11% mitte, siis 2022 uuringus oli osakaal muutunud 87% vs 13%.

Neljanda küsimuse osas on samuti vähenenud huviliste hulk ning ka „nõus“ osakaal küsimusele. 2018. aasta uuringus oli huvi erinevate vabatahtlike panustamistele oli 768, kes vastasid esimesele küsimusele „nõus“ või „ei ole nõus“. 2020. aasta uuringus oli huvilisi 542, aga 2022. aastal taas suurenes huviliste arv - 566. Kui vaadata huvilisi, siis on näha esimese küsimusele positiivselt või negatiivselt vastates, et osakaal on aastate jooksul muutunud. Kui 2018. aasta uuringus oli huvilisi 96% seas, kes tundsid, et Tunnen end turvaliselt oma linnas/vallas toimuvatel üritustel ja 4% mitte, siis 2022 uuringus oli osakaal muutunud 90% vs 10%.

Käesoleva uurimistulemuste põhjal saab järeldada, et turvatundel ja vabatahtlikus tegevuses osalemisel või huvil on olemas seos. Turvatunde suurenedes väheneb vabatahtlikuks olemise huvi ja soov vastajate koguarvu silmas pidades. Teisalt võib see tekitada lisamotivatsiooni huvis nendel, kes olid eelnevalt ükskõiksemad vabatahtlikuks olemisel. Seda näitab osakaalu muutus, kus osad uuringus osalejad tundsid ennast ebaturvalisemalt, ent olid siiski huvitatud vabatahtlikus tegevuses osalemises. Tabelis 7 välja toodud „ei nõustu“ osakaalude suurenemise tõi kaasa vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi vähenemine.

2.4. Järeldused ja tähelepanekud

Teoreetilises osas leidsid erinevad uuringute läbiviijad nagu näiteks Liu & Zhang (2015) ja Wangi (2008), et turvatunne on individuaalne ja erineb erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste alusel. Sarnastele tulemustele jõudsid ka Kaitseministeeriumi ja Euroopa Komisjoni poolt tehtud uuringud. Minu poolt tehtud magistritöö uuringu tulemused kinnitasid samade järelduste tegemist. Näiteks mehed

tundsid end turvalisemalt kokkuvõttes kui naised, arvestades keskmisi vastuseid kõikide küsimuste puhul kokku kõikide uuringute põhjal, ent kui arvestada üksnes 2022. aasta uuringu tulemusi, siis keskmised tulemused olid paremad naistel, va küsimus, mis puudutas öösel oma ümbruskonnas liikumist. (käesolev töö lk 42) Uuringust selgus samuti, et kõrgemalt haritud elanikud tunnevad ennast turvalisemalt 2016. aasta – 2022. aasta uuringute põhjal kui muu haridusega elanikud, sh kui arvestada ka ainult 2022. aasta uuringu tulemusi. (käesolev töö lk 47) Uuringu tulemusel selgus, et alla 55 aastaste elanike keskmine turvatunne 2016. aasta – 2022. aasta uuringute põhjal on madalam kui üle 55 aastaste turvatunne. Üle 55 aastaste 2022. aasta keskmised tulemused olid kõikides küsimustes paremad kui alla 55 aastaste elanike hulgas. (käesolev töö lk 50-51) Sissetulekute võrdluses tunnevad end üle 800 eurot neto teenivad elanikud turvalisemalt kui alla 800 euro neto teenivad elanikud 2016. aasta – 2022. aasta uuringute keskmiste tulemuste põhjal. Samuti üle 800 eurot neto teenivate elanike turvatunne on 2022. aasta uuringute põhjal kõikides küsimustes olnud kõrgem kui alla 800 eurot teenivate elanike seas. (käesolev töö lk 54)

Uurimustöö esimese hüpoteesi: Eesti viimaste aastate areng on Eesti elanike turvatunnet suurendanud siseturvalise avaliku arvamuse uuringu tulemuste põhjal. Hindamiseks tein (tabelisse 8) 2022. uuringu ja 2016. uuringu keskmiste vastuste vahed.

Tabel 8. 2022. aasta uuringu ja 2016. aasta uuringu keskmiste tulemuste vahed arvandmed lisades 1 - 4). Tulemused, keskväärtuste vahe.

| | sugu | kõrgharidus | muu haridus | alla 55 a. | üle 55 a. | alla 800 € | üle 800 € |
|--------|--------|-------------|-------------|------------|-----------|------------|-----------|
| naised | 0,017 | 0,054 | -0,003 | -0,045 | 0,128 | 0,114 | 0,036 |
| mehed | -0,110 | 0,108 | -0,180 | -0,124 | 0,109 | 0,143 | -0,056 |

Kui vaadata tabelis 8 välja toodud tulemusi, siis naistel on turvatunne vähesel määral tõusnud ning meestel vähenenud. Kõrgharidusega elanikud tunnevad ennast turvalisemalt kui 6 aastat tagasi ning muu haridusega elanikud. Vanemad kui 55 aastased tunnevad ennast turvalisemalt kui nooremad ning alla 800 eurot teenivad elanikud tunnevad end turvalisemalt kui üle 800 eurot teenivad elanikud. Pigem järeldan, et inimeste turvatunne on vähenenud viimastel aastatel ning seda just objektiivsete põhjuste tõttu nagu sõda Euroopas ja mõne aasta tagune tervishoiukriis. Turvatunnet mõjutab ka elanike madal

hinnang riigi senise tegevusega turvalisuse tagamisel. Seda kinnitab ka Kaitseministeeriumi uuring riigi ametiasutuste ja institutsioonide usalduse kohta. Riigil tuleb edaspidi tegeleda elanike toetuse suurendamisega, et saavutada elanike usaldus nii mikro- kui ka makrotasandil. (käesolev töö, lk 20-21) Järeldan, et hüpotees ei pea paika.

Uurimustöö teise hüpoteesi: Turvatunde olemasolu või puudumine mõjutab elanike huvi ja soovi panustada vabatahtlikus tegevuses. Käesoleva uurimistulemuste põhjal saab järeldada, et turvatundel ja vabatahtlikus tegevuses osalemisel või huvil on olemas seos, eriti meeste seas. Seda näitab osakaalu muutus, kus osad uuringus osalejad tundsid ennast ebaturvalisemalt, ent olid siiski huvitatud vabatahtlikus tegevuses osalemises. (käesolev töö lk 61) Kui turvatunne suureneb, näiteks kõrgharitud meeste seas (Tabel 8), siis väheneb nende huvi osaleda vabatahtlikus tegevuses (Lisa 5) ja vastupidi muu haridusega meeste turvatunne on vähenenud, ent nende huvi vabatahtlikus tegevuses osaleda on suurenenud. Naiste puhul on vastupidi, nemad tunnevad ennast turvalisemalt, kuid huvi vabatahtliku tegevuse vastu on vähenemas üldistades. Naiste puhul on sama olukord nagu meestega hariduse põhjal, kus kõrgharidusega elanikud tunnevad ennast turvalisemalt, ent huvi väheneb vabatahtliku tegevuse vastu ning muu haridusega naised tunnevad ennast ebaturvalisemalt, kuid tunnevad huvi vabatahtliku tegevuse vastu (lisa 5). Järeldan, et hüpotees peab paika.

Uurimistöö kolmas hüpotees: Eestis tunnevad ennast kõige rohkem turvalisemalt nooremad, kõrgharitud ja kõrgema sissetulekuga mehed võrreldes teistega. . Tabelis 8 on välja toodud hüpoteesi paikapidavuse hindamiseks näitajad. Esiteks tunnevad ennast mehed ebaturvalisemalt kui naised. Teiseks ei tunne ennast turvalisemalt alla 55 aastased elanikud, vaid üle 55 aastased elanikud. Kolmandaks peab paika, et kõrgharidusega elanikud tunnevad ennast turvalisemalt. Neljandaks ei pea paika, et üle 500 euro teenivad elanikud tunnevad ennast turvaliselt, pigem vastupidi alla 800 euro neto teenivad elanikud tunnevad ennast turvalisemalt. (Tabel 8) Järeldan, et hüpotees ei pea paika. Uuringu tulemusel tunneb ennast Eestis turvalisemalt kõrgharidusega, üle 55 aastane, alla 800 euro neto teeniv naine.

Saan järeldada, et Eesti elanike turvatunne, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute põhjal, on kõrge. Olgugi, et maailmas on erinevatel perioodidel toimunud muutused, mis töid kaasa ebastabiilsuse nii majanduses kui ka julgeolekus. Turvatunne on individuaalne ning seda kujundab inimese ümbritsev keskkond, väärtused, teadmised, vanus, majanduslik toimetulek, eneseteostusvõimalused, sõbrad ja tuttavad. Viimases 2022.

aasta uuringus, mis viidi läbi aprill-mai 2022, on kindlalt madalamate tulemuste üheks põhjuseks Ukraina-Venemaa sõda. See on sundinud meid rohkem mõtlema oma turvalisuse peale ning mida iga elanik saaks teha selleks, et riik, kogukond ja lähedased oleksid kaitstud. Oluline on uurida ja leida võimalusi selleks, et elanikud oleksid rohkem valmis ja teadlikumad, kuidas ohuolukorras käituda. Eestis on laialdane võimalus aktiivselt osaleda siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses. Teoreetilises osas kirjeldasin kuidas riik on üheks oluliseks turvatunde loojaks oma elanike jaoks, tagades elanikele jätkusuutlikku elukeskkonna ning tagades julgeolekuasutustega ja elanikega koostöös selle säilimise. Riigi institutsioonide jaoks on oluliseks faktoriks elanike usaldus nende tegevuse vastu. Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti ja Kaitseliidu usaldus Eesti elanike seas on kõrge ning kõik eeldused olemas vabatahtlike kaasamiseks oma valdkondades. Seda kinnitasid ka siseturvalise avaliku arvamuse uuringu tulemused. Uurimistöös neljas hüpotees: Nooremad elanikud tunnevad suuremat huvi siseturvalisusega seotud vabatahtliku tegevuse vastu nagu abipolitseinik, vabatahtlik merepääste, vabatahtlik pääste, kaitseliit ja naabrivalve. Lisas 5 on välja toodud, mh vanuse põhjal huvi vabatahtliku tegevuse vastu. Teame, et 2018 uuringus osales 1240 inimest, kellest 62% olid nooremad kui 55, 2020 oli vastav näitaja 1000 ja 60% ning 2022. aasta uuringus 1003 vastajast 56%. (käesolev töö lk 38-39) Hüpoteesi paikapidavuseks teen tabeli 9.

Tabel 9. Vanuseline huvi vabatahtliku tegevuse vastu. (Siseministeeriumi edastatud uuringu algandmed, autori koostatud). Tulemused, iga mitmes vastaja omas grupis huvi omas.

| | Abipolitsei | | |
|---------|--------------------|-------|-------|
| | 2018 | 2020 | 2022 |
| alla 55 | 5,88 | 5,15 | 4,79 |
| üle 55 | 47,60 | 26,53 | 18,42 |
| | Merepääste | | |
| alla 55 | 8,88 | 8,48 | 9,35 |
| üle 55 | 79,33 | 36,18 | 40,18 |
| | PÄÄSTE | | |
| alla 55 | 4,75 | 4,10 | 3,79 |
| üle 55 | 26,44 | 20,95 | 13,39 |
| | Kaitseliit | | |
| alla 55 | 3,94 | 5,96 | 4,04 |
| üle 55 | 10,82 | 20,95 | 7,89 |
| | Naabrivalve | | |
| alla 55 | 1,71 | 1,91 | 2,05 |

| | | | |
|--------|------|------|------|
| üle 55 | 1,77 | 2,99 | 2,08 |
|--------|------|------|------|

Tabelist 9 tuleneb, et iga 5. alla 55 aastane on avaldanud huvi abipolitseinikuks saamise vastu, kui vanematel on see iga 18. (2022. aasta uuringu tulemusel). Merepääsja saamise vastu on huvitatud alla 55 aastastest iga 9. küsitluses osalenud elanik, võrdluses üle 55 aastaste puhul on see iga 40. Vabatahtlikuks päästjaks on huvi iga 4. küsitluses osaleja (alla 55 aastane) ning üle 55 aastaste seas iga 13. Kaitseliidu vastu on huvi iga 4 alla 55 aastane ja iga 8. üle 55 aastane uuringus osalenud elanik. Naabrivalve vastu huvi on iga 2. nii alla kui üle 55 aastasel uuringus osalenud elanikul. Järeldan, et hüpotees peab paika.

Tulemustest on näha, et tegelikult on huvi Eesti elanike seas vabatahtlikus tegevuses kõrge ning Siseministeeriumi arengukavas kõrged sihid vabatahtlike sihttasemete saavutamiseks. (käesolev töö, lk 5). Huvi omavad reeglina nooremad elanikud, kuid kellel on teatud eluperioodil keeruline leida vaba aega, et huvi realiseerida konkreetse vabatahtliku tegevusvaldkonnaga. Turvalisus algab eelkõige inimestest endast, heast eeskujust või tutvusringkonnast, kus ümbritsevad inimesed samuti on aktiivsed vabatahtlikus tegevuses. Vestlemisest ja sellest rääkimine annab võimaluse tuua positiivset kogemust, mis aitab kaasa oma vaba aja kasutamisel näiteks siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses. Riigi ja julgeolekuasutuste roll on elanike huvi realiseerida, leida viise, kuidas motiveerida kõiki elanike sõltumata soost, vanuses, haridustasemest või sissetulekutest panustama vabatahtlikuna riigi turvalisusesse. Kaasamise tulemusel saab riik lahendada ka vanemaealiste sotsiaalse sidususe küsimusi, st pakkuda neile jõu ja eakohast vabatahtlikku tegevust oma kogukonna heaks. (käesolev töö lk 26) Nooremate osas leida keskte muu vaba aja tegevuste ja siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemisega. Iga elaniku jaoks on võimalik leida just temale sobiv roll vabatahtlikus tegevuses. Riik võiks senisest jõulisemat kampaaniat teha huviliste leidmiseks, hoidmiseks ja koolitamiseks. Elanikkonnakaitse, tugev ja turvaline keskkond võiksid olla mängulisel moel olla alushariduse üheks osaks. Põhi-, kutse- ja keskkariduse astmes võiks siduda sisejulgeoleku teemad väljasõitude praktiliste kogemuste ja eeskujudena osaks õppekavades. Kõrghariduse osas võiks olla üheks õppeaine osaks tegutsemine kriisiolukordades ja koostöö julgeolekuasutustega, mis annab elanikele parema pildi sellest, kuidas need siseturvalisusega seotud organisatsioonid toimivad. Kohaliku omavalitsuse ja riigi või julgeolekuasutustega koostöö igapäevane

ning info ning teadmiste jõudmine iga kogukonna liikmeni. Vabatahtlike rohkem meediapildis ja kogukonnas näitamine annab huvilistele ülevaate argipäeva rutiinidest ning ka väljakutsetest, mis siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses kaasa toob. Oluliseks osaks on ka elanike usaldus riigi vastu ning riigi julgeolekuasutustel on elanike usaldustase kõrge ning see annab potentsiaalselt hinnangu, et on olemas palju kasutamata potentsiaali. Elanikud tunnevad ennast samuti turvaliselt kui nad reaalselt näevad visuaalselt ja füüsiliselt, et neil on turvaline olla oma kogukonnas, olgu see siis lähedane, tuttav, kes on pildis või räägib oma kogemusest siseturvalisega seotud vabatahtlikuna. kui elanikud tunnevad end stabiilselt ja hästi, siis suureneb nende osalemisvalmidus. Rohkem uurida, miks vabatahtlikud on vabatahtlikud ning seda, mis neid motiveerib olema vabatahtlik.. Kokkuvõtvalt teen ettepaneku uurida ja läheneda Eesti elanikele huvi tekitamiseks ning huvi realiseerimiseks siseturvalisuse vabatahtlikus tegevuses järgnevalt:

- Erinevates platvormides, massimeedias edulugude ja vabatahtlike rutiini kajastamine;
- Elanikkonnakaitse ja sisejulgeolekualase vabatahtliku tegevuse tutvustamine juba alushariduses, täpsem ja sisulisem tutvustus ja praktika edasisel kooliastmetel;
- Vabatahtlike tegevuse toetamine ja arendamine, sh kutselistega aktiivne koostöö;
- Uurida järjepidevalt sihtgruppidele nende motivatsiooni ja koolitusvajadusi;
- Võimaldada vabatahtlikele karjäärimudelisiüsteem, ehk võimalus saada töökoht kutseliseks või õppimisvõimalused

Iga elaniku panus loeb ühiskonnas turvatunde tegemisel, et subjektiivne turvalisus oleks nähtav ka objektiivselt. Elanikud, kes aktiivselt panustab oma kogukonnas turvalisuse suurendamiseks ning tehes koostööd teiste osapooltega, sh julgeolekuasutustega, omavad suuremat kogemust ja oskust kriisiolukorras hakkama saamisel.

KOKKUVÕTE

Magistritöö uuris Eesti elanike turvatunnet ja panust siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses, 2016, 2018, 2020 ja 2022 aasta siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringu tulemuste põhjal. Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja sisejulgeoleku avaliku arvamuse uuringute tulemuste ja erinevate sotsiaaldemograafiliste tunnuste põhjal Eesti elanike turvatunde mõju siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemise huvi vastu.

Töö eesmärk saavutati turvatunde ja vabatahtlikus tegevuses osalemise huviga seotud teaduskirjanduse ja siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute tulemuste analüüsimise hindamisel. Kvantitatiivse uuringu tulemusel selgus, et Eesti elanike turvatunne on 2016 - 2022 aasta siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute tulemusel vähenenud, kuid huvi vabatahtlikuna siseturvalisega seotud vabatahtlikus tegevuses on endiselt kõrge, kuid summaarselt vähenenud. Käesoleva töö uurimistulemuste põhjal saab järeldada, et turvatundel ja vabatahtlikus tegevuses osalemisel või huvil on olemas seos, eriti meeste seas. Turvatunde vähenedes on meestel soov ja huvi rohkem panustada vabatahtliku tegevusse. Naiste tulemused otseselt ei kinnitanud seda, sest nende seos oli küll olemas, aga väga vähesel määral. Sotsiaaldemograafilise tunnuste alusel tunnevad turvalisemalt pigem kõrgharidusega mehed ja naised. Meeste puhul kõrgem sissetulek tagas kõrgema turvatunde üle 55 aastaste meeste seas, nooremate seas oli kõrgema tasuga meeste turvatunne vähenenud. Vastupidiselt madalama palgaga alla 55 aastased mehed tundsid ennast turvalisemalt. Esimese ja kolmandat hüpoteesi saab osaliselt paika pidavaks nimetada, erandiga, kuna nooremate muu haridusega meeste turvatunne on olulisel määral vähenenud ning meeste keskmise turvatunde alla toonud. Uuringute järgi on turvatunne suurenenud naistel, meestel vähenenud. Uuringutest tuli esile, et kõrgharidusega elanikud tunnevad ennast turvalisemalt kui muu haridusega elanikud. Vanuse järgi tunnevad alla 55 aastased pigem end ebaturvalisemalt kui vanemad kui 55 aastased elanikud. Muu haridusega nooremate meeste hinnangud Eesti uuringutes on ka sissetulekute vaates tulemust olulisel määral mõjutanud ning pigem turvatunne on suurem alla 800 eurot teenivate elanike hulgas. Kui üksnes turvalisusega seotud küsimuste keskväärtusi vaadata, siis tegelikult on uuringus osalenud elanike seas turvatunne kõrge, st keskmiselt oli tulemuseks 3 ja enam 4 punkti skaalal. Alla 3 oli küsimuste puhul üksikud grupid.

Teine ning neljas hüpotees pidasid paika. 2016. aasta uuringus oli väga suur huvi vabatahtliku tegevuse vastu kõigis sotsiaaldemograafilise tunnustega elanike hulgas. 2020. aasta uuringu tulemusel oli märkimisväärne huvi langus, kuid 2022. aasta uuring näitab, et huvi vabatahtliku tegevuse vastu on suurenemas. Uuringus pidas paika, et turvatunde suurenedes, väheneb huvi panustada vabatahtlikuna ning vastupidi kui turvatunne on madal, siis elanikud tunnevad rohkem huvi vabatahtliku tegevuse vastu. Huvi vabatahtliku tegevuse vastu on suur 2022. aasta uuringu tulemuste järgi (umbes 60% vastanutest) ehk iga teine alla 55 aastane soovis panustada vabatahtlikuna naabrivalve tegevuses ja iga neljas vabatahtliku päästjana või kaitseliitlasena. Vanemate kui 55 aastaste seas soovis iga teine panustada naabrivalve tegevusse, iga kaheksas kaitseliidu tegevuses, iga neljateistkümnes uuringus osaleja vabatahtliku päästjana. Tulemustest on näha, et huvi on suur ning riigil on suur hulk ressursse, keda saab rakendada vabatahtlikus tegevuses. Lisaks tuleb riigil panustada rohkem teavitustööle ning leida lahendus vähenevale kõrgharidusega elanike huvi tekitamiseks vabatahtliku tegevuses osalemiseks. Lisaks teha rohkem sihtgruppidele suunatud üleskutseid ja teavitustööd. Kasutada ja luua selleks erinevatel platvormidel, kogukondades või meedias suunatud sisu, mille kaudu kõnetada erinevaid vanusegruppe.

SUMMARY

The master's thesis investigated the sense of security and contribution of Estonian residents in voluntary activities related to internal security, based on the results of the internal security public opinion survey of 2016, 2018, 2020 and 2022. The aim of the master's thesis was to find out, based on the results of internal security public opinion surveys and various socio-demographic characteristics, the impact of Estonian residents sense of security on their interest in participating in voluntary activities related to internal security.

The aim of the work was achieved by evaluating the results of the analysis of research literature and internal security public opinion surveys related to the feeling of security and the interest in participating in voluntary activities. As a result of a quantitative study, it was revealed that Estonian residents sense of security has decreased as a result of internal security public opinion surveys for 2016 - 2022, but the interest as a volunteer in voluntary activities related to internal security is still high, but overall decreased. Based on the research results of this work, it can be concluded that there is a connection between the feeling of security and the participation or interest in voluntary activities, especially among men. As the sense of security decreases, men have the desire and interest to contribute more to voluntary activities. The results of women did not directly confirm this, because their connection did exist, but to a very small extent. Based on socio-demographic characteristics, men and women with higher education tend to feel safer. In the case of men, a higher income ensured a higher sense of security among men over 55, while among younger men the sense of security with a higher salary decreased. On the contrary, men under 55 with a lower salary felt more secure.

The first and third hypotheses can be called partly valid, with the exception that the sense of security of younger men with other education has significantly decreased and brought men's sense of security below the average. According to research, women's sense of security has increased, men's has decreased. The second and fourth hypotheses were true. In the 2016 survey, there was a very high level of interest in volunteering among residents of all socio-demographic characteristics. The 2020 survey showed a significant drop in interest, but the 2022 survey shows that interest in volunteering is increasing. The study found that as the sense of security increases, the interest in contributing as a volunteer decreases, and on the contrary, if the sense of security is low, residents are more interested in volunteering. Interest in volunteering is high according to the results of the 2022 survey

(about 60% of the respondents), i.e. every second under 55 wanted to contribute as a volunteer in neighborhood security activity and every fourth as a voluntary rescuer and a member of the Defence League district. Among those older than 55, every second wanted to contribute to neighborhood security activity, every eight wanted to be a member of the Defence League district, every fourteenth wanted participants as a voluntary rescuer. The results show that there is great interest and that the government has a large amount of resources that can be used in voluntary activities related to security. In addition, the state must invest more in outreach work and find a solution to the decreasing interest of residents with higher education in participating in voluntary activities. In addition, make more appeals and information work aimed at target groups. Use and create targeted content on different platforms, communities or media to address different age groups.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Addo, P. 2008. Ghana's foreign policy and transnational security challenges in West Africa. *Journal of Contemporary African Studies*, 26(2), pp. 197-211.
- Alaca, A., 2016. Hybrid Threats and New Conflicts in the International System. *Journal of International Relations and Foreign Policy*. 4(2), pp. 27-43.
- Aradau, C., Lobo-Guerrero, L. & Van Munster, R., 2008. Security, technologies of risk, and the political: Guest editors' introduction. *Security Dialogue*, 39(2-3), pp. 147-154.
- Babbie, E., 2010. *The Practice of Social Research*. 12 toim. Belmont: Wadsworth Publishing.
- Bachmann, T. & Maruste, R., 2003. *Psühholoogia alused*. Tallinn: Kirjastus Ilo
- Bakar, D. M., Syamsunasir, S. & Adriyanto, A., 2021. Mediating effect of Indonesia's public trust on national security from the sense of safety, knowledge, and willingness to participate in state defence efforts. *Security and defence*, 36(4), pp. 69-88.
- Berzina, I. 2020. From 'total' to 'comprehensive' national defence: the development of the concept in Europe. *Journal on Baltic Security*, 6(2), pp. 7-15
- Blind, P., 2006. Building trust in government in the twenty-first Century: Review of Literature and Emerging Issues. *7th Global Forum on Reinventing Government*.
- Blumberg, D., Nardone, D. & Giromini, L., 2020. The Motivation of Senior Volunteers in Law Enforcement. *Journal of Behavioral and Social Sciences*, 7, pp. 1-11.
- Boichak, O. & McKernan, B. 2024. Narratives of Volunteering and Social Change in Wartime Ukraine. *Cultural Sociology*, 18(1), pp. 48-71.
- Bowen, G. A., 2009. Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), pp. 27-40.
- Buzan, Waever, O. & Wilde, J. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. London
- Buttler, D., 2021. Between fun and obligation. The motivations of volunteers in Poland. *Problemy Polityki Społecznej.*, 53(2), pp. 7-25.
- Caple, H. & Bednarek, M., 2016. Rethinking news values: What a discursive approach can tell us about the construction of news discourse and news photography. *SAGE: Journalism*, 17(4), pp 435-455.

- Carnelley, K. & Rowe, A., 2010. Priming a sense of security: What goes through people's minds? *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(2), pp. 253–261.
- Cerny, P., 2005. Terrorism and the new security dilemma. *Naval war college review*, 58(1), pp. 11-33.
- Choi, L. H., 2003. Factors affecting volunteerism among older adults. *Journal of Applied Gerontology*, 22, pp. 179-196.
- Clary, G., Ridge, R., Stukas, A., Snyder, M., Copeland, J., Haugen, J. & Miene, P., 1998. Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), pp. 1516-1530.
- Coaffee, J. & Fussey, P., 2015. Constructing resilience through security and surveillance: The politics, practices and tensions of security-driven resilience. *SAGE: Security Dialogue*, 46(1), pp. 86-105.
- Crowcroft, R. 2012. A War on 'Risk'? British Government and the National Security Strategy. *The Political Quarterly*, 83, pp. 172- 176.
- Deci, E., Olafsen, A. & Ryan, R., 2017. Self-Determination Theory in Work Organizations: The State of a Science. *The Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 4(0), pp. 19-43
- Dekker, P. & Halman, L., 2003. Volunteering and Values. *The Values of Volunteering*, pp. 1-17.
- Euroopa Komisjon, 2015. *Eurobarometer 432: Europeans' attitudes towards security*.
- Finlayson, M., Egan, M. & Black, C., 1999. Secondary analysis of survey data: A research method with potential for occupational therapists. *Canadian journal. Occupational therapy*, 66(2), pp. 83-91.
- Forster, M., Leder, H., & Ansorge U. 2013. Subjective Feeling of Fluency Rather Than Objective Fluency Determines Liking. *Emotion*, 13(2), pp. 280–289.
- Galtung, J. & Ruge, M.H., 1965. The Structure of Foreign News. *Sage Publications: Journal of Peace Research*, 2(1), pp. 64-91.
- Ganoë, M., Roslida, J. & Sihotang, T. 2023. The Impact of Volunteerism on Community Resilience in Disaster Management. *Jurnal Ilmu Pendidikan dan Humaniora*, 12(3), pp. 199-213.

Garwood, K., 1960. Three Problems in the Psychology of Human Fear. *Sage: International Journal of Social Psychiatry.*, 6(1), pp. 58-65.

Gleitman, H., Gross, J. & Reisberg, D., 2014. Psühholoogia. *Hermes*.

Glisovic, M. & Zupac, G. 2023, Modern forms of endangering internal security. Rmt: Radosavljević, Z. & Radosavljević, M. International jurnal of economics and law. *Serbia: Belgrad* 13(37), M. pp. 55-74.

Godshall, S. L., 2009. Engaging volunteers in your law enforcement agency: The volunteers in police service (VIPS) program. *Sheriff*, 61, pp. 48-50, 52.

Grillot, S. Cruise, R. 2014. Building trust and a sense of community in the Western Balkans: they shall overcome (their violent pasts)? *Southeast European and Black Sea Studies.*, 14(4), pp. 508–529.

Groves, R. 2011. Three eras of survey research. *Public Opinion Quarterly*, 75(5). pp. 861–871.

Hadar, M. & Häkkinen, T. 2020. Conscription and Willingness to Defend as Cornerstones of National Defense in Israel and Finland. *Journal of Political & Military Sociology*, 47(2), pp. 188-218.

Harrigan, W. & Commons, M., 2015. Replacing Maslow's Needs Hierarchy With an Account Based on Stage and Value. *Behavioral Development Bulletin*, 20(1), pp. 24–31.

Hill, R., Temin, J. & Pacholek, L., 2007. Building Security Where there is No Security. *Journal of Peacebuilding & Development*, 3(2), pp 38-52.

Hino, K., Uesugi, M & Asami, Y., 2018. Official Crime Rates and Residents' Sense of Security Across Neighborhoods in Tokyo, Japan. *Urban Affairs Review*, 54(1), pp. 165–189.

Hirsjärvi, S. & Huttunen, J., (2005). Sissejuhatus kasvatustadustesse. *Tallinn: AS Medicina*

Hodgett, D., Hopner, V., Carr, S., Bar-Tal, D., Liu, J., Saner, R., Yiu, L., Horgan, J., Searle, R., Massola, G., Hakim, M., Marai, L., King, P., & Moghaddam, F., 2022. Human Security Psychology: A Linking Construct for an Eclectic Discipline. *SAGE: Review of General Psychology.*, 0(0), pp. 1–17.

- Hopner, V., Hodgetts, D., Carr, S., Ball, R., Nelson, N. & Chamberlain, K., 2020. Introduction to the Special Section on the Psychology of Security. *International Perspectives in Psychology: Research, Practice, Consultation*, 9(1), pp. 1–4.
- Huddy, L., Feldman, S. & Weber, C., 2007. The Political Consequences of Perceived Threat and Felt Insecurity. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science.*, 614(1), pp 131-153.
- Kaitseministeerium, 2022. Avalik arvamusriigikaitsest 2022. [Võrgumaterjal] Leitav: https://kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/avalik_arvamus_ja_riigikaitse_mai_2022.pdf [Kasutatud 16.03.2024].
- Kaitseministeerium, 2023. Avalik arvamus riigikaitsest 2023. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/avalik_arvamus_ja_riigikaitse_kevad_2023_0.pdf [Kasutatud 16.03.2024].
- Kee, H. Y., Li, C., Wang, J. & Bin Kailani, M., 2018. Motivations for Volunteering and Its Associations with Time Perspectives and Life Satisfaction: A Latent Profile Approach. *Psychological Reports.*, 121(5), pp 932–951.
- Kis, N., 2018. The Role and Impact of Trust on the Operation and Sustainability of the State. *Public Finance Quarterly*, 63(3), pp. 289-302.
- Kour, V., 2021. National Security of India in 21st Century: An Overview of Internal Security of India. *International Journal of Multidisciplinary.*, 6(9), pp. 124-131.
- Käger, M., Lauring, M., Pertšjonok, A., Kaldur, K. & Nahkur, O., 2019. *Vabatahtlikus tegevuses osalemise uuring 2018*. Balti uuringute Instituut.
- Lagerspetz, M., 2021. *Ühiskonna uurimise meetodid*. TLÜ kirjastus.
- Lipp, K., 2015. *Kuritegevuse ennetamine keskkonna planeerimise kaudu : protsessi kasutusvõimalused avalikus ruumis Tallinna näitel*. Magistritöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Liu & Zhang, 2015. An investigative research on the status of urban residents' psychological security. *Journal of Public Affairs*, 15(3), pp. 311–315
- Logan, TK, & Walker, R. 2014. The Gender Safety Gap: Examining the Impact of Victimization History, Perceived Risk, and Personal Control. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1-2) pp. 603–631.

- Loik, R., 2020. *Volunteers in Estonia's Security Sector Opportunities for Enhancing Societal Resilience*. Policy Paper. International Centre for Defence and Security.
- Low, S., 2017. Security at home: How private securitization practices increase state and capitalist Control. *Anthropological Theory*, 17(3), pp. 365–381.
- Madryha, T., Bilousov, Y., Zubrytska, L., Teremtsova, N. & Druchek, O. 2023. The role of the volunteer movement in the security policy of the state in the context of military operations. *Amazonia Investiga*, 12(66), pp. 326-334.
- Maslow, A., 2007. *Motivatsioon ja isiksus*. Tallinn: Mantra
- Neuman, L., 2014. *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches, 7 Edition*. United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Nichols, G., Goel, R., Nichols, T., & Jones, W., 2014. Volunteers in British mountain rescue: Responding to increasing demand for rescues and a changed relationship with the state. *Voluntary Sector Review*, 5(2), pp. 213–229.
- Peiponen, A., 2010. *Eraettevõtjate roll ja panus turvalisuse loomisel Tartu valla territooriumil. Lõputöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Ponto, J., 2015. Understanding and Evaluating Survey Research. *Translating research into practice*, 6(2), pp. 168-171.
- Poom, J., 2021. *Kagu-Eesti külavanema roll kogukonna turvalisuse tagamisel. Lõputöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Principi, A., Schippers, J., Naegele, G., Di Rosa, M., & Lamura, G., 2016. Understanding the link between older volunteers' resources and motivation to volunteer. *Educational Gerontology*, 42, pp.144-158.
- Rahman, M. M., Tabash, M. I., Salamzadeh, A., Abduli, S. & Rahaman, M. S., 2022. Sampling Techniques (Probability) for Quantitative Social Science Researchers: A Conceptual Guidelines with Examples. *Seeu Review*, 17(1), pp. 42–51.
- Riigikantselei, 2024. Avaliku arvamuse seireuuring. <https://riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Avaliku%20arvamuse%20seireuuring%20%2821.%20-%2025.%20m%C3%A4rts%202024%29.pdf> [Kasutatud 04.05.2024].

- Rogozińska, A., 2021. Theoretical aspects of modern security threats Definitions, typologies, evolution. *Scientific Journal of the Military University of Land Forces*, 53(1), pp. 86-95.
- Schmidt, C., 2006. Police volunteers and ethics. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 75, pp. 20-23.
- Simsa, R., Rameder, P., Aghamanoukjan, A., & Totter, M. 2018. Spontaneous Volunteering in Social Crises: Self-Organization and Coordination. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 48(2), pp. 1-22.
- Siseministeerium, 2016. *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring*. . [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/media/2360/download> [Kasutatud 16.12.2021].
- Siseministeerium, 2018. *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring*. . [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/media/246/download> [Kasutatud 16.12.2021].
- Siseministeerium, 2019. *Siseturvalisuse arengukava 2020-2030*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/ministeerium-ja-kontaktid/kaasamine-osalemine/siseturvalisuse-arengukava-2020-2030> [Kasutatud 16.12.2021].
- Siseministeerium, 2020. *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/media/247/download> [Kasutatud 16.12.2021].
- Siseministeerium, 2022. *Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/media/2360/download> [Kasutatud 01.01.2023].
- Stebbins, R. A., 1996. Volunteering: A serious leisure perspective. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25, pp. 211–224.
- Tartu Ülikool, 2014. *Kirjeldav statistika*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://samm.ut.ee/kirjeldav-statistika> [Kasutatud 26.03.2024].
- Tooding, L.-M. 2015. *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikooli kirjastus.
- Tumalavičius, V., Ivanciks, J. & Karpishchenko, O. 2016. Issues of society security: Public safety under globalisation conditions in Lithuania. *Journal of Security and Sustainability Issues* 5(4): pp. 545–570.

Uhnö, S. & L6fstrand, C. 2018. Voluntary policing in Sweden: media reports of contemporary forms of police–citizen partnerships. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 19(2), pp. 1-20.

United Nations Development Program, 1994. Human Development Report. *New York: Oxford University Press*.

Uuetoa, M., 2020. *Eesti elanike ja piirkonnapolitseinike hinnang ning kaasatus turvalise elukeskkonna kujundamisele 6igusrikkumiste ennetamise eesmärgil. L6put66*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Wang J. X., 2008. Attitudes Towards Risks: A Study on Security of the Public. *Society*, 4, pp. 206–211.

Vileikiene, E. & Januřauskiene, D. 2016. Subjective security in a volatile geopolitical situation. Rmt: Maskaliunait6, A. Journal on Baltic Security. *Baltic Defence College*, 2(1), pp. 109-143.

Yu, T., 2022. Sailing Away From the Pyramid: A Revised Visual Representation of Maslow’s Theory Z. *Sage, Journal of Humanistic Psychology*, 0, pp. 1– 21.

Lisa 1. Küsitluses osalenute keskväärtused „Eesti on elamiseks turvaline riik“

Tabel 10. Naiste vastustuste keskväärtused „Eesti on elamiseks turvaline riik“.
(Siseministeriumi andmed, keskväärtused)

| Eesti on elamiseks turvaline riik | | | | | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 | | |
|-----------------------------------|---------|---------|----------|-------------|-------------|-------------|-------------|--------|--------|--------|
| sugu | haridus | vanus | sis.tul. | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | | | |
| Naine | Naine | | Naine | 3,2617 | 3,3912 | 3,4159 | 3,2751 | | | |
| | | | | 3,2816 | 3,4501 | 3,4036 | 3,3529 | | | |
| | | Kõrg | alla 55 | | | 3,2931 | 3,4413 | 3,4231 | 3,3765 | |
| | | | | Alla 800 | 3,2593 | 3,4048 | 3,3600 | 3,4400 | | |
| | | | | Ei vast | 3,3571 | 3,3929 | 3,1667 | 3,2500 | | |
| | | | | Üle 800 | 3,2941 | 3,5205 | 3,5366 | 3,3654 | | |
| | | üle 55 | | | | 3,2586 | 3,4638 | 3,3864 | 3,3333 | |
| | | | Alla 800 | 3,2250 | 3,4730 | 3,4490 | 3,3500 | | | |
| | | | Ei vast | 3,6667 | 3,3103 | 3,9091 | 3,0000 | | | |
| | | | Üle 800 | 3,1667 | 3,5714 | 3,0714 | 3,3514 | | | |
| | | Muu | | | | 3,2526 | 3,3194 | 3,4212 | 3,2336 | |
| | | | alla 55 | | | 3,2675 | 3,2629 | 3,3180 | 3,1915 | |
| | | | | Alla 800 | 3,1944 | 3,2842 | 3,3486 | 3,1239 | | |
| | | | | Ei vast | 3,3750 | 3,2258 | 3,2909 | 3,1600 | | |
| | | | | Üle 800 | 3,4167 | 3,2778 | 3,2933 | 3,3600 | | |
| | | | üle 55 | | | | 3,2303 | 3,4071 | 3,5878 | 3,2822 |
| | | | | Alla 800 | 3,1923 | 3,4267 | 3,6161 | 3,2403 | | |
| | | | | Ei vast | 3,4615 | 3,2857 | 3,2500 | 3,0000 | | |
| | | Üle 800 | | 3,4444 | 3,4706 | 3,7000 | 3,5000 | | | |

Tabel 11. Meeste vastustuste keskväärtused „Eesti on elamiseks turvaline riik“.
(Siseministeriumi andmed, keskväärtused)

| Eesti on elamiseks turvaline riik | | | | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 |
|-----------------------------------|-------------|---------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| sugu | haridus | vanus | sis.tul. | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus |
| Mees | Kõrgharidus | | Mees | 3,2522 | 3,3883 | 3,3449 | 3,2394 |
| | | | Kõrgharidus | 3,3158 | 3,4008 | 3,3091 | 3,4340 |
| | | alla 55 | Alla 55 | 3,3529 | 3,4408 | 3,2364 | 3,4706 |
| | | | Alla 800 | 3,2083 | 3,4643 | 3,0667 | 3,5333 |
| | | | Ei vast | 3,5000 | 3,1786 | 3,1429 | 4,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,4706 | 3,5294 | 3,3846 | 3,4286 |
| | | üle 55 | Üle 55 | 3,2727 | 3,3455 | 3,3818 | 3,4000 |
| | | | Alla 800 | 3,2963 | 3,2745 | 3,4231 | 3,2593 |
| | | | Ei vast | 3,2500 | 3,1875 | 3,3333 | 0 |

| | | | | | | | |
|--|----------------------|-------------|----------|--------|--------|--------|--------|
| | | Üle 800 | 3,2308 | 3,4884 | 3,3478 | 3,5357 | |
| | Kesk või põhiharidus | Muu haridus | 3,2355 | 3,3755 | 3,3571 | 3,1789 | |
| | | alla 55 | Alla 55 | 3,2448 | 3,4000 | 3,2877 | 3,1166 |
| | | | Alla 800 | 3,2403 | 3,3797 | 3,2262 | 2,9888 |
| | | | Ei vast | 3,2407 | 3,3019 | 3,1842 | 3,1143 |
| | | | Üle 800 | 3,2586 | 3,5581 | 3,3814 | 3,2323 |
| | | üle 55 | Üle 55 | 3,2167 | 3,3205 | 3,5049 | 3,2966 |
| | | | Alla 800 | 3,2273 | 3,3488 | 3,5333 | 3,2840 |
| | | | Ei vast | 3,1111 | 3,3529 | 3,2000 | 3,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,2857 | 3,2222 | 3,5455 | 3,4444 |

Lisa 2. Küsitluses osalenute keskväärtused „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“

Tabel 12. Naiste vastustuste keskväärtused „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“. (Siseministeeriumi andmed, keskväärtused)

| Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline | | | | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 | |
|---|-------------|------------------|------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|--------|
| sugu | haridustas | vanus | sissetulekud | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | |
| Naine | | | Naine | 3,3732 | 3,4514 | 3,4478 | 3,3930 | |
| | | | Kõrgharidus | 3,3391 | 3,4799 | 3,4311 | 3,4309 | |
| | Kõrgharidus | alla 55 aastased | Alla 55 | 3,3879 | 3,4739 | 3,4557 | 3,4706 | |
| | | | Alla 800 | 3,3704 | 3,4471 | 3,3200 | 3,4400 | |
| | | | Ei vast | 3,3571 | 3,4545 | 3,1538 | 3,3750 | |
| | | | Üle 800 | 3,4412 | 3,5211 | 3,6341 | 3,5000 | |
| | | üle 55 aastased | Üle 55 | 3,2414 | 3,4891 | 3,4091 | 3,3981 | |
| | | | Alla 800 | 3,1750 | 3,4110 | 3,4694 | 3,4426 | |
| | | | Ei vast | 3,8333 | 3,5172 | 3,9091 | 2,8000 | |
| | | | Üle 800 | 3,1667 | 3,6286 | 3,1071 | 3,4054 | |
| | Muu haridus | | Muu haridus | 3,3886 | 3,4172 | 3,4550 | 3,3729 | |
| | | | alla 55 aastased | Alla 55 | 3,4113 | 3,3503 | 3,3719 | 3,3316 |
| | | | | Alla 800 | 3,3810 | 3,3299 | 3,4220 | 3,3217 |
| | | | | Ei vast | 3,4583 | 3,3387 | 3,4746 | 3,1600 |
| | | | | Üle 800 | 3,4722 | 3,5000 | 3,2162 | 3,4400 |
| | | | üle 55 aastased | Üle 55 | 3,3548 | 3,5221 | 3,5918 | 3,4207 |
| | | | | Alla 800 | 3,3158 | 3,5676 | 3,6460 | 3,4109 |
| | | | | Ei vast | 3,6154 | 3,2857 | 3,2667 | 2,6000 |
| | | | | Üle 800 | 3,5556 | 3,6111 | 3,5263 | 3,6000 |

Tabel 13. Meeste vastustuste keskväärtused „Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline“. (Siseministeeriumi andmed, keskväärtused)

| Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline | | | | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 |
|---|-------------|-------|--------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| sugu | haridus | vanus | sissetulekud | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus |
| Mees | Kõrgharidus | | Mees | 3,4061 | 3,4913 | 3,3880 | 3,3474 |
| | | | Kõrgharidus | 3,4375 | 3,4866 | 3,3000 | 3,5463 |

| | | | | | | | |
|---------|-------------|---------|-------------|--------|--------|--------|--------|
| | | alla 55 | Alla 55 | 3,4808 | 3,4868 | 3,2364 | 3,5660 |
| | | | Alla 800 | 3,4583 | 3,5536 | 3,0000 | 3,6875 |
| | | | Ei vast | 3,4545 | 3,3214 | 3,0714 | 4,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,5294 | 3,5000 | 3,4615 | 3,5000 |
| | | üle 55 | Üle 55 | 3,3864 | 3,4862 | 3,3636 | 3,5273 |
| | | | Alla 800 | 3,3333 | 3,4400 | 3,3462 | 3,4074 |
| | | | Ei vast | 3,7500 | 3,3750 | 3,3333 | 0,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,3846 | 3,5814 | 3,3913 | 3,6429 |
| | Muu haridus | | Muu haridus | 3,3978 | 3,4961 | 3,4180 | 3,2845 |
| | | alla 55 | Alla 55 | 3,4008 | 3,4830 | 3,3394 | 3,1973 |
| | | | Alla 800 | 3,4109 | 3,4750 | 3,2353 | 3,0674 |
| | | | Ei vast | 3,3333 | 3,3962 | 3,3056 | 3,2286 |
| | | | Üle 800 | 3,4407 | 3,6047 | 3,4433 | 3,3030 |
| | | üle 55 | Üle 55 | 3,3917 | 3,5256 | 3,5810 | 3,4492 |
| | | | Alla 800 | 3,3523 | 3,4651 | 3,6129 | 3,3875 |
| | | | Ei vast | 3,3333 | 3,5294 | 3,3000 | 3,4000 |
| Üle 800 | 3,7143 | | 3,6667 | 3,6061 | 3,6429 | | |

Lisa 3. Küsitluses osalenute keskväärtused „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes“

Tabel 14. Naiste vastustuste keskväärtused „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes“. (Siseministeeriumi andmed, keskväärtused)

| Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes | | | | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 | |
|---|-----------------|------------------|-----------------|------------------|-------------|-------------|-------------|--------|
| sugu | haridustas | vanus | sissetulekud | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | |
| Naine | | | Naine | 3,3732 | 3,1757 | 3,1816 | 3,1429 | |
| | | | Kõrgharidus | 3,3391 | 3,2012 | 3,1935 | 3,1648 | |
| | Kõrgharidus | alla 55 aastased | Alla 55 | 3,3879 | 3,2038 | 3,1216 | 3,1786 | |
| | | | Alla 800 | 3,3704 | 3,1786 | 3,1667 | 3,0400 | |
| | | | Ei vast | 3,3571 | 3,2963 | 2,7273 | 3,1429 | |
| | | | Üle 800 | 3,4412 | 3,1644 | 3,2051 | 3,2500 | |
| | | | üle 55 aastased | Üle 55 | 3,2414 | 3,1969 | 3,2593 | 3,1522 |
| | | | | Alla 800 | 3,1750 | 3,1176 | 3,3571 | 3,1091 |
| | | Ei vast | | 3,8333 | 3,3077 | 3,7273 | 2,7500 | |
| | | Üle 800 | | 3,1667 | 3,2727 | 2,9286 | 3,2727 | |
| | | Muu haridus | | Muu haridus | 3,3886 | 3,1439 | 3,1766 | 3,1313 |
| | | | | alla 55 aastased | Alla 55 | 3,4113 | 3,0476 | 3,0932 |
| | | | Alla 800 | | 3,3810 | 3,0645 | 3,1226 | 3,0092 |
| | | | Ei vast | | 3,4583 | 3,0000 | 3,1579 | 2,6800 |
| | Üle 800 | | 3,4722 | | 3,1176 | 3,0000 | 3,3061 | |
| | üle 55 aastased | | Üle 55 | 3,3548 | 3,3010 | 3,3258 | 3,2368 | |
| | | | Alla 800 | 3,3158 | 3,2609 | 3,4082 | 3,1833 | |
| | | | Ei vast | 3,6154 | 3,4706 | 3,1250 | 3,0000 | |
| | | Üle 800 | 3,5556 | 3,2941 | 3,0556 | 3,4828 | | |

Tabel 15. Meeste vastustuste keskväärtused „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes“. (Siseministeeriumi andmed, keskväärtused)

| Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes | | | | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 |
|---|-------------|---------|--------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| sugu | haridustas | vanus | sissetulekud | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus |
| Mees | | | Mees | 3,4061 | 3,3624 | 3,3302 | 3,2815 |
| | | | Kõrgharidus | 3,4375 | 3,3852 | 3,2477 | 3,5000 |
| | Kõrgharidus | alla 55 | Alla 55 | 3,4808 | 3,3618 | 3,2545 | 3,5283 |
| | | | Alla 800 | 3,4583 | 3,4643 | 3,0000 | 3,5625 |

| | | | | | | | |
|---------|-------------|---------|-------------|--------|--------|--------|--------|
| | | | Ei vast | 3,4545 | 3,2857 | 3,1429 | 4,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,5294 | 3,3088 | 3,4615 | 3,5000 |
| | | üle 55 | Üle 55 | 3,3864 | 3,4190 | 3,2407 | 3,4717 |
| | | | Alla 800 | 3,3333 | 3,3958 | 3,2000 | 3,3600 |
| | | | Ei vast | 3,7500 | 3,4667 | 3,1667 | 0,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,3846 | 3,4286 | 3,3043 | 3,5714 |
| | Muu haridus | | Muu haridus | 3,3978 | 3,3387 | 3,3585 | 3,2130 |
| | | alla 55 | Alla 55 | 3,4008 | 3,3943 | 3,3041 | 3,1211 |
| | | | Alla 800 | 3,4109 | 3,4000 | 3,2048 | 3,0000 |
| | | | Ei vast | 3,3333 | 3,3077 | 3,1944 | 3,1429 |
| | | | Üle 800 | 3,4407 | 3,4884 | 3,4286 | 3,2222 |
| | | üle 55 | Üle 55 | 3,3917 | 3,2055 | 3,4752 | 3,3913 |
| | | | Alla 800 | 3,3523 | 3,0789 | 3,6102 | 3,3462 |
| | | | Ei vast | 3,3333 | 3,2353 | 3,2222 | 3,4000 |
| Üle 800 | 3,7143 | | 3,4444 | 3,3030 | 3,5185 | | |

Lisa 4. Küsitluses osalenute keskväärtused „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“

Tabel 16. Naiste vastustuste keskväärtused „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“. (Siseministeriumi andmed, keskväärtused)

| Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt | | | | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 |
|---|-------------|------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| sugu | haridustas | vanus | sissetulek | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus |
| Naine | | | Naine | 3,4055 | 3,4444 | 3,3816 | 3,2628 |
| | | | Kõrgharidus | 3,4186 | 3,4600 | 3,3625 | 3,3295 |
| | Kõrgharidus | alla 55 aastased | Alla 55 | 3,4261 | 3,4528 | 3,3846 | 3,2346 |
| | | | Alla 800 | 3,5094 | 3,4588 | 3,4000 | 3,2609 |
| | | | Ei vast | 3,1786 | 3,5455 | 3,0000 | 3,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,5000 | 3,3750 | 3,5000 | 3,2549 |
| | | üle 55 aastased | Üle 55 | 3,4035 | 3,4710 | 3,3415 | 3,4130 |
| | | | Alla 800 | 3,3333 | 3,4189 | 3,4545 | 3,4259 |
| | | | Ei vast | 3,5000 | 3,4483 | 3,8182 | 3,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,5833 | 3,6000 | 2,9630 | 3,4167 |
| | Muu haridus | alla 55 aastased | Muu haridus | 3,3995 | 3,4250 | 3,3898 | 3,2282 |
| | | | Alla 55 | 3,4185 | 3,3584 | 3,2766 | 3,1189 |
| | | | Alla 800 | 3,3333 | 3,3814 | 3,3238 | 3,0536 |
| | | | Ei vast | 3,5319 | 3,2667 | 3,2542 | 3,0833 |
| | | üle 55 aastased | Üle 800 | 3,6111 | 3,5625 | 3,2254 | 3,2857 |
| | | | Üle 55 | 3,3709 | 3,5327 | 3,5839 | 3,3649 |
| | | | Alla 800 | 3,3178 | 3,5857 | 3,6214 | 3,3305 |
| | | | Ei vast | 3,7692 | 3,3158 | 3,2500 | 3,0000 |
| | | Üle 800 | 3,5556 | 3,5556 | 3,6667 | 3,5556 | |

Tabel 17. Meeste vastustuste keskväärtused „Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt“. (Siseministeriumi andmed, keskväärtused)

| Tunnen end avalikel üritustel turvaliselt | | | | 2016 | 2018 | 2020 | 2022 |
|---|-------------|-------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| sugu | haridustas | vanus | sissetulek | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus | keskväärtus |
| Mees | | | Mees | 3,4511 | 3,4363 | 3,3150 | 3,1694 |
| | Kõrgharidus | | Kõrgharidus | 3,4316 | 3,4453 | 3,2453 | 3,4808 |

| | | | | | | | |
|---------|-------------|---------|-------------|--------|--------|--------|--------|
| | | alla 55 | Alla 55 | 3,5000 | 3,3882 | 3,1321 | 3,4314 |
| | | | Alla 800 | 3,2500 | 3,5536 | 2,9286 | 3,5333 |
| | | | Ei vast | 3,7273 | 3,3214 | 3,2308 | 4,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,7059 | 3,2794 | 3,1923 | 3,3714 |
| | | üle 55 | Üle 55 | 3,3488 | 3,5288 | 3,3585 | 3,5283 |
| | | | Alla 800 | 3,1852 | 3,4894 | 3,2800 | 3,4400 |
| | | | Ei vast | 4,0000 | 3,5625 | 3,3333 | 0,0000 |
| | | | Üle 800 | 3,5385 | 3,5610 | 3,4545 | 3,6071 |
| | Muu haridus | | Muu haridus | 3,4563 | 3,4268 | 3,3387 | 3,0703 |
| | | alla 55 | Alla 55 | 3,4793 | 3,4327 | 3,2594 | 3,0275 |
| | | | Alla 800 | 3,4729 | 3,4416 | 3,2532 | 2,8851 |
| | | | Ei vast | 3,4259 | 3,3725 | 3,0811 | 3,0303 |
| | | | Üle 800 | 3,5424 | 3,4884 | 3,3333 | 3,1531 |
| | | üle 55 | Üle 55 | 3,4071 | 3,4133 | 3,5050 | 3,1560 |
| | | | Alla 800 | 3,3902 | 3,3902 | 3,5763 | 3,0789 |
| | | | Ei vast | 3,2941 | 3,3529 | 3,1111 | 3,1250 |
| Üle 800 | 3,6429 | | 3,5294 | 3,4848 | 3,4000 | | |

Lisa 5. Küsitluses osalenute huvi siseturvalisusega seotud vabatahtlikus tegevuses osalemisest

| Huvitatud või osaleb vabatahtlikuna | | | Mees | | | Naine | | | |
|-------------------------------------|------------------|-----------------|------------------|-------|-------|-------|-------|-------|----|
| | | | 2018 | 2020 | 2022 | 2018 | 2020 | 2022 | |
| haridus | vanus | sis.tul. | abip. | abip. | abip. | abip. | abip. | abip. | |
| KOKKU | | | 64 | 64 | 81 | 76 | 68 | 60 | |
| Kõrgharidus | alla 55 aastased | | 25 | 9 | 16 | 36 | 16 | 19 | |
| | | Alla 800 neto | 23 | 6 | 12 | 34 | 13 | 15 | |
| | | Ei vastanud | 9 | 1 | 2 | 16 | 4 | 7 | |
| | | Üle 800 neto | 1 | 2 | 0 | 7 | 1 | 1 | |
| | | | 13 | 3 | 10 | 11 | 8 | 7 | |
| | | üle 55 aastased | | 2 | 3 | 4 | 2 | 3 | 4 |
| | | | Alla 800 neto | 0 | 1 | 3 | 0 | 1 | 2 |
| | | | Ei vastanud | 0 | 1 | 0 | 1 | 2 | 0 |
| | | | Üle 800 neto | 2 | 1 | 1 | 1 | 0 | 2 |
| | | muu haridus | alla 55 aastased | | 39 | 55 | 65 | 40 | 52 |
| | 36 | | | 48 | 53 | 37 | 50 | 37 | |
| Alla 800 neto | 18 | | | 22 | 19 | 27 | 18 | 20 | |
| Ei vastanud | 11 | | | 7 | 10 | 7 | 11 | 3 | |
| Üle 800 neto | 7 | | | 19 | 24 | 3 | 21 | 14 | |
| üle 55 aastased | | | | 3 | 7 | 12 | 3 | 2 | 4 |
| | Alla 800 neto | | | 1 | 1 | 8 | 2 | 1 | 4 |
| | Ei vastanud | | | 2 | 0 | 0 | 0 | 1 | 0 |
| | Üle 800 neto | | | 0 | 6 | 4 | 1 | 0 | 0 |

Tabel 19. Naiste ja meeste huvi vabatahtlikuks merepäästjaks saamise vastu (Siseministeriumi andmed, vastajate arv)

| Huvitatud või osaleb vabatahtlikuna | | | Mees | | | Naine | | |
|-------------------------------------|------------------|---------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| | | | 2018 | 2020 | 2022 | 2018 | 2020 | 2022 |
| haridus | vanus | sis.tul. | merepääste | merepääste | merepääste | merepääste | merepääste | merepääste |
| | | | 67 | 60 | 49 | 25 | 22 | 22 |
| Kõrgharidus | alla 55 aastased | | 22 | 13 | 8 | 11 | 6 | 7 |
| | | | 19 | 8 | 4 | 11 | 5 | 6 |
| | | Alla 800 neto | 8 | 3 | 1 | 3 | 2 | 4 |
| | | Ei vastanud | 2 | 3 | 0 | 2 | 0 | 0 |

| | | | | | | | | | |
|-------------|------------------|---------------|---------------|----|----|----|----|----|----|
| | | Üle 800 neto | 9 | 2 | 3 | 6 | 3 | 2 | |
| | üle 55 aastased | | 3 | 5 | 4 | 0 | 1 | 1 | |
| | | Alla 800 neto | 1 | 1 | 2 | 0 | 0 | 0 | |
| | | Ei vastanud | 0 | 1 | 0 | 0 | 1 | 0 | |
| | | Üle 800 neto | 2 | 3 | 2 | 0 | 0 | 1 | |
| muu haridus | | | 45 | 47 | 41 | 14 | 16 | 15 | |
| | alla 55 aastased | | 42 | 43 | 35 | 14 | 15 | 15 | |
| | | | Alla 800 neto | 17 | 15 | 15 | 10 | 4 | 10 |
| | | | Ei vastanud | 14 | 5 | 6 | 3 | 5 | 2 |
| | | | Üle 800 neto | 11 | 23 | 14 | 1 | 6 | 3 |
| | üle 55 aastased | | | 3 | 4 | 6 | 0 | 1 | 0 |
| | | | Alla 800 neto | 1 | 2 | 4 | 0 | 1 | 0 |
| | | | Ei vastanud | 2 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | | Üle 800 neto | 0 | 2 | 2 | 0 | 0 | 0 |

Tabel 20. Naiste ja meeste huvi naabrivalves osalemise vastu (Siseministeriumi andmed, vastajate arv)

| Huvitatud või osaleb vabatahtlikuna | | | Mees | | | Naine | | | |
|-------------------------------------|------------------|------------------|---------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-----|
| | | | 2018 | 2020 | 2022 | 2018 | 2020 | 2022 | |
| haridus | vanus | sis.tul. | naabrivalve | naabrivalve | naabrivalve | naabrivalve | naabrivalve | naabrivalve | |
| | | | 307 | 219 | 224 | 410 | 229 | 262 | |
| Kõrgharidus | alla 55 aastased | | 165 | 60 | 60 | 242 | 68 | 101 | |
| | | | 94 | 35 | 28 | 154 | 41 | 48 | |
| | | | Alla 800 neto | 39 | 9 | 8 | 69 | 14 | 16 |
| | | | Ei vastanud | 15 | 9 | 1 | 35 | 6 | 3 |
| | | Üle 800 neto | 40 | 17 | 19 | 50 | 21 | 29 | |
| | üle 55 aastased | | | 71 | 25 | 32 | 88 | 27 | 53 |
| | | | Alla 800 neto | 28 | 6 | 16 | 45 | 10 | 30 |
| | | | Ei vastanud | 11 | 3 | 0 | 20 | 4 | 4 |
| | | | Üle 800 neto | 32 | 16 | 16 | 23 | 13 | 19 |
| | muu haridus | alla 55 aastased | | 142 | 159 | 164 | 168 | 161 | 161 |
| | | | 98 | 114 | 103 | 102 | 125 | 95 | |
| | | | Alla 800 neto | 49 | 39 | 46 | 61 | 50 | 60 |
| | | | Ei vastanud | 27 | 18 | 12 | 34 | 36 | 14 |

| | | | | | | | |
|-----------------|---------------|----|----|----|----|----|----|
| üle 55 aastased | Üle 800 neto | 22 | 57 | 45 | 7 | 39 | 21 |
| | | 44 | 45 | 61 | 66 | 36 | 66 |
| | Alla 800 neto | 23 | 26 | 40 | 41 | 20 | 53 |
| | Ei vastanud | 9 | 4 | 4 | 11 | 5 | 0 |
| | Üle 800 neto | 12 | 15 | 17 | 14 | 11 | 13 |

Tabel 21. Naiste ja meeste huvi vabatahtlikuks päästjaks saamise vastu (Siseministeeriumi andmed, vastajate arv)

| Huvitatud või osaleb vabatahtlikuna | | | Mees | | | Naine | | |
|-------------------------------------|------------------|---------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| haridus | vanus | sis.tul. | 2018 | 2020 | 2022 | 2018 | 2020 | 2022 |
| | | | pääste | pääste | pääste | pääste | pääste | pääste |
| | | | 111 | 104 | 111 | 68 | 62 | 70 |
| Kõrgharidus | alla 55 aastased | | 51 | 22 | 21 | 37 | 14 | 18 |
| | | Alla 800 neto | 42 | 17 | 17 | 34 | 12 | 12 |
| | | Ei vastanud | 22 | 6 | 6 | 11 | 3 | 6 |
| | | Üle 800 neto | 7 | 4 | 1 | 7 | 3 | 0 |
| | | | 13 | 7 | 10 | 16 | 6 | 6 |
| | üle 55 aastased | | 9 | 5 | 4 | 3 | 2 | 6 |
| | | Alla 800 neto | 4 | 1 | 1 | 1 | 0 | 2 |
| | | Ei vastanud | 0 | 1 | 0 | 0 | 1 | 0 |
| | | Üle 800 neto | 5 | 3 | 3 | 2 | 1 | 4 |
| | | | 60 | 82 | 90 | 31 | 48 | 52 |
| muu haridus | alla 55 aastased | | 55 | 72 | 71 | 30 | 46 | 48 |
| | | Alla 800 neto | 21 | 25 | 32 | 19 | 17 | 29 |
| | | Ei vastanud | 17 | 11 | 9 | 7 | 13 | 4 |
| | | Üle 800 neto | 17 | 36 | 30 | 4 | 16 | 15 |
| | | | 5 | 10 | 19 | 1 | 2 | 4 |
| | üle 55 aastased | Alla 800 neto | 2 | 2 | 14 | 1 | 2 | 4 |
| | | Ei vastanud | 2 | 0 | 1 | 0 | 0 | 0 |
| | | Üle 800 neto | 1 | 8 | 4 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | | | | | |

Tabel 22. Naiste ja meeste huvi kaitseliidus osalemise vastu (Siseministeeriumi andmed, vastajate arv)

| Huvitatud või osaleb vabatahtlikuna | | | Mees | | | Naine | | |
|-------------------------------------|------------------|---------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| haridus | vanus | sis.tul. | 2018 | 2020 | 2022 | 2018 | 2020 | 2022 |
| | | | kaitseliit | kaitseliit | kaitseliit | kaitseliit | kaitseliit | kaitseliit |
| | | | 152 | 75 | 129 | 86 | 45 | 66 |
| Kõrgharidus | | | 79 | 14 | 35 | 46 | 13 | 27 |
| | alla 55 aastased | | 54 | 9 | 19 | 41 | 11 | 21 |
| | | Alla 800 neto | 24 | 4 | 6 | 14 | 4 | 6 |
| | | Ei vastanud | 7 | 1 | 0 | 12 | 1 | 1 |
| | | Üle 800 neto | 23 | 4 | 13 | 15 | 6 | 14 |
| | | | 25 | 5 | 16 | 5 | 2 | 6 |
| | üle 55 aastased | Alla 800 neto | 7 | 1 | 7 | 2 | 0 | 0 |
| | | Ei vastanud | 5 | 1 | 0 | 1 | 1 | 1 |
| | | Üle 800 neto | 13 | 3 | 9 | 2 | 1 | 5 |
| | | | | | | | | |
| muu haridus | | | 73 | 61 | 94 | 40 | 32 | 39 |
| | alla 55 aastased | | 63 | 49 | 65 | 36 | 32 | 34 |
| | | Alla 800 neto | 31 | 17 | 21 | 23 | 12 | 19 |
| | | Ei vastanud | 17 | 7 | 14 | 9 | 9 | 6 |
| | | Üle 800 neto | 15 | 25 | 30 | 4 | 11 | 9 |
| | | | 10 | 12 | 29 | 4 | 0 | 5 |
| | üle 55 aastased | Alla 800 neto | 3 | 2 | 19 | 4 | 0 | 5 |
| | | Ei vastanud | 3 | 0 | 1 | 0 | 0 | 0 |
| | | Üle 800 neto | 4 | 10 | 9 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | | | | | |